

ΣΩΚΡΑΤΗ ΓΚΙΚΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Καλοτύχιζε κάποιος τον Αριστοτέλη
πρόταση: «Εκείνον να καλοτυχίζετε γιατί είπα
«Απόστολη»

Τα **αρχαία ελληνικά ανέκδοτα** είναι πνευματώδη και διδακτικά. Μας χαρίζουν το γέλιο αλλά εκφράζουν και το αρχαίο ελληνικό πνεύμα στην πιο χαριτωμένη μορφή του.

Τα αρχαία ελληνικά ανέκδοτα δεν είναι συγκεντρωμένα σε ένα συγκεκριμένο αρχαίο κείμενο. Θα τα βρούμε διασκορπισμένα σε έργα του Πλουτάρχου, στις βιογραφίες του Διογένη του Λαέρτιου, στο Ανθολόγιο του Στοβαίου, στα αστεία του Ιεροκλή κ.λπ. Τα περισσότερα προέρχονται από τον 4ο αι. π.Χ. Τότε πλάστηκε η λέξη «σπουδαιογέλοιοι» που σήμαινε την ανακάλυψη της αστείας πλευράς ακόμα και των πιο σοβαρών γεγονότων της ζωής.

Στη συλλογή αυτή δίνουμε τα πιο ωραία αρχαία ελληνικά ανέκδοτα σε μια ελεύθερη μετάφραση για να είναι άμεσα κατανοητά από τον καθένα και για να διεγείρουν αυθόρμητα συναισθήματα.

Κ.Α. 22531

ISBN 960-460-590-9

9 789604 605903

ΣΩΚΡΑΤΗ ΓΚΙΚΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα αρχαία ελληνικά ανέκδοτα πρωταγωνιστούν γνωστά ιστορικά πρόσωπα αλλά και απλοί και ανώνυμοι άνθρωποι. Διακρίνουμε στα ανέκδοτα αυτά την ευφυΐα (που μερικές φορές μεταβάλλεται σε σοφιστική), τη χιουμοριστική αντιμετώπιση των καταστάσεων, τη νοοτροπία και τις ιδέες των αρχαίων Ελλήνων.

Πολλά ανέκδοτα είναι επισημασμένα, προσαρμοσμένα στον χαρακτήρα και στις γνωστές αντιλήψεις επώνυμων προσώπων. Δεν χάνουν την αξία τους τα ανέκδοτα αυτά, γιατί είναι χαρακτηριστικά και τυπικά για συγκεκριμένα πρόσωπα.

Διαβάζοντας αρχαιοελληνικά ανέκδοτα πετυχαίνουμε μια εύκολη και ευχάριστη επαφή με τις ιδέες και τον τρόπο σκέψης και δράσης των αρχαίων Ελλήνων. Από τα αρχαία ελληνικά ανέκδοτα (που δίνουμε εδώ σε ελεύθερη μετάφραση) κάναμε μια επιλογή. Το επιλεκτικό μας κριτήριο δεν απέκλεισε ανέκδοτα με έντονα ρεαλιστικό περιεχόμενο. Μας ενδιαφέρει να δώσουμε μια πραγματική και όχι εξιδανικευτική εικόνα για τους Αρχαίους.

Η συλλογή κλείνει με έναν αριθμό ευφυολογημάτων ή σοβαρών γνωμών, για να σχηματίσει ο αναγνώστης μια κάπως ολοκληρωμένη εικόνα για την αρχαία ελληνική σκέψη. Τα ευφυολογήματα και τα αστεία του Αριστοφάνη πήραμε από τη μετάφραση των αριστοφανικών κωμωδιών, που έκανε ο Θρ. Σταύρου (εκδ. «Εστίας»).

Ο Θεμιστοκλής έλεγε για το γιο του, που η μητέρα του ικανοποιούσε όλες του τις απαιτήσεις:

«Ο γιος μου είναι ο πιο δυνατός Έλληνας. Τους Έλληνες κυβερνούν οι Αθηναίοι, τους Αθηναίους ο Θεμιστοκλής, τον Θεμιστοκλή η γυναίκα του και αυτήν ο γιος μου».

Καλοτύχιζε κάποιος τον Αριστοτέλη επειδή είχε μαθητή τον Μ. Αλέξανδρο. Ο φιλόσοφος αντέστρεψε την πρόταση:

«Εκείνον να καλοτυχίζετε γιατί είχε δάσκαλο τον Αριστοτέλη».

Προσπαθούσε κάποιος να πείσει τον Ιπποκράτη να πάει στην Περσία να δει τον Ξέρξη, που ήταν, όπως έλεγε, «καλός βασιλιάς». Ο Ιπποκράτης αρνήθηκε λέγοντας:

«Δεν χρειάζομαι καλό άνθρωπο που να κυριαρχεί επάνω μου».

Ένας σοφιστής έλεγε:

«Απ' όλα τα πράγματα τη μεγαλύτερη αξία έχει ο λόγος».

Και ο Άγης, βασιλιάς της Σπάρτης, είπε στον σοφιστή:
«Θέλεις δηλαδή να πεις ότι εσύ, όταν δεν μιλάς, δεν
έχεις καμιά αξία;».

Κάποτε είδε βρώμικα λουτρά ο Διογένης και διατύπωσε την απορία του:

«Αυτοί που λούζονται εδώ πού πάνε μετά να καθαριστούν;».

Ο Δημοσθένης έλεγε ότι πολλές φορές του ερχόταν να ευχηθεί να χαθούν οι κακοί, φοβόταν όμως μήπως με την ευχή αυτή ερημωθεί εντελώς η πόλη.

Ένας σοφιστής ανάγγειλε ότι επρόκειτο να εκφωνήσει εγκωμιαστικό λόγο για τον Ηρακλή. Ο Σπαρτιάτης στρατηγός Ανταλκίδας απόρησε και ρώτησε:

«Γιατί; Μήπως ετοιμαζόταν να κατηγορήσει κανείς τον Ηρακλή;».

Επαινούσαν μερικοί μπροστά στον Άγη τους Ηλείους, γιατί ήταν πολύ δίκαιοι κριτές στους Ολυμπιακούς αγώνες. Ο Άγης ρώτησε με απορία:

«Και είναι τόσο σπουδαίο το ότι οι Ηλείοι μια φορά στα τέσσερα χρόνια γίνονται δίκαιοι;».

Ένας βασιλιάς της Σπάρτης, ο Λέοντας, παρατηρούσε στους Ολυμπιακούς αγώνες ότι οι δρομείς έδιναν μεγάλη σημασία στο πώς ο ένας θα ξεκινήσει πιο γρήγορα από τους άλλους. Και έβγαλε το συμπέρασμα:

«Αυτοί ενδιαφέρονται περισσότερο για το βραβείο της ταχύτητας παρά για τη δικαιοσύνη».

Έλεγε ο Θαλής σε μια συντροφιιά ότι ο θάνατος δεν διαφέρει σε τίποτα από τη ζωή. Κάποιος τότε τον ρώτησε:

«Αφού είναι έτσι, γιατί δεν προτιμάς το θάνατο;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Ακριβώς γιατί δεν διαφέρει από τη ζωή».

Σε κάποιον που έλεγε ότι η ζωή είναι άσχημη, ο Διογένης είπε:

«Άσχημη δεν είναι η ζωή, άσχημη είναι η άσχημη ζωή».

Είπε κάποιος στον Διογένη:

«Οι συμπολίτες σου σε καταδίκασαν σε εξορία».

Και ο φιλόσοφος απάντησε:

«Κι εγώ τους καταδίκασα να μένουν στον τόπο τους».

Ο φιλόσοφος Αντισθένης συμβούλευε τους Αθηναίους να ανακηρύξουν με την ψήφο τους τα γαιθούρια σε άλογα. Και όταν του είπαν ότι κάτι τέτοιο είναι έξω από κάθε λογική, ο Αντισθένης παρατήρησε:

«Μήπως και στρατηγούς δεν αναδεικνύετε άντρες απλώς με την ψήφο σας και χωρίς να έχουν πάρει καμιά απολύτως εκπαίδευση;».

Ο Αριστείδης και ο Θεμιστοκλής, πολιτικοί αντίπαλοι, στάλθηκαν πρεσβευτές σε μια πόλη. Ο Αριστείδης είπε στον Θεμιστοκλή:

«Θέλεις να αφήσουμε την έχθρα στα σύνορα της χώρας μας; Κι αν το κρίνεις απαραίτητο, τη συνεχίζουμε μόλις επιστρέψουμε στην πατρίδα».

Ο Διογένης ζητούσε ελεημοσύνη από ένα άγαλμα. Όταν τον ρώτησαν γιατί κάνει κάτι τέτοιο, απάντησε:

«Εξασκώμαι στο να μην απογοητεύομαι από την αναισθησία των ανθρώπων».

Λόγω της φτώχειας του ο Διογένης ζητούσε βοήθεια από κάποιον με τα εξής λόγια:

«Αν έδωσες σε άλλον, δώσε και σε μένα. Αν δεν έδωσες σε κανένα, τότε άρχισε από μένα».

Πλησίασε κάποτε ο Διογένης τον ρήτορα Αναξιμένη, που ήταν παχύς, και του είπε:

«Δώσε και σε μας τους φτωχούς ένα μέρος από την κοιλιά σου. Έτσι, και συ θα ξαλαφρώσεις κι εμάς θα ωφεληθείς».

Επαινούσαν μερικοί κάποιον που πρόσφερε βοήθεια στον Διογένη. Ο φιλόσοφος όμως διατύπωσε το παράπονο:

«Εμένα γιατί δεν με επαινείτε ως άξιο λήπτη της βοήθειας;».

Κάποιος ζητούσε να μάθει από τον Αριστοτέλη γιατί αρέσει στους ανθρώπους να κάνουν συντροφιά με ωραία πρόσωπα όσο γίνεται περισσότερο χρόνο. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Τέτοια ερώτηση μόνο ένας τυφλός θα μπορούσε να κάνει».

Είπε κάποιος στον φιλόσοφο Στίλπωνα:

«Η κόρη σου σε ντροπιάζει με τη ζωή που κάνει».

Εκείνος απάντησε:

«Η τιμή που της δίνω εγώ είναι μεγαλύτερη από τη ντροπή που μου δίνει εκείνη».

Ρώτησαν τον Διογένη ποια ώρα πρέπει να γευματίζει κανείς, κι αυτός απάντησε:

«Ο πλούσιος γευματίζει όταν θέλει και ο φτωχός όταν έχει».

Ο Φίλιππος, ο βασιλιάς της Μακεδονίας, διάλεξε μια κατάλληλη τοποθεσία για να στρατοπεδεύσει. Πληροφόρηθηκε όμως ότι στην τοποθεσία αυτή δεν υπήρχε χορτάρι για τα υποζύγια. Έκανε τότε τη δυσάρεστη διαπίστωση:

«Τι ζωή κι αυτή! Είμαστε αναγκασμένοι να ζούμε λαβαίνοντας υπόψη και τις ευκολίες των γαιδάρων!».

Ένας μοχθηρός άνθρωπος ήθελε να φυλάξει το σπίτι του από κάθε κακό. Έβαλε στην πόρτα μια επιγραφή που έλεγε:

«Κανένα κακό να μη μπει στο σπίτι αυτό».

Ο Διογένης διάβασε την επιγραφή και απόρησε:

«Μα ο ιδιοκτήτης του σπιτιού από πού θα μπει;».

Ο Αρίστιππος στον αδελφό του:

«Θυμήσου ότι εσύ άρχισες πρώτος τη φιλονικία, ενώ εγώ πρώτος τη συμφιλίωση».

Ο φιλόσοφος Καρνεάδης, θέλοντας να διακωμωδήσει τη συνήθεια των Στωικών να βάζουν τέλος στη ζωή τους, αν το έκριναν αναγκαίο, γέμισε δυο ποτήρια, το ένα με κρασόμελο και το άλλο με κώνειο. Κράτησε το πρώτο ποτήρι για τον εαυτό του, ενώ αυτό που περιείχε κώνειο το έδωσε σε μια παρέα Στωικών λέγοντας:

«Και τώρα, μπορείτε να κάνετε την πρόποσή σας!».

Μια γερόντισσα δικαζόταν μπροστά στον βασιλιά Φίλιππο. Καθώς τον έβλεπε να νυστάζει, τον παρακάλεσε, ανεβάζοντας τη φωνή της, να της δώσει το δικαίωμα της έφεσης. Ο Φίλιππος απορημένος ρώτησε:

«Και σε ποιον θα υποβάλεις την έφεση;».

Η γερόντισσα απάντησε:

«Στον Φίλιππο, όταν θα είναι ξύπνιος».

Στον Κλεομένη, βασιλιά της Σπάρτης, πρόσφεραν πετεινούς που σκοτώνονταν σε κοκορομαχίες. Ο Κλεομένης είπε:

«Θα προτιμούσα να μου δίνετε όχι από τους πετεινούς που σκοτώνονται, αλλά απ' αυτούς που σκοτώνουν. Οι τελευταίοι είναι ασφαλώς πιο γενναίοι».

Βαδίζοντας ο Διογένης έφτασε σε ένα πλημμυρισμένο ποτάμι που δεν μπορούσε να το περάσει. Ευτυχώς όμως ένας μεγαλόσωμος άντρας τον σήκωσε στην πλάτη του και τον πέρασε απέναντι. Ο Διογένης στενοχωριόταν γιατί δεν ήξερε πώς να ανταμείψει τον άνθρωπο που τον βοήθησε. Είδε όμως τον ίδιο άντρα να κουβαλάει στο μεταξύ κάποιον άλλο. Τότε δεν κρατήθηκε, αλλ' είπε στον άνθρωπο που όλους τους βοηθούσε να περάσουν το ποτάμι:

«Φαίνεται ότι δεν σου χρωστώ κάποια ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη, γιατί βλέπω ότι αυτό που κάνεις δεν είναι καλοσύνη, αλλά λόξα».

Ο Κυνικός φιλόσοφος Θράσυλλος ζήτησε από τον βασιλιά Αντίγονο μια δραχμή και ο Αντίγονος απάντησε:

«Δεν είναι αυτή προσφορά αντάξια ενός βασιλιά».

Ο Θράσυλλος ζήτησε τότε ένα τάλαντο, αλλά ο Αντίγονος είπε:

«Αυτό πάλι δεν είναι δωρεά που την αξίζει ένας Κυνικός φιλόσοφος».

Ο Κλεόστρατος σε κάποιον, που του είπε «δεν ντρέπεσαι να μεθάς;», απάντησε:

«Και συ δεν ντρέπεσαι να δίνεις συμβουλές σε μεθυσμένο;».

Κάποτε ο Φίλιππος, ο βασιλιάς των Μακεδόνων, τσακωνόταν με την Ολυμπιάδα, τη γυναίκα του, και το γιο του. Τη στιγμή αυτή έφτασε στο παλάτι ένας απεσταλμένος από την Κόρινθο, ο Δημάρατος. Ο Φίλιππος τον ρώτησε:

«Πώς πάνε από ομόνοια οι Έλληνες;».

Ο Δημάρατος του απαντά:

«Πολύ ενδιαφέρεσαι για την ομόνοια των Ελλήνων, τη στιγμή που μέσα στο σπίτι σου δεν βλέπω να βασιλεύει ομόνοια».

Ρώτησαν τον Αριστοτέλη:

«Τι κερδίζουν όσοι λένε ψέματα;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Να μην τους πιστεύει κανείς και όταν ακόμα λένε την αλήθεια».

Ο Διογένης, όταν επρόκειτο να πουληθεί ως δούλος, κορόιδευε τον έμπορο, που διαλαλούσε το εμπόρευμα,

Ξαπλωμένος χάρω. Όταν ο έμπορος τον διέταξε να σηκωθεί, δεν ήθελε να κάνει κάτι τέτοιο. Τον περιγελούσε με τούτα τα λόγια:

«Αν πουλούσες ψάρι, τι θα έκανες; Δεν θα έσκυβες να το πάρεις με τα χέρια σου;».

Υπενθύμιζε κάποιος στον Χρύσιππο ότι είναι πια γέρος και δεν έχει να περιμένει πολλά από τη ζωή. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Κι εγώ θέλω να φύγω από τη ζωή. Όταν όμως σκέφτομαι ότι είμαι υγιής και ικανός να γράφω και να διαβάζω, παίρνω την απόφαση να μείνω στη ζωή».

Ο Απολλόδωρος έδινε στον Σωκράτη, προτού πει το κώνειο, ένα καινούριο ρούχο, για να πεθάνει μ' αυτό. Ο φιλόσοφος του είπε:

«Για ποιο λόγο να φορέσω καινούριο ρούχο; Αυτό που έχω ήταν κατάλληλο για να το φορώ όσο ζούσα και ακατάλληλο για να πεθάνω μ' αυτό;».

Ο Γοργίας έφτασε σε βαθιά γεράματα. Πέθανε ύστερα από μια σύντομη αρρώστια, στη διάρκεια της οποίας βυθιζόταν σιγά σιγά σε ύπνο. Όταν τον επισκέφθηκε ένας φίλος του και τον ρώτησε για την υγεία του, ο Γοργίας του είπε:

«Ήρθε η στιγμή, κατά την οποία ο ύπνος αρχίζει να με παραδίδει στον αδελφό του, το θάνατο».

Ο Ανάχαρσης, όταν έμαθε ότι το εξωτερικό σανίδωμα ενός πλοίου έχει πάχος 4 δάχτυλα, είπε τρομαγμένος:

«Ωστε τόσο λίγο απέχουν οι επιβάτες του πλοίου από το θάνατο!».

Ρώτησαν τον Διογένη αν έχει υπηρέτρια ή υπηρέτη. «Όχι», αποκρίθηκε. Τον ρώτησαν στη συνέχεια:

«Όταν πεθάνεις, ποιος θα φροντίσει για την κηδεία σου;».

Ο Διογένης είπε:

«Αυτός που θα χρειαστεί το σπίτι».

Ρωτήθηκε ο Διογένης αν ο θάνατος είναι κάτι κακό, και ο φιλόσοφος απάντησε:

«Πώς μπορούμε να πούμε ότι είναι κακό αυτό που, όταν έρθει, δεν το αισθανόμαστε;».

Κάποτε ο Βρασίδας έπιασε ένα ποντίκι. Τον δάγκωσε όμως και αναγκάστηκε να το αφήσει. Αμέσως στράφηκε σ' αυτούς που ήταν μαζί του και τους είπε:

«Τίποτα δεν είναι τόσο μικρό ώστε να μη μπορεί να σώσει τη ζωή του με την τόλμη και το θάρρος του».

Όταν είδε ο Αλέξανδρος στην κατακτημένη από τους Πέρσες Μίλητο πολλά αγάλματα αθλητών, που είχαν νικήσει στους Ολυμπιακούς και τους Πυθικούς αγώνες, ρώτησε τους Μιλησίους:

«Πού βρίσκονταν τα τόσο λαμπρά αυτά σώματα, όταν οι βάρβαροι πολιορκούσαν την πόλη σας;».

Όταν είδε ο Διογένης έναν αδέξιο τοξότη, στάθηκε κοντά στον στόχο λέγοντας:

«Είναι ο μόνος τρόπος για να μη με χτυπήσει».

Παρακαλούσε ο Αρίστιππος τον τύραννο Διονύσιο να βοηθήσει ένα φίλο του. Ο Διονύσιος δεν έδινε σημασία και ο φιλόσοφος έπεσε στα πόδια του τυράννου. Κάποιος από το περιβάλλον ειρωνεύτηκε τον Αρίστιππο. Ο τελευταίος δικαιολόγησε την ενέργειά του:

«Δεν φταίω εγώ αλλά ο Διονύσιος, που έχει τα αφτιά στα πόδια του».

Ο Διονύσιος ο πρεσβύτερος, όταν ρωτήθηκε αν έχει ελεύθερο χρόνο κατά τον οποίο δεν ξέρει τι να κάνει, απάντησε:

«Εύχομαι να μη μου συμβεί ποτέ τέτοιο πράγμα».

Ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος έστειλε τον ποιητή Φιλόξενο να δουλέψει στα λατομεία, κι αυτό γιατί δεν αναγνώριζε την αξία των ποιημάτων που έγραφε ο τύραννος. Τον ξανακάλεσε όμως, για να ακούσει μερικά νέα ποιήματά του. Ο Φιλόξενος έδειξε στην αρχή κάποια ανοχή, ύστερα όμως σηκώθηκε να φύγει. Ο Διονύσιος τον ρώτησε:

«Πού πας τώρα;».

– «Και πάλι στα λατομεία», απάντησε ο ποιητής.

Ένας φλύαρος κουρέας ρώτησε τον Αρχέλαο, βασιλιά της Μακεδονίας:

«Πώς θέλεις να σε κουρέψω;».

Ο Αρχέλαος απάντησε:

«Σιωπηλός!».

Μια γάτα ερωτεύτηκε έναν ωραίο νέο και παρακάλεσε την Αφροδίτη να τη μεταμορφώσει σε γυναίκα. Η θεά τη λυπήθηκε και τη μεταμόρφωσε σε μια όμορφη κοπέλα. Ο νέος, όταν την είδε, την αγάπησε και την παντρεύτηκε. Η

Αφροδίτη όμως είχε την περιέργεια να δει αν η γάτα αλλάζοντας μορφή άλλαξε και χαρακτήρα. Ξαπόλυσε μέσα στην κρεβατοκάμαρα έναν ποντικό. Τότε η γάτα-γυναίκα πήδησε από το κρεβάτι και κυνηγούσε τον ποντικό. Η Αφροδίτη θύμωσε και την ξανάφερε στην αρχική μορφή της.

Ο γιος μιας εταίρας πέταγε πέτρες σε περαστικούς. Ο Διογένης του είπε:

«Πρόσεχε μήπως ανάμεσα στους άλλους χτυπήσεις και τον πατέρα σου, που δεν γνωρίζεις».

Ο Διογένης έπαιρνε το γεύμα του στη μέση της αγοράς και μερικοί μαζεύτηκαν γύρω του αποκαλώντας τον «σκύλο». Ο Διογένης αντέστρεψε τον χαρακτηρισμό λέγοντας:

«Σκύλοι είστε εσείς, που μαζευτήκατε και κοιτάτε έναν άνθρωπο στο στόμα την ώρα που τρώει».

Κάποιος πολίτης αριστοκρατικής καταγωγής, αλλά μοχθηρός, υπενθύμιζε στον Σωκράτη την άσημη καταγωγή του. Ο φιλόσοφος του έδωσε την απάντηση:

«Αν εγώ πρέπει να ντρέπομαι για τους άσημους προγόνους μου, οι υπέροχοι πρόγονοί σου πρέπει να νιώθουν ντροπή για σένα, τον ανάξιο απόγονό τους».

Ο Κροίσος, ο βασιλιάς της Λυδίας, λαμπρά στολισμένος και καθισμένος πάνω στο θρόνο του, ρωτούσε τον Σόλωνα αν είχε δει πιο όμορφο θέαμα.

«Και βέβαια», είπε ο Σόλωνας,

«έχω δει κοκόρια και φασιανούς και παγώνια. Όλα αυτά έχουν μια φυσική και ασυγκρίτως ανώτερη ομορφιά».

Ο Πολυκράτης, τύραννος της Σάμου, χάρισε στον ποιητή Ανακρέοντα ένα τάλαντο χρυσάφι. Ο ποιητής του το επέστρεψε λέγοντας:

«Μισώ το δώρο που θα με αναγκάσει να μην κοιμάμαι τη νύχτα».

Για έναν τσιγκούνη πλούσιο ο Βίωνας έλεγε:

«Δεν εξουσιάζει αυτός την περιουσία, αλλά η περιουσία του εκείνον».

Ο Μ. Αλέξανδρος έστειλε στον Φωκίωνα 100 τάλαντα. Ο Αθηναίος πολιτικός ρώτησε τους ανθρώπους που του έφεραν το μεγάλο αυτό ποσό:

«Γιατί ο Αλέξανδρος διάλεξε εμένα απ' όλους τους Αθηναίους για να μου χαρίσει 100 τάλαντα;».

Οι απεσταλμένοι απάντησαν:

«Γιατί μόνο εσένα θεωρεί έντιμο άνθρωπο».

Ο Φωκίωνας αρνήθηκε να δεχτεί το δώρο λέγοντας:

«Ας μ' αφήσει λοιπόν και να είμαι και να φαίνομαι έντιμος».

Έβριζε κάποιος τον Αρίστιππο. Ο τελευταίος δεν απαντούσε, αλλά έφευγε γρήγορα. Ο υβριστής τον ρώτησε θυμωμένος:

«Γιατί φεύγεις?».

Και ο φιλόσοφος απάντησε:

«Αν εσύ έχεις τη δυνατότητα να βρίζεις, εγώ έχω τη δυνατότητα να μην ακούω τις βρισιές σου».

Δυο άνθρωποι, εχθροί μεταξύ τους, ταξίδευαν με το ίδιο πλοίο. Ο ένας καθόταν στην πρύμνη και ο άλλος στην πλώρη. Στο μεταξύ χάλασε ο καιρός και το πλοίο κινδύνευε να καταποντιστεί. Αυτός που καθόταν στην πρύμνη ρώτησε τον καπετάνιο ποιο μέρος του πλοίου θα βυθιζόταν πρώτο.

«Η πλώρη», του λέει εκείνος.

Και η απάντηση του επιβάτη της πρύμνης:

«Για μένα δεν είναι τόσο δυσάρεστος ο θάνατος, αφού θα δω τον εχθρό μου να πεθαίνει πριν από μένα».

Ένας φαλακρός έβριζε τον Διογένη. Ο φιλόσοφος γύρισε και του είπε:

«Δεν σου ανταποδίδω τις βρисиές, αλλά θα ήθελα να πω ένα “μπράβο” στις τρίχες σου, γιατί απαλλάχτηκαν από ένα κακορίζικο κεφάλι».

Παρακινούσαν τον Φίλιππο τον Μακεδόνα να εξορίσει κάποιον που τον κακολογούσε. Ο Φίλιππος απάντησε:

«Δεν είστε καλά! Θέλετε να τον στείλω να με κατηγορεί και σ' άλλα μέρη;».

Ο Φίλιππος, ο βασιλιάς της Μακεδονίας, παρακολουθούσε τους Ολυμπιακούς αγώνες, οι Πελοποννήσιοι όμως, αν και ευεργετημένοι απ' αυτόν, τον γιουχάζαν. Οι φίλοι του Φιλίππου εξοργίστηκαν, ο βασιλιάς όμως είπε:

«Αν οι Πελοποννήσιοι, ευεργετημένοι, συμπεριφέρονται έτσι, φαντάζεστε τι θα κάνουν, αν τους βλάψω;».

Ο ποιητής Ερμόδοτος παρουσίαζε τον βασιλιά Αντίγονο σε ποίημά του ως γιο του Ήλιου. Ο Αντίγονος, για να κάνει φανερή την υπερβολή, του είπε:

«Ο δούλος, που μου κρατά το ουροδοχείο, δεν έχει τέτοια ιδέα για μένα».

Ρωτήθηκε ο Εμπεδοκλής γιατί αγανακτεί, όταν τον βρίζουν. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Αν δεν λυπάμαι όταν κακολογούμαι, δεν θα είναι δυνατό ούτε να χαίρομαι, όταν επαινούμαι.»

Ο Μέμνονας, που πολέμησε εναντίον του Αλεξάνδρου στο πλευρό του Πέρση βασιλιά, όταν είδε ένα μισθοφόρο να εκτοξεύει βρισιές κατά του Αλεξάνδρου, τον χτύπησε με τη λόγχη του και του είπε:

«Σε πληρώνω για να πολεμάς και όχι για να βρίζεις τον Αλέξανδρο!».

Ένα βράδυ ο Περικλής γύριζε στο σπίτι του μαζί με ένα δούλο του που κρατούσε αναμμένο δαδί, για να φωτίζει. Κάποιος κακοήθης τους ακολουθούσε βρίζοντας τον Περικλή. Ο μεγάλος πολιτικός παρέμενε σιωπηλός, έως ότου έφτασε στο σπίτι του, οπότε λέει στο δούλο του:

«Και τώρα συνόδευσε τον άνθρωπο αυτόν μέχρι το δικό του σπίτι.»

Κάποιος κλότσησε τον Σωκράτη, χωρίς ο τελευταίος να αντιδράσει. Στην απορία ενός από τη συντροφιά πώς ανέχτηκε κάτι τέτοιο, ο φιλόσοφος απάντησε:

«Αν με κλοτσούσε γάιδaros, μήπως θα έπρεπε να του κάνω μήνυση;».

[Μερικοί παράλλαξαν την απάντηση: «Αν με κλοτσούσε γάιδaros, μήπως θα έπρεπε να του ανταποδώσω την κλοτσιά;».]

Σε ένα νεαρό, που παραπονιόταν ότι τον ενοχλούσαν οι άλλοι, ο Διογένης είπε:

«Πάψε και συ να παρουσιάζεσαι σαν άνθρωπος που θέλει να υποφέρει από τα πειράγματα των άλλων».

Είπαν στον Διογένη:

«Διογένη, σε κοροϊδεύουν». Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Παράξενο! Εγώ δεν νιώθω καμιά κοροϊδία!».

Είπαν στον Διογένη ότι τον επιβουλεύονται οι φίλοι του. Εκείνος είπε:

«Αλήθεια, τι μπορείς να κάνεις, όταν βρίσκεσαι στην ανάγκη ακόμα και τους φίλους να τους αντιμετωπίζεις ως εχθρούς;».

Επαινούσαν τον Αντισθένη κακοί άνθρωποι. Ο φιλόσοφος αναρωτήθηκε:

«Μήπως έκανα κάτι κακό;».

Είπαν στον Σωκράτη ότι κάποιος έλεγε άσχημα λόγια γι' αυτόν. Ο Σωκράτης απάντησε:

«Καθόλου παράδοξο. Ποτέ του δεν έμαθε να λέει καλά λόγια».

Ο Κλεινίας ο πυθαγόρειος, κάθε φορά που εξοργιζόταν από τη συμπεριφορά των άλλων, άρχιζε να παίζει τη λύρα του. Σ' αυτούς που τον ρωτούσαν γιατί το έκανε αυτό, έλεγε:

«Γιατί έτσι ηρεμεί η ψυχή μου».

Πληροφορήθηκε ο Αριστοτέλης από κάποιον ότι μερικοί τον έβριζαν. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Καθόλου δεν με νοιάζει. Όταν είμαι απών, δέχομαι ακόμα και να με μαστιγώνουν».

Πλησίασε ένας τον Δημοσθένη, του είπε ότι χτυπήθηκε από κάποιον και τον παρακαλούσε να τον υπερασπιστεί ως συνήγορος. Ο Δημοσθένης του είπε:

«Τίποτα δεν έπαθες».

Όταν ο άνθρωπος άρχισε να φωνάζει, ο Δημοσθένης παρατήρησε:

«Τώρα ακούω πραγματικά τη φωνή ενός αδικημένου ανθρώπου».

Θύμωσε κάποιος Αθηναίος γιατί ένας συμπολίτης του δεν του ανταπέδωσε τον χαιρετισμό. Ο Σωκράτης του είπε:

«Είναι αστείο να μη θυμώνεις, αν συναντάς στο δρόμο σου κάποιον που έχει το σώμα του άρρωστο, και να αγανακτείς τώρα, επειδή συνάντησες έναν άνθρωπο με άξεστη ψυχή».

Ο Βίωνας περιγελούσε τον Ξενοκράτη, αλλά ο Ξενοκράτης δεν αντιδρούσε ούτε απαντούσε στις ειρωνείες. Έλεγε απλά στους φίλους του:

«Η τραγωδία δεν θεωρεί άξια απάντησης την κωμωδία, που το μόνο που ξέρει να κάνει είναι να κοροϊδεύει».

Κάποτε ο Διογένης φώναζε:

«Ελάτε εδώ, άνθρωποι!».

Και όταν μαζεύτηκαν πολλοί, τους κυνήγησε με το μπαστούνι του λέγοντας:

«Ανθρώπους κάλεσα, όχι καθάρματα!».

Ρώτησαν τον φιλόσοφο Στίλπωνα, αν υπάρχει κάτι πιο ψυχρό από ένα άγαλμα.

«Ναι», είπε, «ένας αναισθητος άνθρωπος».

Επέστρεψε ο Διογένης από τους Ολυμπιακούς αγώνες και ένας τον ρώτησε, αν ήταν εκεί πολύς κόσμος. Ο Διογένης αποκρίθηκε:

«Κόσμος υπήρχε πολύς, άνθρωποι όμως λίγοι».

Ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος ο πρεσβύτερος τοποθέτησε σε ανώτερη θέση έναν κακοήθη άνθρωπο και πολύ αντιπαθή στο λαό. Όταν τον ρώτησαν, γιατί έκανε κάτι τέτοιο, απάντησε:

«Θέλω να υπάρχει κάποιος που να τον μισούν περισσότερο απ' όσο εμένα».

Ρωτούσαν τον Διονύσιο τον νεότερο πώς ο πατέρας του, αν και απλός πολίτης, μπόρεσε να καταλάβει την εξουσία και γιατί ο ίδιος, αν και γιος τυράννου, την έχασε. Ο Διονύσιος ο νεότερος έδωσε την απάντηση:

«Ο πατέρας μου έκανε την προσπάθειά του, όταν η δημοκρατία προκαλούσε το μίσος, ενώ εγώ αγωνιζόμουν, όταν η τυραννίδα κινούσε τον φθόνο».

Οι πρέσβεις των Κορινθίων, όταν πήγαν στις Συρακούσες, αρνούσαν να δεχτούν τα δώρα που τους πρόσφερε ο τύραννος Διονύσιος ο πρεσβύτερος. Δεν τα δέχονταν γιατί απαγορευόταν από τους νόμους της πόλης τους κάθε δωροληψία. Ο Διονύσιος όμως θεώρησε την άρνηση των Κορινθίων πρέσβειων πολύ προσβλητική. Τους είπε:

«Αχρηστεύετε το μόνο καλό που έχει η τυραννίδα, την προσφορά δώρων».

Ρώτησαν τον Αριστείδη τι τον στενοχωρούσε πιο πολύ στην εξορία. Εκείνος απάντησε:

«Η κακή φήμη της πατρίδας μου. Όλοι την κακολογούν επειδή με εξόρισε».

Ο Φωκίωνας διαφωνούσε συνήθως με όλους πάνω σε πολιτικά θέματα. Μια φορά όμως, όταν μίλησε στην εκκλησία του δήμου, όλοι ασπάστηκαν τις ιδέες του. Απορημένος γύρισε προς τους φίλους του και τους ρώτησε:

«Μήπως είπα σήμερα κάποια ανοησία, χωρίς να το καταλάβω;».

Ο Επαμεινώνδας, όταν είδε ένα μεγάλο στρατό, που δεν είχε ικανό στρατηγό, είπε:

«Μεγάλο θηρίο αλλά χωρίς κεφαλή».

Κάποιος ρωτούσε γιατί οι Σπαρτιάτες μεταχειρίζονται κοντά ξίφη. Και ο Ανταλκίδας απάντησε:

«Γιατί εμείς οι Σπαρτιάτες αντιμετωπίζουμε από πολύ κοντά τους εχθρούς μας».

Ο Αρχίδαμος στρατοπέδευσε γύρω από την Κόρινθο. Σε μια στιγμή είδε να βγαίνουν από τα τείχη της πόλης λαγοί. Τότε είπε στους στρατιώτες:

«Σύντροφοι, όπως φαίνεται, εύκολα θα νικήσουμε τους εχθρούς».

Ο Πολύδωρος, βασιλιάς της Σπάρτης, σε έναν που εκτόξευε συχνά απειλές κατά των εχθρών είπε:

«Δεν καταλαβαίνεις ότι ξοδεύεις το μεγαλύτερο μέρος της επιθετικότητάς σου ανώφελα;».

Ο Αρχίδαμος είδε τον γιο του σε μια μάχη κατά των Αθηναίων να πολεμά με παράτολμο θάρρος. Του είπε:

«Γιε μου, ή τη δύναμή σου πρέπει να αυξήσεις ή το θράσος σου να μετριάσεις».

Είδε κάποτε ο Αγησίλαος έναν κουτό ανάμεσα στους στρατιώτες. Ο άντρας αυτός ζητούσε άλογο για να μπορέσει να πολεμήσει. Ο Αγησίλαος όμως του είπε:

«Ο πόλεμος χρειάζεται ανθρώπους που στέκονται σταθεροί στις θέσεις τους και όχι ανθρώπους που έχουν τα μέσα της φυγής».

Ένας σαλπικτής, όταν αιχμαλωτίστηκε από τους εχθρούς, τους παρακαλούσε:

«Μη με σκοτώσετε, γιατί εγώ κανέναν από σας δεν προσπάθησα να σκοτώσω. Εκτός απ' αυτή τη σάλπιγγα δεν κρατάω τίποτε άλλο».

Αυτοί όμως που τον αιχμαλώτισαν του είπαν:

«Γι' αυτό ακριβώς πρέπει να πεθάνεις, γιατί δεν μπορείς βέβαια να πολεμάς, εξεγείρεις όμως όλους τους άλλους σε πόλεμο».

Όταν ο Αρχίδαμος είδε για πρώτη φορά καταπέλτες, μηχανές που εκσφενδόνιζαν πέτρες από μεγάλη απόσταση κατά των τειχών, φώναξε:

«Αλίμονο, η ανδρεία των στρατιωτών αχρηστεύεται πια!».

Όταν ο Φωκίωνας ετοιμαζόταν να αντιμετωπίσει τους Μακεδόνες, που είχαν εισβάλει στην Αττική, πολλοί πή-

γαιναν να τον συμβουλευθούν σε ποιο μέρος να παρατάξει το στρατό. Ο Φωκίωνας ξέσπασε:

«Μα τον Ηρακλή, πόσο πολλοί βλέπω να είναι οι στρατηγοί και πόσο λίγοι οι στρατιώτες!».

Σ' ένα νεαρό στρατιώτη, που δεν έδειχνε την ίδια ανδρεία με τον πατέρα του, απαιτούσε όμως να παίρνει την ίδια αμοιβή μ' αυτόν, ο βασιλιάς Αντίγονος ο Β΄ έλεγε:

«Εγώ, νεαρέ, πληρώνω μισθό και δίνω δώρα όχι για πατραγαθία, αλλά για ανδραγαθία».

Ένας Αθηναίος είπε στον Ανταλκίδα:

«Εμείς πολλές φορές σας διώξαμε από τον Κηφισό».

Και ο Ανταλκίδας απάντησε:

«Εμείς όμως ποτέ δεν χρειάστηκε να σας διώξουμε από τον Ευρώτα!».

Κάποιος είπε στον Αντισθένη:

«Ο πόλεμος θα καταστρέψει τους φτωχούς».

Και ο Αντισθένης συμπλήρωσε:

«Και άλλους, περισσότερους, θα κάνει».

Ο Πύρρος, βασιλιάς της Ηπείρου, νίκησε δυο φορές τους Ρωμαίους, αλλά έχασε πολλούς στρατιώτες και τους αξιωματικούς του. Τότε είπε:

«Αν πετύχουμε άλλη μια νίκη σαν αυτές, καταστραφηκάμε!».

Ένας πολεμιστής, όσο κρατούσε ο πόλεμος, τάζε αρκετά το αλόγο του. Όταν σταμάτησε ο πόλεμος, το αλόγο στο σπίτι του πολεμιστή κουβαλούσε βαριά φορτία και τρεφόταν μόνο με άχυρο. Κηρύχθηκε όμως πάλι πόλεμος. Το αφεντικό του φόρεσε την πανοπλία και ανέβηκε στη ράχη του αλόγου. Αυτό όμως, καθώς ήταν αδύνατο, έπεφτε συνεχώς κάτω. Τέλος λέει στον αφέντη του:

«Πήγαινε τώρα με τους πεζικάριους. Εσύ από αλόγο με έκανες γαϊδούρι και τώρα προσπαθείς από γαϊδούρι να με ξανακάνεις αλόγο».

Ο Αγησίλαος ήθελε να κάνει πόλεμο κατά των Περσών, για να ελευθερώσει τους Έλληνες της Μικράς Ασίας. Ρώτησε το μαντείο του Δία στη Δωδώνη αν ο πόλεμος που σχεδίαζε θα είχε καλή έκβαση. Το μαντείο έδωσε θετική απάντηση. Οι Έφοροι όμως στη Σπάρτη ήταν επιφυλακτικοί και διέταξαν τον Αγησίλαο να ρωτήσει και το μαντείο των Δελφών. Ο Αγησίλαος, για να εξασφαλίσει θετική απάντηση υπέρ του πολέμου, ρώτησε τον θεό των Δελφών Απόλλωνα ως εξής:

«Συμφωνείς με τη γνώμη του πατέρα σου;».

Ο θεός δεν μπορούσε φυσικά να διαφωνήσει με τον Δία, κι έτσι πέτυχε ο Αγησίλαος τον σκοπό του.

Ένα φίδι τυλίχθηκε γύρω από το κλειδί μιας πόρτας. Οι μάντεις χαρακτήρισαν το γεγονός θάυμα. Ο Λεωτυχίδης όμως, βασιλιάς της Σπάρτης, θεώρησε αδικαιολόγητο τον χαρακτηρισμό.

«Για μένα θάυμα θα ήταν», είπε, «αν τυλιγόταν το κλειδί γύρω από το φίδι και όχι το φίδι γύρω από το κλειδί».

Οι κάτοικοι της Θάσου θέλησαν να τιμήσουν τον βασιλιά της Σπάρτης Αγησίλαο για τις ευεργεσίες που τους έκανε. Έχτισαν ακόμα και ναό προς τιμή του σαν να ήταν θεός. Ο Αγησίλαος τα έμαθε αυτά, ρώτησε όμως τους απεσταλμένους της Θάσου:

«Έχει πραγματικά η πατρίδα σας τη δύναμη να κάνει τους ανθρώπους θεούς;».

Αυτοί απάντησαν:

«Και βέβαια!».

«Ε τότε», τους είπε ο Αγησίλαος, «κάντε πρώτα τους εαυτούς σας θεούς και, αν το καταφέρετε, τότε θα πιστέψω ότι μπορείτε να κάνετε και μένα».

Ιερέας ρωτούσε Σπαρτιάτη:
«Ποια είναι η πιο ασεβής πράξη που έχεις κάνει;».
Ο Σπαρτιάτης είπε:
«Δεν χρειάζεται να την αναφέρω σε σένα, την ξέρουν
οι θεοί».
Ο ιερέας όμως επέμενε:
«Πρέπει οπωσδήποτε να την πεις!».
Ο Σπαρτιάτης ρωτά:
«Σε ποιον πρέπει να την πω, σε σένα ή στο θεό;».
Και όταν ο ιερέας είπε «στο θεό», ο Σπαρτιάτης του
λέει:
«Εσύ λοιπόν φύγε απ' εδώ!».

Ο Κράτης ρώτησε τον Στίλπωνα αν οι θεοί αισθάνο-
νται ικανοποίηση με τις προσκυνήσεις και τις προσευχές
των ανθρώπων. Ο Στίλπωνας του είπε χαμηλόφωνα:
«Γι' αυτά τα πράγματα, ανόητε, μη ρωτάς στο δρόμο,
αλλ' όταν είμαστε μόνοι».

Κάποτε ο Διογένης είδε μια γυναίκα να σκύβει πάρα
πολύ μπροστά στα αγάλματα των θεών. Θέλοντας να την
απαλλάξει από τη θρησκοληψία, την πλησίασε και της
είπε:
«Μη σκύβεις τόσο πολύ, κυρά μου, γιατί κάποτε ο θεός
θα σταθεί πίσω σου και θα δει άσχημα πράγματα».

Κάποτε ο φιλόσοφος Αντισθένης μιούνταν στα Ορφικά μυστήρια. Όταν ο ιερέας τον βεβαίωσε ότι όσοι μιούνται σε τέτοια μυστήρια, στον Άδη απολαμβάνουν πολλά αγαθά, ο φιλόσοφος τον ρώτησε:

«Γιατί δεν βάζεις τέρμα στη ζωή σου, για να απολαύσεις όσο γίνεται πιο γρήγορα τα αγαθά αυτά;».

Ο φιλόσοφος Στίλπωνας ρώτησε κάποιον:

«Η Αθηνά, η κόρη του Δία, είναι θεά;».

«Ναι», απάντησε αυτός.

Ο Στίλπωνας συνέχισε:

«Αυτή όμως εδώ η Αθηνά, που βλέπουμε, δεν είναι του Δία, αλλά του Φειδία. Άρα δεν μπορούμε να την πούμε θεά».

Ο φιλόσοφος Στίλπωνας κλήθηκε στον Άρειο Πάγο για να βεβαιώσει αν πραγματικά είπε ότι η Αθηνά δεν είναι θεός.

«Και βέβαια δεν είναι θεός, θεά είναι, αφού είναι γυναίκα» είπε.

Όταν το άκουσε ο Θεόδωρος, ο λεγόμενος «άθεος», τον ειρωνεύτηκε λέγοντας:

«Από πού το γνώριζε ο Στίλπωνας; Ή μήπως σήκωσε τον χιτώνα της Αθηνάς και είδε τον κήπο της;».

Ρώτησε κάποιος τον φιλόσοφο Βίωνα αν υπάρχουν θεοί, κι αυτός αντέδρασε λέγοντας:

«Δεν θα πάρεις από μπροστά μου τον όχλο με τις προλήψεις του;».

Ένας ιερέας του Ορφέα, που ζούσε σε μεγάλη φτώχεια, έλεγε ότι όλοι όσοι μυήθηκαν απ' αυτόν στα Ορφικά μυστήρια ζουν ευτυχισμένοι στην άλλη ζωή. Ο Λεωτυχίδης όμως, βασιλιάς της Σπάρτης, του είπε:

«Ανόητε, γιατί δεν φεύγεις από τη ζωή αυτή τώρα αμέσως, για να πάψεις να κλαις για τη δυστυχία και τη φτώχεια σου;».

Όταν ένας Σπαρτιάτης είδε ιερέα να κάνει έρανο για τους θεούς, του είπε:

«Καθόλου δεν πρέπει να φροντίζουμε για θεούς, που είναι πιο φτωχοί από μας».

Έδειξαν στον Διαγόρα τον «άθεο» τα πολλά αφιερώματα ανθρώπων που είχαν σωθεί από ναυάγια με τη βοήθεια των θεών. Ο Διαγόρας απάντησε:

«Αν οι θεοί φρόντιζαν να σώσουν και όσους πνίγηκαν, τότε θα βλέπατε πολύ περισσότερα αφιερώματα».

Όταν ταξίδευε κάποτε ο Διαγόρας ο «άθεος» με πλοίο, χάλασε ο καιρός και το πλοίο κινδύνευε να βυθιστεί. Οι ναύτες απέδωσαν το γεγονός σε οργή των θεών κατά του άθεου επιβάτη και άρχισαν να κατηγορούν τον Διαγόρα. Αυτός τους έδειξε τα γύρω πλοία, που διέτρεχαν τον ίδιο κίνδυνο, και τους είπε:

«Μήπως νομίζετε ότι και μέσα στα πλοία αυτά βρίσκεται ο Διαγόρας;».

Ο φιλόσοφος Θεόδωρος κάθισε κάποτε δίπλα στον Ευρυκλείδη, τον ιεροφάντη, και του έκανε την ερώτηση:

«Πες μου, Ευρυκλείδη, ποιοι είναι αυτοί που ασεθούν γύρω από τα θρησκευτικά μυστήρια;».

Όταν ο Ευρυκλείδης είπε «ασεθούν εκείνοι που τα ανακοινώνουν στους αμήτους», ο Θεόδωρος του παρατηρεί:

«Άρα κι εσύ ασεβείς, αφού μιλάς γι' αυτά στους αμήτους».

Ένας μάντης καθόταν στην αγορά και βεβαίωνε τους συγκεντρωμένους ότι μπορεί να πει το μέλλον τους. Ξαφνικά ήρθε κάποιος και του έφερε την είδηση ότι του διέρρηξαν το σπίτι και έκλειψαν όλα τα υπάρχοντά του. Ο μάντης τινάχτηκε από το φόβο του και άρχισε να τρέχει με όλη τη δύναμή του για να δει τι είχε συμβεί στο σπίτι του. Εκείνη τη στιγμή κάποιος από τους συγκεντρωμένους του φώναξε:

«Ε σι, που έλεγες ότι μπορείς να προβλέψεις το μέλλον των άλλων, πώς δεν μπόρεσες να προβλέψεις τι θα συνέβαινε στον εαυτό σου;».

Ένας γλύπτης έφτιαξε έναν Ερμή από ξύλο και πήγε στην αγορά να τον πουλήσει. Προσπαθώντας να προσελκύσει πελάτες φώναζε:

«Πουλάω ένα θεό που φέρνει ευτυχία και δίνει κέρδη!».

Κάποιος τον πλησιάζει και του λέει:

«Φίλε, αφού τέτοιος είναι ο θεός σου, γιατί δεν τον κρατάς για τον εαυτό σου, για να έχεις ευτυχία και χρήματα;».

Ο γλύπτης αποκρίθηκε:

«Έχω ανάγκη από γρήγορη βοήθεια, ενώ ο θεός συνηθίζει να δίνει τα κέρδη κάπως καθυστερημένα».

Αθηναίοι ζητούσαν από τον Διογένη να μνηθεί στα Ελευσίνια μυστήρια. Του έλεγαν ότι οι μνημένοι έχουν την πρωτοκαθεδρία στον Άδη. Ο Διογένης απάντησε:

«Είναι γελοίο να πιστεύουμε ότι άντρες, όπως ο Αγησίλαος και ο Επαμεινώνδας, θα ζουν μέσα στο θόρβορο του Άδη, ενώ μερικοί ασήμαντοι άνθρωποι θα πάνε στα νησιά των ευτυχισμένων απλά και μόνο επειδή ήταν μνημένοι».

Κάποιος από τη Σέριφο έλεγε στον Θεμιστοκλή ότι τη δόξα του τη χρωστούσε στην πόλη του. Ο Θεμιστοκλής του απάντησε:

«Είναι αλήθεια αυτό που λες. Ούτε εγώ θα αποκτούσα δόξα, αν ήμουν Σερίφιος, ούτε εσύ, αν ήσουν Αθηναίος».

Η γυναίκα του Αριστείδη έλεγε στον μεγάλο πολιτικό που φρόντιζε διαρκώς για τις υποθέσεις της πόλης:

«Τι καλά θα ήταν, αν τις οικογενειακές σου υποθέσεις θεωρούσες δημόσιες και τις δημόσιες οικογενειακές».

Πολλοί απορούσαν γιατί ο βασιλιάς Αντίγονος, όταν προχώρησε σε ηλικία, άλλαξε χαρακτήρα και συμπεριφερόταν με ηπιότητα και πραότητα απέναντι στους άλλους. Ο βασιλιάς εξήγησε:

«Πρώτα ενδιαφερόμουν για την απόκτηση δύναμης, τώρα όμως χρειάζομαι την αγάπη των ανθρώπων».

Κάποιος ρώτησε τον Θεμιστοκλή:

«Τι θα προτιμούσες να είσαι, Αχιλλέας ή Όμηρος;».

Ο Θεμιστοκλής ρωτά κι αυτός:

«Εσύ τι θα ήθελες να είσαι, νικητής στους Ολυμπιακούς αγώνες ή αυτός που αναγγέλλει τα ονόματα των νικητών;».

Ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος έλεγε στον φιλόσοφο Αρίστιππο:

«Δεν είδα και τίποτα καλό από σένα».

– «Σωστά λες», είπε ο Αρίστιππος, *«γιατί, αν είχε κάποια επίδραση η διδασκαλία μου επάνω σου, θα είχες εγκαταλείψει την τυραννίδα σαν καθαρή τρέλα».*

Ο Ζήνωνας ο Ελεάτης βασανιζόταν από τον τύραννο της Ελέας για να αποκαλύψει τους συνωμότες. Ο φιλόσοφος όμως επαναλάμβανε:

«Αν υπήρχαν συνωμότες, εσύ σήμερα δεν θα ήσουν τύραννος».

Η μητέρα του τυράννου Διονύσιου του πρεσβύτερου, μεγάλη στην ηλικία, ζητούσε από τον γιο της να την παντρέψει. Ο Διονύσιος της είπε:

«Μπορεί να είμαι τύραννος και να παραβιάζω τους νόμους της πόλης, είναι αδύνατο όμως να παραβιάσω τους νόμους της φύσης».

Ο Αισχίνης και ο Φιλοκράτης επαινούσαν τον Φίλιππο, τον βασιλιά της Μακεδονίας, ως τον πιο δυνατό στο λόγο, τον πιο ωραίο άντρα και τον πιο ικανό πότη. Ο

Δημοσθένης, που ήταν παρών, ειρωνεύτηκε τους χαρακτηρισμούς αυτούς λέγοντας:

«Δεν είναι και τόσο τιμητικοί τίτλοι. Το πρώτο ταιριάζει σε σοφιστή, το δεύτερο (η ομορφιά) σε γυναίκα και το τρίτο σε σφουγγάρι».

Ένας τύραννος ρώτησε τον Διογένη ποιος χαλκός είναι καταλληλότερος για την κατασκευή ενός ανδριάντα. Ο Διογένης απάντησε:

«Ο χαλκός εκείνος, με τον οποίο κατασκευάστηκαν τα αγάλματα του Αρμόδιου και του Αριστογείτονα (των τυραννοκτόνων)».

Συνιστούσε κάποιος στον Λυκούργο να εγκαθιδρύσει δημοκρατία στη Σπάρτη. Ο Λυκούργος του απάντησε:

«Κάνε δημοκρατία πρώτα στο σπίτι σου, κι έπειτα έλα να τα πούμε».

Έτρωγε κάποτε ο Διογένης σε λαϊκό μαγειρείο. Σε μια στιγμή βλέπει να περνά απέξω ο ρήτορας Δημοσθένης. Τον φώναξε να πάει μέσα. Εκείνος αρνήθηκε για λόγους αξιοπρέπειας. Τότε ο Διογένης του λέει:

«Δεν χρειάζεται να ντρέπεσαι. Και ο κύριός σου (δηλ. ο λαός) έρχεται συχνά εδώ».

Ο Δημοσθένης έλεγε στον Φωκίωνα:
«Οι Αθηναίοι θα σε σκοτώσουν, αν παραφρονήσουν».
Και ο Φωκίωνας απάντησε:
«Εσένα θα σε σκοτώσουν, αν έρθουν στα λογικά τους».

Διαδόθηκε η φήμη ότι πέθανε ο Αλέξανδρος. Οι ρήτορες στην Αθήνα παρακινούσαν το λαό να εξεγερθεί αμέσως. Ο Φωκίωνας δεν συμφωνούσε με τη βιασύνη αυτή, συνιστούσε ψυχραιμία ως πιο ορθή πολιτική στάση. Έλεγε στους Αθηναίους:
«Μη βιάζεστε. Αν ο Αλέξανδρος πέθανε σήμερα, και αύριο και μεθαύριο πεθαμένος θα είναι».

Κατηγορούσε κάποιος τον Λεωτυχίδη ως ευμετάβολο τύπο. Ο Λεωτυχίδης απάντησε:
«Μεταβάλλομαι γιατί είναι ανάγκη να προσαρμόζομαι στις διαφορετικές καταστάσεις που παρουσιάζονται, και όχι γιατί είμαι ευμετάβολος στον χαρακτήρα».

Ο Αλέξανδρος παραπονιόταν στον πατέρα του Φίλιππο γιατί είχε αποκτήσει γιους και από άλλες, μη νόμιμες, συζύγους. Ο Φίλιππος έστρεψε προς άλλη κατεύθυνση τη σκέψη του Αλεξάνδρου:

«Τώρα, που έχεις πολλούς ανταγωνιστές, θα αγωνιστείς και θα κερδίσεις τον βασιλικό θρόνο με τη δική σου αξία και όχι επειδή γεννήθηκες από μένα».

Όταν ήταν έφηβος ο Αλέξανδρος, ακούγοντας για τις κατακτήσεις του πατέρα του, σχεδόν λυπόταν και έλεγε στους συντρόφους του:

«Τίποτα δεν θα αφήσει σε μένα ο πατέρας μου».

Όταν οι σύντροφοί του του είπαν «μα, για σένα τα αποκτά όλα», τους απάντησε:

«Ποια η ωφέλεια, αν έχω πολλά, αλλά δεν θα αποκτήσω τίποτα με δική μου προσπάθεια;».

Μετά τη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) ο Διογένης συνελήφθη και οδηγήθηκε στον Φίλιππο. Ο τελευταίος τον ρώτησε:

«Ποιος είσαι;».

Ο Διογένης απάντησε:

«Κατάσκοπος της κατακτητικής μανίας σου».

Ο Φίλιππος τον θαύμασε και τον άφησε ελεύθερο.

Ρώτησαν τον ρήτορα Δημάδη ποιος ήταν ο δάσκαλός του, κι αυτός απάντησε:

«Το βήμα των Αθηναίων».

Ρωτούσαν τον Ισοκράτη, γιατί, ενώ διδάσκει σε άλλους τη ρητορική τέχνη, ο ίδιος δεν ανεβαίνει στο βήμα για να μιλήσει. Ο Ισοκράτης απάντησε:

«Και η ακονόπετρα δεν κόβει, κάνει όμως τα μαχαίρια κοφτερά».

Ο Ισοκράτης από έναν φλύαρο, που ήθελε να γίνει μαθητής του, ζήτησε διπλό μισθό. Και όταν ο τελευταίος θέλησε να μάθει το λόγο, ο Ισοκράτης του εξήγησε:

«Τον ένα μισθό θα τον δίνεις για να μάθεις να μιλάς, τον άλλον για να μάθεις να σωπαίνεις».

Όταν ετοιμαζόταν να μιλήσει ένας ανόητος και φλύαρος, ο Θεόκριτος είπε:

«Τώρα θ' αρχίσουν να τρέχουν οι λέξεις σαν ποτάμι, ενώ από το νου θα στάζουν μόνο μικρές στάλες».

Όταν ο Γοργίας διάβασε στην Ολυμπία ένα λόγο για την ομόνοια όλων των Ελλήνων, ο Μελάνθιος είπε:

«Τούτος μας δίνει συμβουλές για ομόνοια και όμως μέσα στο δικό του σπίτι δεν κατάφερε να δημιουργήσει κλίμα ομόνοιας ανάμεσα στον εαυτό του, τη γυναίκα του

και την υπηρέτριά του, δηλ. ανάμεσα σε τρεις ανθρώπους όλους κι όλους».

Στον Αισχίνη έκαναν την παρατήρηση ότι, αν και φοίτησε κοντά στον Σωκράτη, είχε τη συνήθεια να μη μιλά. Και ο Αισχίνης απάντησε:

«Κοντά στον Σωκράτη έμαθα όχι μόνο να μιλώ, αλλά και να σιωπαίνω».

Ρώτησαν μερικοί τον Ηράκλειτο κάποτε:

«Ηράκλειτε, γιατί σιωπάς;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Για να μιλάτε εσείς».

Σ' ένα συμπόσιο ένας άνθρωπος δεν είπε ούτε μια λέξη. Ο Θεόφραστος του είπε, όταν έφευγαν:

«Αν είσαι αμαθής, φίλε, σωστά έπραξες που δεν μιλησες, αν όμως είσαι μορφωμένος, φέρθηκες ανόητα».

Όταν έβλεπε ο Σωκράτης τον Ευκλείδη να ασκείται στην τέχνη του συγκρουσιακού διαλόγου, του έκανε την παρατήρηση:

«Ευκλείδη, με σοφιστές θα μπορείς να τα βγάζεις πέρα, αλλά με ανθρώπους καθόλου».

Ο Αντισθένης μακρολογούσε κάποτε σε μια διάλεξή του. Ο Πλάτωνας του παρατήρησε:

«Αγνοείς ότι μέτρο του λόγου δεν είναι αυτός που μιλά, αλλ' αυτός που ακούει».

Όταν πέθανε ο Ζήνωνας, ο ιδρυτής της σχολής των Στωικών, ο Αντίγονος ο Β΄, που τον θαύμαζε περισσότερο απ' όλους τους φιλοσόφους, είπε γεμάτος λύπη:

«Ζημιώθηκαν όχι οι ακροατές των λόγων του, αλλά οι θεατές των έργων του».

Ο Ευδαμίδας, βασιλιάς της Σπάρτης, είδε στην Ακαδημία του Πλάτωνα τον Ξενοκράτη, σε γεροντική ηλικία, να φιλοσοφεί και να προσπαθεί μαζί με τους μαθητές του να προσδιορίσει την αρετή. Ο Ευδαμίδας απόρησε και ρώτησε:

«Κι αν ο Ξενοκράτης βρει την αρετή, τι θα την κάνει σ' αυτή την ηλικία;».

Όταν ρωτήθηκε ο Αντισθένης τι όφελος είχε από τη φιλοσοφία, αποκρίθηκε:

«Το ότι μπορώ να διαλέγομαι με τον εαυτό μου».

Κάποιος εξέφραζε τη λύπη του στον Αντισθένη γιατί έχασε τις σημειώσεις από τις παραδόσεις του φιλοσόφου. Ο Αντισθένης του είπε:

«Έπρεπε τα μαθήματα να τα είχες καταγράψει στο νου σου και όχι πάνω σε χαρτιά».

Παραπονιόταν κάποιος στον Εμπεδοκλή:

«Δεν μπορώ να βρω κανένα σοφό».

Ο φιλόσοφος του είπε:

«Μάθε ότι αυτός που ψάχνει για σοφό πρέπει πρώτα ο ίδιος να είναι κατά κάποιο τρόπο σοφός, για να μπορεί να τον διακρίνει».

Όταν είδε ο Διογένης ένα νεαρό να φιλοσοφεί, του είπε:

«Σου αξίζει έπαινος, νεαρέ, γιατί στρέφεις το ενδιαφέρον των εραστών από την ομορφιά του σώματος στην ομορφιά της ψυχής σου».

Ρώτησε κάποιος τον φιλόσοφο Χρύσιππο:

«Σε ποιον δάσκαλο να αναθέσω τη μόρφωση του γιου μου;».

Ο Χρύσιππος του είπε:

«Σε μένα! Γιατί, αν πίστευα ότι υπάρχει κάποιος άλλος, καλύτερός μου, θα πήγαινα κι εγώ κοντά του, για να μάθω φιλοσοφία».

Ρωτήθηκε από έναν πατέρα ο Αρίστιππος:

«Σε τι θα γίνει καλύτερος ο γιος μου, αν μορφωθεί;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Αν όχι σε τίποτε άλλο, τουλάχιστον, όταν πηγαίνει στο θέατρο, δεν θα δίνει την εντύπωση ότι είναι ένα τούβλο που κάθεται πάνω σε μια πέτρα (σε πέτρινο κάθισμα)».

Ένας φτωχός πλησίασε τον Σωκράτη και του είπε:

«Θέλω να γίνω μαθητής σου, αλλ' είμαι φτωχός, δεν έχω τίποτα, το μόνο που μπορώ να σου προσφέρω είναι ο εαυτός μου».

Ο Σωκράτης του απαντά:

«Δεν καταλαβαίνεις λοιπόν ότι μου δίνεις το πιο σπουδαίο πράγμα;».

Ένας πατέρας πήγε τον γιο του στον Διογένη για να τον δεχτεί ως μαθητή του. Συνέστησε τον γιο του ως πολύ έξυπνο και πολύ καλό στο χαρακτήρα. Ύστερα απ' όσα είπε ο πατέρας, ο Διογένης ρώτησε απορημένος:

«Αφού είναι έξυπνος και ενάρετος, τότε τι με χρειάζεται εμένα;».

Σε τι διαφέρουν οι μορφωμένοι από τους αμόρφωτους; Αυτή την ερώτηση έκαναν στον Αρίστιππο. Και ο φιλόσοφος απάντησε:

«Σε ό,τι διαφέρουν τα ημερωμένα άλογα από τα άγρια».

Ένας πατέρας ζήτησε από τον Αρίστιππο να διδάξει τον γιο του. Ο φιλόσοφος ζήτησε ως αμοιβή 500 δραχμές. Ο πατέρας θεώρησε υπερβολικό το ποσό.

«Με τόσα χρήματα», είπε, *«θα μπορούσα να αγοράσω ένα ζώο».*

«Αγόρασε», είπε ο Αρίστιππος, *«κι έτσι θα έχεις δύο».*

Κάποιος ρωτούσε τον Αναξαγόρα:

«Για ποιο πράγμα θα διάλεγε κανείς να γεννηθεί και όχι να μη γεννηθεί;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Για να δει τον ουρανό και τη γενική τάξη που διέπει τον κόσμο».

Ο Αλέξανδρος, ο γιος του Ανάξαρχου, όταν άκουσε ότι υπάρχουν άπειροι κόσμοι, δάκρυσε. Όταν τον ρώτησαν οι φίλοι του τι έπαθε και κλαίει, είπε με παράπονο:

«Δεν είναι να λυπάται κανείς, όταν υπάρχουν άπειροι κόσμοι κι εμείς δεν έχουμε πατήσει ούτε σ' έναν απ' αυτούς μέχρι σήμερα;».

Καθώς βάδιζε ο Θαλής, παρατηρώντας τις θέσεις των αστέρων, έπεσε σε λάκκο. Μια γριά, που είδε το γεγονός, ειρωνεύτηκε τον επιστήμονα:

«Θαλή, δεν μπορείς να δεις αυτά που βρίσκονται μπροστά στα πόδια σου και νομίζεις ότι θα μπορέσεις να μάθεις αυτά που βρίσκονται στον ουρανό;».

Ο Επίχαρμος, αστειευόμενος με την άποψη του Ηρακλείτου, ότι όλα αλλάζουν και τίποτα δεν μένει το ίδιο, έλεγε:

«Αν είναι έτσι, τότε ένας που χρωστά δεν είναι υποχρεωμένος να πληρώσει τα χρέη του, γιατί έπαψε να

είναι ο ίδιος με εκείνον που τα δημιούργησε. Επίσης, κανείς δεν πρέπει να δέχεται μια πρόσκληση, γιατί αύριο δεν θα είναι πια αυτός που την έλαβε».

Προσπαθούσε ο Ζήνωνας ο Ελεάτης να αποδείξει στον Αντισθένη με περίπλοκα και σοφιστικά επιχειρήματα ότι δεν υπάρχει κίνηση. Ο Αντισθένης άρχισε να βαδίζει, ενώ συγχρόνως ρωτούσε τον Ζήωνα:

«Δεν νομίζεις ότι τα γεγονότα είναι πιο ισχυρά από τα επιχειρήματά σου;».

Όταν ο Πλάτωνας όρισε τον άνθρωπο ως «ζώο δίποδο και άπτερο», ο Διογένης, θέλοντας να γελοιοποιήσει τον ορισμό αυτόν, μάδησε έναν κόκορα, τον πήγε στη σχολή του φιλοσόφου και μπροστά στους μαθητές του φώναξε:

«Να ο άνθρωπος του Πλάτωνα!».

[Ο διακωμωδούμενος ορισμός δεν είναι δυνατό να διατυπωθήκε από τον Πλάτωνα.]

Κάποτε ο Κράτης, ο Κυνικός φιλόσοφος, δεν απάντησε σε μια ερώτηση του φιλοσόφου Στίλπωνα, αλλά άφησε μια πορδή εκφράζοντας έτσι την περιφρόνησή του. Ο Στίλπωνας αντιμετώπισε μια τέτοια στάση με την παρατήρηση:

«Γνώριζα ότι η απάντησή σου θα ήταν εντελώς άσχετη προς την ερώτησή μου».

Ρώτησαν τον Σωκράτη γιατί δεν γράφει βιβλία. Ο φιλόσοφος απάντησε με χιούμορ αλλά και με μετριοφροσύνη:

«Βλέπω ότι το χαρτί αξίζει πολύ περισσότερο απ' αυτά που θα γράψω».

Ρωτήθηκε ο Σιμωνίδης:

«Τι είναι πιο απαραίτητο, ο πλούτος ή η σοφία;».

Ο Σιμωνίδης απάντησε:

«Δεν ξέρω. Ωστόσο βλέπω τους σοφούς να συχνάζουν στις θύρες των πλουσίων».

Ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος ρώτησε τον Αρίστιππο:

«Γιατί οι φιλόσοφοι επισκέπτονται τα σπίτια των πλουσίων, ενώ οι πλούσιοι δεν πηγαίνουν στα σπίτια των φιλοσόφων;»

Ο Αρίστιππος αποκρίθηκε:

«Γιατί οι φιλόσοφοι ξέρουν τι τους λείπει, ενώ οι πλούσιοι δεν ξέρουν».

Είπε κάποιος στον Αρίστιππο ότι πάντα βλέπει τους φιλοσόφους να χτυπούν τις πόρτες των πλουσίων. Ο Αρίστιππος του απάντησε:

«Και οι γιατροί επισκέπτονται τα σπίτια των πλουσίων. Ποιος όμως δεν θα προτιμούσε να είναι θεραπευτής παρά άρρωστος;».

Επισκέφτηκε κάποτε ο σοφιστής Πολύξενος τον Αρίστιππο στο σπίτι του, όπου είδε γυναίκες και πολυτελή φαγητά. Άρχισε τότε να κάνει αυστηρές παρατηρήσεις στον Αρίστιππο. Ο Αρίστιππος όμως του είπε φιλικά ότι θα μπορούσε και ο ίδιος να καθίσει μαζί τους και να απολαύσει τα ωραία φαγητά. Όταν δέχτηκε ο Πολύξενος, ο Αρίστιππος του ψιθύρισε στ' αφτί χαμογελώντας:

«Φαίνεται ότι κατηγορούσες όχι τα ψώνια καθαυτά, αλλά τον τρόπο κατανάλωσής τους».

Κάποτε ο Αρίστιππος μπήκε στο σπίτι μιας εταίρας μαζί με νεαρούς. Ένας απ' αυτούς κοκκίνησε από ντροπή. Ο Αρίστιππος του είπε:

«Μη ντρέπεσαι. Δεν είναι κακό να μπαίνει κανείς σε τέτοια σπίτια, κακό είναι να μη μπορεί να βγει».

Κατηγορούσαν τον Αρίστιππο ότι είχε υποταχθεί στη Λαΐδα την εταίρα. Στις κατηγορίες αυτές ο Αρίστιππος απαντούσε:

«Είμαι κύριος της Λαΐδας, όχι δούλος της. Έπειτα, άλλο πράγμα η αποχή από την ηδονή και άλλο η μη υποδούλωση σ' αυτή».

Ένας μεσόκοπος είχε δύο ερωμένες, μια νέα και μια γριά. Η γριά, επειδή ντρεπόταν να έχει σχέση με έναν νεότερό της, όταν τον πλησίαζε του ξερίζωνε τις μαύρες τρίχες. Η νέα, επειδή δεν της άρεσε να έχει γέρο εραστή, του έβγαζε τις άσπρες τρίχες. Έτσι, ο άνθρωπος, καθώς τον μαδούσαν και οι δυο γυναίκες, κατάντησε φαλακρός.

Ο Διογένης βλέποντας κάποιον να δείχνει ερωτευμένος με μια πλούσια γριά, είπε:

«Σ' αυτήν δεν κάρφωσε τα μάτια του, αλλά τα δόντια του».

Ρώτησαν τον Αρίστιππο:

«Τι έχει μεγαλύτερη σημασία, ο έρωτας ή η συνουσία;».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Δεν υπάρχει ούτε έρωτας χωρίς συνουσία ούτε συνουσία χωρίς έρωτα».

Είπε κάποιος στον Αρίστιππο ότι η Λαΐδα δεν τον αγαπά, αλλά προσποιείται ότι τον αγαπά. Ο Αρίστιππος απάντησε:

«Ούτε το κρασί ή το ψάρι με αγαπούν, εγώ όμως τα απολαμβάνω».

Μια εταίρα είπε στον Αρίστιππο:

«Θα γεννήσω από σένα».

Ο Αρίστιππος της είπε:

«Είσαι σίγουρη; Είναι σαν να λες ότι σε τσίμπησε ένα συγκεκριμένο αγκάθι, ενώ πέρασες μέσα από πολλά τέτοια αγκάθια».

Όταν κάποτε είδε ο Διογένης ένα θηλυπρεπή νεαρό, του είπε:

«Δεν ντρέπεσαι να σκέφτεσαι ότι είσαι κατώτερος απ' αυτό που σ' έφτιαξε η φύση; Αυτή σ' έκανε άντρα, και συ πιέζεις τον εαυτό σου να γίνει γυναίκα».

Ένας νεαρός άντρας ήταν ερωτευμένος με την κόρη του Πεισιστράτου. Κάποια φορά, που τη συνάντησε στο δρόμο, τη φίλησε. Όταν το είδε αυτό η γυναίκα του Πεισι-

στράτου, ζήτησε την παραδειγματική τιμωρία του νεαρού. Ο Πεισιστρατος όμως αρνήθηκε να τον τιμωρήσει λέγοντας:

«Αν μισούμε αυτούς που μας αγαπούν, τι πρέπει να κάνουμε μ' αυτούς που μας μισούν;».

Καθώς φορούσε το φόρεμά της η Θεανώ, πυθαγόρεια φιλόσοφος, φάνηκε το πάνω μέρος του χεριού της. Κάποιος εξέφρασε το θαυμασμό του:

«Ωραίο μπράτσο!».

– *«Όχι όμως για δημόσια χρήση»*, παρατήρησε εκείνη.

Μια γυναίκα υπέφερε από τους πόνους της γέννας. Προσπαθούσαν να την ξαπλώσουν στο κρεβάτι, για να νιώθει καλύτερα. Εκείνη όμως φώναζε:

«Πώς μπορεί το κρεβάτι να θεραπεύσει τα κακά που έπαθα στο κρεβάτι;».

Μια νεαρή Σπαρτιάτισσα, όταν ρωτήθηκε από κάποιον αν έχει πλησιάσει ερωτικά τον άντρα της, απάντησε:

«Δεν τον πλησίασα εγώ, εκείνος με πλησίασε».

Ρωτήθηκε ο Χάριλλος γιατί τα νεαρά κορίτσια στη Σπάρτη βγαίνουν από το σπίτι χωρίς κάλυμμα στο κεφάλι τους, ενώ οι γυναίκες με κάλυμμα. Ο Χάριλλος απάντησε:

«Τα κορίτσια είναι ανάγκη να βρουν άντρες, ενώ οι γυναίκες να διατηρήσουν αυτούς που έχουν».

Ρώτησε κάποιος τον Αντισθένη τι είδους γυναίκα θα ήταν κατάλληλη για γάμο. Ο φιλόσοφος του είπε:

«Το πράγμα είναι δύσκολο. Αν παντρευτείς ωραία, θα την έχεις με άλλους κοινή, αν άσχημη, θα είναι σαν να σου επέβαλαν ποινή».

Ρωτήθηκε ο Σωκράτης αν είναι καλό να παντρεύεται κανείς ή όχι. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Ό,τι απ' τα δυο κι αν κάνει κάποιος, θα μετανιώσει».

Ρώτησαν τον Διογένη πώς πρέπει να συμπεριφέρονται ο πατέρας και τα παιδιά μεταξύ τους. Και εκείνος είπε:

«Να μην περιμένει να ζητήσει κάτι ο ένας από τον άλλον, αλλά να το προσφέρει ο ένας στον άλλον πριν το ζητήσει».

Ο Ευφράτης ο Σύρος, όταν έχασε τη γυναίκα του, έλεγε:

«Φιλοσοφία, οι εντολές σου είναι εντολές τυράννου· λες: “Αγάπα!”. Και όταν χάσει κανείς το πρόσωπο που αγαπά, δίνεις τη συμβουλή: «Μη λυπάσαι!».

Ρωτούσαν τον Σωκράτη γιατί παντρεύτηκε την Ξανθίππη, γυναίκα ατίθαση. Ο Σωκράτης απάντησε:

«Όσοι θέλουν να διακριθούν στην ιππασία διαλέγουν τα ατίθασα άλογα. Έτσι κι εγώ, πήγα να υποτάξω μιαν ατίθαση γυναίκα, άσχετα αν δεν το κατάφερα».

Κάποιος έκανε παρατήρηση στον τύραννο Ιέρωνα ότι από το στόμα του βγαίνει άσχημη μυρωδιά. Ο Ιέρωνας κατηγόρησε τότε τη γυναίκα του, γιατί ποτέ δεν του μίλησε γι' αυτό. Η γυναίκα του όμως του απάντησε:

«Δεν σου είπα τίποτα, γιατί νόμιζα ότι όλοι οι άντρες έτσι μυρίζουν».

Ο Θαλής πιεζόταν από τη μητέρα του να παντρευτεί. Εκείνος της επαναλάμβανε συνέχεια:

«Δεν είναι ακόμα καιρός».

Όταν προχώρησε σε ηλικία, ο φιλόσοφος και πάλι ά-

κουγε από τη μητέρα του προτροπές για παντρεία, άλλαξε όμως την απάντησή του:

«Μάνα, δεν είναι πια καιρός για παντρεία».

Ειρωνευόταν κάποιος τον Ανάχαρση, επειδή καταγόταν από τη Σκυθία, χώρα βαρβάρων. Ο Ανάχαρσης, έχοντας συνείδηση της προσωπικής του αξίας, απάντησε σ' αυτόν που κορόιδευε:

«Αν εγώ πρέπει να ντρέπομαι για την πατρίδα μου, τότε η πατρίδα σου πρέπει να ντρέπεται για σένα».

[Σε άλλη παρόμοια περίπτωση υποτίμησης ο Ανάχαρσης έλεγε:

«Είμαι Σκύθης στην καταγωγή, όχι όμως και στον χαρακτήρα».]

Ειρωνεύονταν τον Ιφικράτη για την ταπεινή του καταγωγή, κι αυτός αντιμετώπισε την ειρωνεία με τα εξής λόγια:

«Δεν είμαι η ουρά κάποιας άλλης γενιάς. Θα γίνω αρχηγός μιας καινούριας γενιάς».

Ο Σώστρατος ο αυλητής, όταν κάποιος τον ειρωνευόταν για τους άσημους γονείς του, είπε:

«Γι' αυτό ακριβώς πρέπει να θαυμάζομαι περισσότερο».

Από τον Αρχέλαο, βασιλιά της Μακεδονίας, ζήτησε κάποιος φίλος του με ματαιόδοξο χαρακτήρα ένα χρυσό ποτήρι στη διάρκεια ενός συμποσίου. Πράγματι, ο Αρχέλαος διέταξε ένα δούλο του να πάρει ένα χρυσό ποτήρι, αλλά να το δώσει στον Ευριπίδη που ήταν παρών στο συμπόσιο. Ο φίλος του Αρχέλαου απόρησε, αλλά ο βασιλιάς του είπε:

«Εσύ, φίλε, δικαιούσαι να ζητάς, αλλ' αυτός είναι άξιος να παίρνει, ακόμα κι αν δεν ζητά».

Είπαν στον Αναξαγόρα, που έφυγε από την Αθήνα, για να μην καταδικαστεί για αθεΐα:

«Αναξαγόρα, έχασες τους Αθηναίους».

Εκείνος απάντησε:

«Δεν τους έχασα εγώ, εκείνοι με έχασαν!».

Ο Αδείμαντος, ναύαρχος των Κορινθίων, βλέποντας τον Θεμιστοκλή να παρακινεί τους ηγέτες των άλλων πόλεων να πάρουν γρήγορα την απόφαση για σύγκρουση με το στόλο των Περσών στο στενό της Σαλαμίνας, του είπε σε αυστηρό τόνο:

«Θεμιστοκλή, τους αθλητές που ξεκινούν, προτού δοθεί το σύνθημα να τρέξουν, τους μαστιγώνουν».

Και ο Θεμιστοκλής απάντησε:

«Σωστό είναι αυτό, Αδείμαντε, αλλά και στους αθλητές που μένουν πίσω δεν δίνουν το στεφάνι της νίκης».

Διαδόθηκε η είδηση ότι ο Φίλιππος σκόπευε να επιτεθεί εναντίον της Κορίνθου. Οι κάτοικοί της ετοιμάζονταν να αντιμετωπίσουν την επίθεση αυτή και βρίσκονταν σε συνεχή κίνηση και αναστάτωση. Μέσα στη γενική κινητοποίηση άρχισε και ο Διογένης να κυλά το πιθάρι του. Όταν κάποιος τον ρώτησε:

«Για ποιο λόγο το κάνεις αυτό, Διογένη;», ο φιλόσοφος απάντησε:

«Είναι ανάρμοστο, τη στιγμή που όλοι οι άλλοι ταλαιπωρούνται, εγώ να μένω αδρανής».

Υπερηφανευόταν κάποιος σε μια παρέα και έλεγε ότι είχε πάρει μέρος σε πολλούς αγώνες σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και είχε πραγματοποιήσει εξαιρετικές αθλητικές επιδόσεις. Στη Ρόδο μάλιστα είχε κάνει ένα μεγάλο άλμα, που κανένας Ολυμπιονίκης δεν είχε κάνει ως τότε. Ένας από την παρέα του είπε:

«Κι εδώ Ρόδος είναι. Γιατί δεν κάνεις το άλμα σου;».

Ένας Αθηναίος ταξίδευε με πλοίο με πολλούς άλλους. Ξέσπασε όμως δυνατή τρικυμία και το πλοίο ανατράπηκε. Όλοι προσπαθούσαν να σωθούν κολυμπώντας, ο Αθηναίος όμως έχανε τον καιρό του καλώντας τη θεά

Αθηνά σε βοήθεια. Ένας από τους ναυαγούς, που κολυμπούσε κοντά του, του είπε:

«Φώναζε την Αθηνά, μα κούνα και τα χέρια σου».

Οι κάτοικοι της Κυρήνης έδωξαν τον Θεόδωρο από τη χώρα τους ως άθεο. Ο φιλόσοφος δεν στενοχωρήθηκε, αλλά είπε:

«Καλά κάνετε, Κυρηναίοι, που με εξορίζετε από τη Λιβύη στην Ελλάδα».

Καλοτύχιζε κάποιος τον Καλλισθένη, επειδή έπαιρνε μέρος σε πολυτελή γεύματα κοντά στον Μ. Αλέξανδρο. Ο Διογένης όμως υποστήριζε το αντίθετο:

«Είναι αξιολύπητος αυτός που γευματίζει και δειπνεί, όποτε ο Αλέξανδρος το αποφασίζει».

Σε μια μεγάλη γιορτή ο Αλκιβιάδης έστειλε πολλά δώρα στον Σωκράτη. Η γυναίκα του ένιωσε έκπληξη, είπε όμως στον άντρα της να δεχτεί τα δώρα. Ο Σωκράτης διαφωνούσε:

«Στη φιλοτιμία του Αλκιβιάδη πρέπει κι εμείς να αντιτάξουμε τη δική μας φιλοτιμία και αξιοπρέπεια. Δεν θα δεχτούμε τα δώρα».

Ένας Σπαρτιάτης, αμφίβολου ήθους, ρώτησε τον βασιλιά Άγη:

«Ποιος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο καλύτερος Σπαρτιάτης;».

Ο Άγης του απάντησε:

«Αυτός που σου μοιάζει όσο το δυνατό λιγότερο».

Κάποιος Αθηναίος συνιστούσε στον Αρχίδαμο ένα μουσικό με τα λόγια:

«Ο άνθρωπος αυτός είναι θαυμάσιος μουσικός».

Ο Αρχίδαμος, εκφράζοντας το σπαρτιάτικο πνεύμα, είπε:

«Κι εμείς στην πατρίδα μας έχουμε έναν εξαιρετο ζωμοποιό (παρασκευαστή του μέλανος ζωμού)».

Ταξίδευε κάποτε ο Αρίστιππος στη θάλασσα με άσχημο καιρό και ένιωθε φόβο. Τον πλησιάζει κάποιος για να τον πειράξει:

«Εμείς οι απλοί άνθρωποι δεν φοβόμαστε, εσείς όμως οι φιλόσοφοι δείχνετε δειλία».

Ο Αρίστιππος του απαντά:

«Αυτό συμβαίνει, γιατί δεν αγωνιούμε όλοι για ζωή της ίδιας αξίας».

Καυχιόταν κάποιος για το ότι ήξερε πολύ καλό κολύμπι. Ο Αρίστιππος του είπε:

«Δεν ντρέπεσαι να υπερηφανεύεσαι για ικανότητα που την έχει κι ένα δελφίνι;».

Κατηγορούσαν τον Κλεάνθη, στωικό φιλόσοφο, για δειλία. Αυτός τους απάντησε:

«Επειδή είμαι δειλός, γι' αυτό ακριβώς κάνω λίγα λάθη».

Ο Διογένης είπε στον Ξενιάδη, ο οποίος τον αγόρασε ως δούλο του:

«Ετοιμάσου να εκτελέσεις αυτό που θα σε προστάξω».

Ο Ξενιάδης χαρακτήρισε ανήκουστη την απαίτηση αυτή, ο Διογένης όμως είπε:

«Αν αγόραζες γιατρό και ήσουν άρρωστος, δεν θα άκουγες τις εντολές του;».

Ρώτησε κάποιος τον Ανάχαρση ποια πλοία θεωρεί πιο ασφαλή. Εκείνος απάντησε:

«Τα τραβηγμένα στη στεριά».

Όταν είδε ο Διογένης κρατικούς ταμίες να έχουν πιάσει κάποιον που είχε κλέψει ένα μπουκάλι, παρατήρησε:

«Οι μεγάλοι κλέφτες έχουν συλλάβει τον μικρό κλέφτη».

Ο Αντισθένης, που δεν ήταν γνήσιος Αθηναίος (η μάνα του ήταν από τη Θράκη), έλεγε στους Αθηναίους που υπερηφανεύονταν για την καταγωγή τους:

«Μη νομίζετε ότι είστε πιο βέροι Αθηναίοι από τα σαλιγκάρια και τις ακρίδες, που οι γονείς τους έχουν γεννηθεί κι αυτοί στην Αττική, όπως και οι δικοί σας».

Σε κάποιον που πέταξε κατά λάθος ένα ξύλο στο πρόσωπο του Διογένη και καθυστερημένα του είπε «πρόσεξε!», ο Διογένης είπε:

«Μήπως πρόκειται να με ξαναχτυπήσεις;».

Λέγεται ότι ρώτησαν τον Σωκράτη τι είναι ευτυχία. Και ο φιλόσοφος απάντησε:

«Ευτυχία είναι η ηδονή εκείνη, για την οποία δεν μετανιώσαμε».

Ρωτήθηκε ο φιλόσοφος Βίωνας ποιος έχει το μεγαλύτερο άγχος, κι εκείνος είπε:

«Αυτός προπάντων που πασχίζει να καλοπερνά».

Όταν ρωτήθηκε ο Γοργίας ποια διαίτα εφάρμοζε, ώστε να καταφέρει να φτάσει σε βαθιά γεράματα, απάντησε:

«Ποτέ δεν έφαγα ούτε ήπια μόνο και μόνο για να νιώσω ηδονή».

Ένας φιλόσοφος ρωτήθηκε σε τι διαφέρει από τους άλλους ανθρώπους. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Οι άλλοι άνθρωποι ζουν για να τρώνε, ενώ εγώ τρώω για να ζω».

Παραπονιόταν στον Σωκράτη ένας καλοφαγάς ότι δεν αισθάνεται πια καμιά ευχαρίστηση από το φαγητό. Ο φιλόσοφος του είπε:

«Για την περίπτωση σου υπάρχει ένα πολύ αποτελεσματικό φάρμακο, να σταματήσεις να τρως».

Ο Σωκράτης, βλέποντας το πλήθος και την ποικιλία των αγαθών που πωλούνταν στην αγορά, σκεφτόταν:

«Πόσα απ' αυτά είναι για μένα περιττά!».

Είδε ο Διογένης κάποιον να του φορά τα σανδάλια ο δούλος του. Και του λέει:

«Δεν μπορώ να σε χαρακτηρίσω ευτυχισμένο, αν δεν δω να σκουπίζει ο δούλος σου και τις μύξες σου. Αλλ' αυτό, δυστυχώς, θα συμβεί, αν αχρηστευθούν τα χέρια σου».

Ρώτησε κάποιος τον Σωκράτη πώς θα μπορούσε να γίνει πλούσιος. Η απάντηση του Σωκράτη ήταν:
«Αν γίνεις φτωχός στις επιθυμίες».

Όταν είδε ο Δημοσθένης έναν φιλάργυρο να κηδεύεται, είπε:
«Αυτός, αφού έζησε μια ανυπόφορη ζωή, χάρισε τα μέσα μιας πραγματικής ζωής στους συγγενείς του».

Δραπέτευσε ο δούλος του Διογένη και μερικοί του έλεγαν να ψάξει να τον βρει και να τον αναγκάσει να γυρίσει κοντά του. Ο Διογένης σκέφτηκε διαφορετικά.
«Είναι γελοίο», είπε, *«ο δούλος μου να μπορεί να ζει χωρίς τον Διογένη και ο Διογένης να μη μπορεί να κάνει χωρίς τον δούλο του».*

Όταν liaζόταν κάποτε ο Διογένης, τον πλησίασε ο Μ. Αλέξανδρος και του είπε:
«Ζήτησέ μου, Διογένη, ό,τι θέλεις».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Το μόνο που χρειάζομαι είναι να πάρεις τη σκιά σου από πάνω μου».

Ο Διογένης πρόσεξε κάποτε ένα μικρό παιδί να πίνει νερό από μια πηγή με τα χέρια του. Πέταξε τότε το κύπελλό του λέγοντας:

«Αυτό το μικρό παιδί με νίκησε στο θέμα της απλότητας».

Ο Φίλιππος ο Μακεδόνας, όταν μέσα σε μια μέρα του συνέβησαν πολλά ευτυχή γεγονότα, παρακάλεσε την τύχη να του στείλει και ένα μικρό κακό, κι αυτό, για να επέλθει κάποια ισορροπία.

Ο Βίωνας, όταν είδε έναν άνθρωπο με φθονερό χαρακτήρα να βαδίζει στενοχωρημένος, σκέφτηκε:

«Ή μεγάλο κακό συνέβη σ' αυτόν ή σε κάποιον άλλον ένα ευτυχές γεγονός».

Ένας οδοιπόρος βάδισε πάρα πολύ, κουράστηκε και, χωρίς να το προσέξει, ξάπλωσε δίπλα σ' ένα πηγάδι, για να ξεκουραστεί. Αποκοιμήθηκε από την κούραση και υ-

πήρχε κίνδυνος να πέσει μέσα στο πηγάδι. Τη στιγμή αυτή παρουσιάστηκε η θεά Τύχη, τον ξύπνησε και του είπε:

«Έ φίλε, αν είχες πέσει μέσα στο πηγάδι, δεν θα κατηγορούσες την απερισκεψία σου, αλλά εμένα, την Τύχη».

Ο Δίας, ο Προμηθέας και η Αθηνά έφτιαξαν ο πρώτος ταύρο, ο δεύτερος άνθρωπο και η τρίτη σπίτι. Κάλεσαν τότε και τον θεό Μώμο ως κριτή. Αυτός όμως ζήλεψε για τα δημιουργήματά τους και άρχισε να κατηγορεί:

«Ο Δίας έκανε λάθος γιατί δεν έβαλε τα μάτια του ταύρου πάνω στα κέρατά του για να βλέπει πού θα χτυπάει. Ο Προμηθέας έσφαλε γιατί τις διαθέσεις του ανθρώπου δεν τις κρέμασε απ' έξω για να μη μπορούν να κρυφτούν οι κακοί. Όσο για την Αθηνά, αυτή έπρεπε να τοποθετήσει το σπίτι πάνω σε ρόδες, ώστε, αν έρθει να εγκατασταθεί δίπλα ένας κακός γείτονας, να μετατοπίζεται το σπίτι εύκολα».

Ο Θεμιστοκλής, θέλοντας να πουλήσει εύκολα και σε καλή τιμή ένα οικόπεδο, έβαλε τον ντελάλη να φωνάζει:

«Πωλείται οικόπεδο που γειτονεύει με το σπίτι ενός καλού ανθρώπου».

Δυο άντρες βάδιζαν μαζί. Ενώ ο ένας βρήκε ένα τσεκούρι, ο άλλος φώναξε:

«Βρήκαμε τσεκούρι!».

Αυτός όμως που βρήκε το τσεκούρι διαμαρτυρήθηκε:

«Μη λες το βρήκαμε, αλλά το βρήκες».

Ενώ μιλούσαν, παρουσιάστηκαν αυτοί που είχαν ξεχάσει το τσεκούρι. Άρχισαν να κυνηγούν και τους δυο ως κλέφτες. Αυτός που κρατούσε το τσεκούρι έτρεχε φωνάζοντας *«χαθήκαμε»*. Με τη σειρά του ο άλλος διαμαρτυρόταν:

«Όχι χαθήκαμε, χάθηκα, να λες».

Κάποιος έκανε παρατήρηση στον Αριστοτέλη, επειδή έδωσε ελεημοσύνη σε έναν κακό άνθρωπο. Ο Αριστοτέλης έβαλε τα πράγματα στη θέση τους:

«Την ελεημοσύνη την έδωσα στον άνθρωπο, όχι στον χαρακτήρα του».

Επαίτης ζητούσε ελεημοσύνη από Σπαρτιάτη. Ο τελευταίος του είπε:

«Αν σου δώσω, θα συνεχίσεις να ζητιανεύεις. Αυτός που σου έδωσε πρώτος ελεημοσύνη είναι ο αίτιος του άσχημου τρόπου ζωής, που ακολουθείς. Αυτός είναι που σ' έκανε τεμπέλη!».

Επισκέφθηκε ο Διογένης τον Πλάτωνα στο σπίτι του. Με τα γυμνά και λασπωμένα πόδια του πατούσε επίμονα πάνω στο στρωμένο πολύτιμο χαλί λέγοντας:

«Ποδοπατώ την αλαζονεία του Πλάτωνα!».

Ο Πλάτωνας τον ρωτά:

«Μήπως κι αυτό, που κάνεις εσύ τώρα, δεν είναι αλαζονεία;».

Κάποτε ο Αντισθένης γύρισε τον μανδύα που φορούσε έτσι ώστε να φανεί το μέρος εκείνο στο οποίο υπήρχαν τρύπες, για να δείξει πόσο περιφρονούσε το ντύσιμό του. Ο Σωκράτης είδε την κίνηση του Αντισθένη και του είπε:

«Αντισθένη, μέσα από τις τρύπες του ρούχου σου βλέπω καθαρά την κενοδοξία σου».

Κάποτε ένα λιοντάρι και ένας άνθρωπος περπατούσαν αντάμα. Στο δρόμο συνάντησαν άγαλμα που έδειχνε έναν άντρα να πνίγει λιοντάρι. Ο άνθρωπος κοντοστάθηκε και δείχνοντας στο λιοντάρι το άγαλμα του λέει:

«Βλέπεις ότι εμείς οι άνθρωποι είμαστε πιο δυνατοί από σας τα λιοντάρια;».

Το λιοντάρι χαμογέλασε και είπε:

«Αν τα λιοντάρια ήξεραν από γλυπτική, πολλούς ανθρώπους θα έβλεπες κάτω από τα νύχια τους».

Ο νεαρός Αλκιβιάδης πάλευε και ο αντίπαλός του του έκανε μια γερή λαβή. Μη μπορώντας να ξεφύγει δάγκωσε δυνατά το χέρι του αντιπάλου. Όταν ο τελευταίος του είπε «δαγκώνεις όπως οι γυναίκες», ο Αλκιβιάδης του απάντησε: «Όχι όπως οι γυναίκες, αλλ' όπως τα λιοντάρια».

Έναν που στενοχωριόταν ότι θα πεθάνει και θα ταφεί σε ξένη χώρα ο Αναξαγόρας τον παρηγορούσε με τα λόγια: «Μη στενοχωριέσαι. Όπου κι αν πεθαίνουμε, τον ίδιο δρόμο ακολουθούμε για να κατεβούμε στον Άδη».

Ρώτησε κάποιος τον Διογένη ποιας πόλης είναι πολίτης, κι αυτός απάντησε: «Είμαι κοσμοπολίτης».

Μια φορά ο Διογένης έμπαινε σε θέατρο την ώρα που έβγαιναν απ' αυτό όλοι οι θεατές. Όταν ρωτήθηκε γιατί το έκανε αυτό, απάντησε: «Σε όλη μου τη ζωή αυτό συνηθίζω να κάνω, να πάω αντίθετα με τους άλλους».

Έλεγαν στον Διογένη: «Γέρασες, Διογένη, αποτραβήξου πια».

Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Αν έπαιρνα μέρος σε αγώνα δρόμου, θα έπρεπε, αν έφτανα κοντά στο τέλος, να τα παρατήσω και όχι να εντείνω την προσπάθειά μου;».

Ο Διογένης μάζευε σύκα από μια συκιά. Κάποιος όμως, που φύλαγε τις συκιές στην περιοχή, του είπε:

«Η συκιά αυτή έχει πάνω της μίασμα, κρεμάστηκε απ' αυτήν άνθρωπος».

Ο Διογένης απάντησε:

«Μη στενοχωριέσαι, εγώ θα την εξαγνίσω!».

Ο Δημοσθένης έπιασε έναν να τον κλέβει. Ο κλέφτης δικαιολογιόταν:

«Δεν ήξερα ότι αυτό που έκλεβα ήταν δικό σου».

Ο Δημοσθένης του είπε:

«Γνώριζες ωστόσο πολύ καλά ότι δεν ήταν δικό σου!».

Κάποιος σημάδευε ένα σκύλο, αλλά αστόχησε και η πέτρα πέτυχε τη μητριά του. Δεν στενοχωρήθηκε καθόλου.

«Κι έτσι που έγινε δεν είναι άσχημα», είπε.

Κάποιος παρακάλεσε τον Αγησίλαο να τον ακούσει, καθώς θα μιμείται το κελάδημα του αηδονιού. Ο Αγησίλαος όμως του είπε:

«Δεν χρειάζεται να το κάνεις. Έχω ακούσει πολλές φορές το ίδιο το αηδόνι να κελαηδεί».

Ο στωικός φιλόσοφος Χρύσιππος, όταν έπινε σε συμπόσιο, δεν έδειχνε μεθυσμένος, κουνούσε όμως υπερβολικά τα πόδια του. Μια δούλη, που το παρατήρησε, είπε:

«Του Χρύσιππου μεθούν μόνο τα πόδια».

Ένας αξιωματούχος πήγε μια φορά στο εργαστήριο του ζωγράφου Απελλή και σε μια στιγμή άρχισε να μιλά για θέματα τέχνης. Ο Απελλής αναγκάστηκε να του παρατηρήσει:

«Όσο καθόσουν ήσυχος και δεν μιλούσες, έδινες την εντύπωση ότι ήσουν κάποιος σπουδαίος, χάρη στα χρυσά, που φοράς, και τη λαμπρή πορφύρα σου. Τώρα όμως ως κι αυτά εδώ τα παιδαρέλια, οι βοηθοί μου, που τρίβουν την ώχρα, γελούν μ' αυτά που λες».

Όταν ανάγγειλαν στον Αναξαγόρα ότι οι Αθηναίοι τον καταδίκασαν σε θάνατο για τις θεωρίες του, ο φιλόσοφος απάντησε:

«Δεν με στενοχωρεί το γεγονός. Και εκείνους και εμέ-

να μας έχει καταδικάσει σε θάνατο η φύση από την ημέρα που γεννηθήκαμε».

Ρώτησε κάποιος τον Διογένη αν πιστεύει σε θεούς. Ο Διογένης του είπε:

«Και βέβαια πιστεύω και επιπλέον εσένα θεωρώ εχθρό τους».

Ο Διογένης είδε τον Δημοσθένη να τρώει σε ένα φτωχό πανδοχείο. Ο Δημοσθένης το αντιλήφθηκε και από ντροπή σηκώθηκε και υποχώρησε προς το εσωτερικό του πανδοχείου. Ο Διογένης όμως του φώναξε:

«Όσο υποχωρείς τόσο πιο μέσα μπαίνεις στο πανδοχείο».

Ρωτούσαν τον Περίανδρο γιατί επιμένει να είναι τύραννος. Αυτός απάντησε:

«Τώρα είναι επικίνδυνο και το να εγκαταλείψω με τη θέλησή μου την εξουσία και το να μου την πάρουν με τη βία».

Κάποιος είπε στον Σωκράτη:

«Δεν ξέρεις ότι ο τάδε σε βρίζει;».

Ο Σωκράτης απάντησε:

«Αυτά που λέει δεν αφορούν εμένα».

Είδε ο Διογένης έναν άσωτο να τρώει σε πανδοχείο σκέτες ελιές. Του είπε:

«Αν γευμάτιζες με ελιές, δεν θα δειπνούσες πάλι με ελιές».

Ο Αλέξανδρος ρωτούσε τον φιλόσοφο Κράτη αν θέλει να ανοικοδομηθεί η πατρίδα του (που είχε καταστραφεί από τον ίδιο τον Αλέξανδρο). Ο Κράτης του είπε:

«Ποιο το όφελος; Ίσως κάποιος άλλος Αλέξανδρος την ξεθεμελιώσει ξανά».

Ρωτήθηκε κάποτε ο Αναξαγόρας για ποιο σκοπό είχε γεννηθεί. Ο φιλόσοφος απάντησε:

«Για να εξετάζω τον ήλιο, τη σελήνη και τον ουρανό».

Σε κάποιον που μιλούσε για τα ουράνια φαινόμενα ο Διογένης έκανε την ερώτηση:

«Αλήθεια, πέρασε πολύς καιρός, αφότου κατέβηκες από τον ουρανό;».

Ταξίδευε ο Βιάντας στη θάλασσα με ανθρώπους γνωστούς για την ασέβειά τους. Ξέσπασε κακοκαιρία και το πλοίο κινδύνευε. Οι ασεβείς άρχισαν να επικαλούνται τη βοήθεια των θεών, ο Βιάντας όμως τους φώναζε:

«Σταματήστε τις προσευχές, γιατί αλίμονό μας αν καταλάβουν οι θεοί ότι βρίσκεστε κι εσείς μέσα στο πλοίο».

Ρωτούσε κάποιος τον Διογένη τη στιγμή που έβγαινε από τα δημόσια λουτρά:

«Διογένη, λούζονται πολλοί άνθρωποι μέσα;».

Ο Διογένης είπε:

«Όχι άνθρωποι, αλλά όχλος».

Όταν κάποτε ο Αντισθένης άκουγε επαίνους από κακούς ανθρώπους, είπε:

«Με βασανίζει η ιδέα μήπως έκανα κάτι κακό».

Η Ξανθίππη είπε στον Σωκράτη:

«Άδικα σε καταδίκασαν σε θάνατο».

Ο Σωκράτης απάντησε:

«Αλίμονο, αν η καταδίκη μου ήταν δίκαιη».

Κάποιος ρώτησε τον φιλόσοφο Θεόδωρο:

«Εσύ δεν είσαι που εξόρισαν οι Αθηναίοι;».

Ο Θεόδωρος απάντησε:

«Σωστή είναι η πληροφορία σου. Η πόλη της Αθήνας, μη μπορώντας να με υποφέρει, με ξεπέταξε από την κοιλιά της, όπως η Σεμέλη τον Διόνυσο».

Όταν ο Διογένης είδε στην κατοικία ενός ασώτου την αγγελία «πωλείται», είπε:

«Ήμουν σίγουρος ότι με τόσες κραιπάλες γρήγορα θα ξέρναγες τον κύριό σου».

Ο Πλάτωνας επέπληξε κάποιον γιατί έπαιζε κύβους. Εκείνος δικαιολογήθηκε:

«Τα ποσά που παίζω στο παιχνίδι είναι ασήμαντα».

Ο Πλάτωνας του παρατήρησε:

«Η συνήθεια όμως να παίζεις δεν είναι καθόλου κάτι ασήμαντο».

Ένας φλύαρος συνάντησε κάποτε τον Αριστοτέλη και άρχισε να του μιλά για πολλά και ποικίλα θέματα. Στο τέλος τον ρωτά:

«Μήπως είπα φλυαρίες;».

Ο Αριστοτέλης του είπε:

«Δεν τις πρόσεξα καθόλου».

Ο Διογένης μπήκε στην αίθουσα ενός δασκάλου και είδε πολλές εικόνες των Μουσών, λίγους όμως μαθητές. Λέει τότε στον δάσκαλο:

«Αν υπολογίσουμε και τις Μούσες, δάσκαλε, τότε πρέπει να πούμε ότι έχεις πολλούς μαθητές».

Ειρωνεύονταν τον Αντισθένη και τον υποτιμούσαν λέγοντάς του ότι δεν καταγόταν από δυο ελεύθερους και γνήσιους Αθηναίους γονείς. Ο φιλόσοφος τους απάντησε:

«Ούτε από δυο παλαιστές γονείς κατάγομαι, ωστόσο είμαι πολύ καλός στην πάλη».

Ρώτησαν τον Διογένη:

«Γιατί οι αθλητές είναι αναίσθητοι;».

Ο Διογένης τους έδωσε την εξήγηση:

«Γιατί τα σώματά τους ξαναφτιάχνονται με κρέατα χοιρινά και βοδινά».

Όταν είδε ο Διογένης έναν Ολυμπιονίκη να βόσκει πρόβατα, του είπε:

«Γρήγορα, φίλε, πήγες από τα Ολύμπια στα Νέμεα (στη νομή προβάτων)».

Ρώτησαν τη μητέρα του Πυθαγόρα:

«Υστερα από πόσες ημέρες εξαγνίζεται η γυναίκα από την επαφή της με άντρα;».

Εκείνη έδωσε την απάντηση:

«Από την επαφή με τον άντρα της αμέσως, από την επαφή με άλλον άντρα ποτέ».

Οι κάτοικοι του Ακράγαντα αγαπούσαν και την καλοπέραση και τα ωραία σπίτια. Ο Εμπεδοκλής, συμπατριώτης τους, έλεγε γι' αυτούς:

«Οι Ακραγαντίνοι γλεντούν σαν να πρόκειται να πεθάνουν αύριο και χτίζουν καλά και γερά σπίτια σαν να πρόκειται να ζήσουν αιώνια».

Ο Αλκιβιάδης χάριζε στον Σωκράτη ένα μεγάλο οικόπεδο για να χτίσει σπίτι. Ο Σωκράτης του λέει:

«Αν χρειαζόμουν παπούτσια και μου έδινες ένα μεγάλο δέρμα για να τα φτιάξω, δεν θα ήμουν γελοίος αν το έπαιρνα;».

Ο Βίωνας έλεγε για τον Αλκιβιάδη:

«Όταν ήταν νεαρός, αποσπούσε τους άντρες από τις γυναίκες τους· όταν ενηλικιώθηκε, αποσπούσε τις γυναίκες από τους άντρες τους».

Κάποιος κατηγορούσε τον Αρίστιππο για το ότι έπαιρνε χρήματα από τους μαθητές του, αν και ήταν μαθητής του Σωκράτη. Ο Αρίστιππος απάντησε:

«Πολύ καλά κάνω. Και ο Σωκράτης, όταν μερικοί του έστελναν ψωμί και κρασί, έπαιρνε λίγα απ' αυτά και τα υπόλοιπα τα γύριζε πίσω».

Μια μέρα η Ξανθίππη έβαλε τις φωνές στον Σωκράτη και στη συνέχεια άδειασε επάνω του μια λεκάνη νερό. Ο Σωκράτης, ατάραχος, είπε:

«Η Ξανθίππη κάνει ό,τι και ο Δίας: πρώτα βροντά και ύστερα βρέχει».

Ρώτησαν τον Αναξαγόρα αν τα βουνά της Λαμφάκου (ελληνικής πόλης στα παράλια της Μ. Ασίας) θα γίνουν κάποτε θάλασσα. Ο Αναξαγόρας λέγεται ότι είπε:

«Όσο υπάρχει κόσμος, δεν αποκλείεται κάτι τέτοιο».

Ρώτησε ένας τον Αρίστιππο γιατί από τον Σωκράτη πήγε στον τύραννο Διονύσιο. Ο φιλόσοφος του είπε:

«Στον Σωκράτη πήγα για παιδεία, ενώ στον Διονύσιο για παιδιά (για παιχνίδι και ψυχαγωγία)».

Ρώτησε κάποιος τον Αρίστιππο τι κέρδος είχε από τη φιλοσοφία. Ο Αρίστιππος του εξομολογήθηκε:

«Χάρη στη φιλοσοφία μπορώ να συναναστρέφομαι άφοβα όλους τους ανθρώπους».

Όταν ανακοίνωσαν στον Αναξαγόρα το θάνατο των γιων του, αρκέστηκε να πει:

«Γνώριζα ότι γέννησα γιους θνητούς».

Κατηγορούσαν τον Αρίστιππο επειδή μίσθωσε έναν ρήτορα για να τον υπερασπίσει σε μια δίκη. Ο Αρίστιππος τους έδωσε την απάντηση:

«Σωστά έπραξα. Και όταν παραθέτω δείπνο, πληρώνω μάγειρο».

Ο Αρίστιππος ζητούσε χρήματα από τον Διονύσιο. Ο Διονύσιος του έκανε την παρατήρηση:

«Μα εσύ είπες ότι του σοφού τίποτα δεν του λείπει».

Ο Αρίστιππος του απαντά:

«Δώσε χρήματα, και το θέμα, για το οποίο μίλησες, ας το εξετάσουμε αργότερα».

Όταν ο Διονύσιος έδωσε τα χρήματα, ο Αρίστιππος είπε:

«Τώρα πραγματικά δεν μου λείπει τίποτα».

Κάποιος κατηγορήσε τον Αρίστιππο επειδή δέχτηκε από τον Διονύσιο χρήματα, σε αντίθεση με τον Πλάτωνα που πήρε από τη βιβλιοθήκη του τυράννου ένα βιβλίο. Ο Αρίστιππος είπε:

«Καθόλου παράδοξο. Εγώ χρειάζομαι χρήματα, ενώ ο Πλάτωνας βιβλία».

Ρώτησε κάποτε ο τύραννος Διονύσιος τον Αρίστιππο για ποιο σκοπό τον επισκέφθηκε. Ο Αρίστιππος του είπε:

«Όποτε χρειαζόμουν σοφία πήγαινα στον Σωκράτη, τώρα, που χρειάζομαι χρήματα, ήρθα σε σένα».

Ο τύραννος Διονύσιος θύμωσε κάποτε με τον Αρίστιππο και τον έβαλε να καθίσει στην τελευταία θέση. Ο Αρίστιππος δεν στενοχωρήθηκε καθόλου γι' αυτό. Είπε στον Διονύσιο:

«Μ' αυτή σου την ενέργεια ασφαλώς θέλησες να κάνεις τη θέση αυτή πιο τιμητική, αφού έβαλες σ' αυτήν εμένα».

Κάποιος είπε στον Αρίστιππο ένα αίνιγμα και τον κάλεσε να το λύσει. Ο Αρίστιππος όμως του είπε:

«Γιατί, καημένε, επιμένεις να λύσω ένα πράγμα που ακόμα και δεμένο μας παιδεύει;».

Ένας βασιλιάς είπε με αυστηρό ύφος σε έναν φιλόσοφο:

«Εσύ αγνοείς όχι μόνο τους θεούς αλλά και τους βασιλιάδες!».

Ο φιλόσοφος είπε:

«Εσένα έτσι ή αλλιώς δεν σε αγνωώ. Ούτε τους θεούς έχω ξεγράψει, αφού σε θεωρώ εχθρό τους».

Ο Αρμόδιος, απόγονος του παλαιού Αρμοδίου (του τυραννοκτόνου), χλεύαζε τον Ιφικράτη για την ταπεινή καταγωγή του. Ο Ιφικράτης του απάντησε:

«Η γενιά μου αρχίζει από μένα, η δική σου όμως τελιώνει με σένα».

Ο Αλέξανδρος ήταν γρήγορος στο τρέξιμο και ο πατέρας του τον παρακινούσε να λάβει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες. Ο Αλέξανδρος απάντησε:

«Θα το έκανα, αν και οι άλλοι δρομείς ήταν βασιλιάδες».

Μια φτωχή γριά ζητούσε από τον βασιλιά Φίλιππο να κρίνει μια υπόθεσή της. Ο Φίλιππος της έλεγε συνέχεια ότι δεν έχει καιρό για να ασχοληθεί με την υπόθεσή της. Η γερόντισσα ξέσπασε:

«Τότε πάψε να είσαι βασιλιάς, αφού δεν ευκαιρείς να ασχολείσαι με τα προβλήματα των υπηκόων σου».

Ένας ρήτορας ρώτησε τον Ιφικράτη στην εκκλησία του δήμου:

«Τι είσαι και έχεις μεγάλη ιδέα για τον εαυτό σου; Ιππέας, οπλίτης, τοξότης ή ελαφρά οπλισμένος;».

Ο Ιφικράτης απάντησε:

«Τίποτα απ' αυτά, αλλ' αυτός που ξέρει να διατάζει όλους τους πιο πάνω».

Συμβούλευαν τον Φίλιππο, βασιλιά της Μακεδονίας, μετά τη νίκη του πάνω στους άλλους Έλληνες, να καταλάβει τις πόλεις τους και να εγκαταστήσει σ' αυτές φρουρές. Ο Φίλιππος απέρριψε την πρόταση αυτή και είπε:

«Προτιμώ να με λένε για πολύ καιρό καλόν άνθρωπο, παρά για λίγο καιρό κατακτητή».

Όταν οι Σπαρτιάτες νίκησαν τους Αθηναίους και τους συμμάχους τους, ο Αγησίλαος, που πληροφορήθηκε το πλήθος των νεκρών αντιπάλων, είπε:

«Αλίμονο στην Ελλάδα που από μόνη της κατέστρεψε τόσους άντρες, αρκετούς να νικήσουν όλους τους βαρβάρους».

Πέταξε κάποιος στον Αρχέλαο νερό. Οι φίλοι του προσπαθούσαν να τον εξεγείρουν εναντίον του ανθρώπου εκείνου. Ο Αρχέλαος τους είπε:

«Δεν πέταξε το νερό σε μένα, αλλά σε κείνον για τον οποίο με πέρασε».

Ζητούσαν την κόρη του Θεμιστοκλή σε γάμο, ένας καλός άντρας και ένας πλούσιος. Ο Θεμιστοκλής προτίμησε τον καλό λέγοντας:

«Προτιμώ άντρα χωρίς χρήματα παρά χρήματα χωρίς άντρα».

Ο Αθηναίος ρήτορας Καλλίστρατος κατηγορούσε τη Θήβα και το Άργος, την πρώτη επειδή γέννησε τον πατροκτόνο και αιμομίκτη Οιδίποδα και το δεύτερο επειδή γεννήθηκε σ' αυτό ο μητροκτόνος Ορέστης. Σηκώθηκε τότε ο Επαμεινώνδας και του είπε:

«Η Θήβα έδωξε τον Οιδίποδα και το Άργος τον Ορέστη για τις φοβερές τους πράξεις, εσείς όμως οι Αθηναίοι τους φιλοξενήσατε στην πόλη σας».

Όταν ο Επαμεινώνδας οδηγούσε το στρατό του εναντίον των εχθρών, ακούστηκε βροντή. Οι σωματοφύλακές του τον ρώτησαν τι σήμαινε το γεγονός αυτό. Εκείνος τους είπε:

«Σημαίνει ότι οι εχθροί έμειναν εμβρόντητοι».

Οι Σπαρτιάτες διατύπωναν πολλές και σοβαρές κατηγορίες κατά των Θηβαίων. Ο Επαμεινώνδας τους έλεγε:

«Κρίμα, Σπαρτιάτες! Οι Θηβαίοι σας έκαναν να εγκαταλείψετε τη βραχυλογία σας».

Ένας γεωργός λόγω παρατεταμένης και ανυπόφορης κακοκαιρίας κλείστηκε στην αγροικία του. Μη μπορώντας να βγει έξω και να αναζητήσει τροφή, έφαγε τα πρόβατά του. Η κακοκαιρία επέμενε και ο γεωργός αναγκάστηκε να φάει και τις κατσίκες του. Καθώς η κακοκαιρία δεν έλεγε να σταματήσει, ο γεωργός προχώρησε στο φάγωμα και των βοδιών, με τα οποία όργωνε τα χωράφια του. Τα σκυλιά, βλέποντας τα γεγονότα αυτά, είπαν μεταξύ τους:

«Δεν σηκωνόμαστε να φύγουμε; Ήρθε η σειρά μας».

Ο Ερμής θέλησε να μάθει πόσο τον τιμούν οι άνθρωποι. Μεταμορφώθηκε σε άνθρωπο και πήγε στο εργαστήριο ενός γλύπτη. Είδε ένα άγαλμα του Δία και ρώτησε πόσο κάνει. Ο γλύπτης του απάντησε:

«Μια δραχμή».

Στη συνέχεια είδε ένα άγαλμα της Ήρας και, όταν ρώτησε για την τιμή του, ο γλύπτης του είπε μια μεγαλύτερη τιμή. Τέλος είδε ένα δικό του άγαλμα και με τη σκέψη ότι αυτό θα ήταν ακριβότερο, αφού εικόνιζε ένα θεό που δίνει κέρδη στους ανθρώπους και είναι αγγελιαφόρος του Δία, ρώτησε τον γλύπτη:

«Αυτό πόσο στοιχίζει;».

Ο γλύπτης του απαντά:

«Αυτό το δίνω δωρεάν σε όσους αγοράζουν τα δυο άλλα».

Ένας φτωχός προσευχόταν σε ένα ξύλινο άγαλμα θεού και το παρακαλούσε να του κάνει κάποιο καλό. Επειδή οι παρακλήσεις του δεν έφεραν αποτέλεσμα, ο φτωχός, θυμωμένος, άρπαξε το άγαλμα και το χτύπησε στον τοίχο. Το κεφάλι του αγάλματος άνοιξε στα δύο και από μέσα του χύθηκε χρυσάφι. Ο φτωχός, ενώ το μάζευε με μεγάλη χαρά, έλεγε:

«Τι ανάποδος θεός! Όταν του φερόμουν με ευλάβεια, δεν μου έδινε τίποτα, όταν τον κοπάνησα, μου χάρισε χρυσάφι».

Ένας άνθρωπος με δύσσομη αναπνοή έκανε πολλές προσευχές έχοντας το πρόσωπό του σταθερά στραμμένο στον ουρανό. Ο Δίας όμως, ενοχλημένος από την αναπνοή του, σκύβει και του λέει:

«Μην ξεχνάς ότι υπάρχουν και οι θεοί του Κάτω Κόσμου».

Ένας άντρας είπε στην ερωτομανή γυναίκα του:
«Τι θέλεις να κάνουμε, να φάμε ή να κάνουμε έρωτα;».
Εκείνη του είπε:
«Ο,τι θέλεις, ψωμί πάντως δεν έχουμε».

Πέθανε η γυναίκα ενός μισογύνη. Στην κηδεία της κάποιος τον ρώτησε:

«Ποιος αναπαύθηκε;».

Ο μισογύνης απάντησε:

«Εγώ που την έχασα».

Ένας Κυμαίος, όταν είδε ένα πρόβατο να το έχουν δέσει και να το κουρεύουν, είπε:

«Ευχαριστώ τον κουρέα μου, γιατί ποτέ του δεν με έδωσε για να με κουρέψει».

Ένας αστείος τύπος, όταν είδε έναν κακόφωνο κιθαριστή, τον χαιρέτησε λέγοντάς του:

«Γειά σου, κόκορα».

Ο κιθαριστής ζήτησε να μάθει γιατί τον αποκάλεσε έτσι. Ο αστειολόγος του είπε:

«Όταν αρχίζεις το τραγούδι, όλοι σηκώνονται από τα κρεβάτια τους».

Ένας αστρολόγος έφτιαξε το ωροσκόπιο ενός φιλάσθενου παιδιού. Είπε στη μητέρα του ότι θα ζήσει πολλά χρόνια και στη συνέχεια ζήτησε την αμοιβή του. Η μητέρα του παιδιού τού είπε ότι θα τον πληρώσει την άλλη μέρα. Ο αστρολόγος όμως την ρώτησε ανήσυχος:

«Αν όμως πεθάνει το μικρό τη νύχτα, τι θα γίνει με την αμοιβή μου;».

Ένας ιδιότροπος και ταυτόχρονα μονόφθαλμος γιατρός ρώτησε κάποιον άρρωστο:

«Πώς είσαι;».

Ο άρρωστος απάντησε:

«Όπως με βλέπεις».

Και ο γιατρός του λέει:

«Αν είσαι όπως σε βλέπω εγώ, τότε πρέπει να σου πω ότι είσαι μισοπεθαμένος».

Κάποιος ρώτησε έναν ιδιότροπο:

«Πού μένεις;».

Και εκείνος απάντησε:

«Εκεί που πηγαίνω».

Ρώτησαν έναν ανόητο δάσκαλο:

«Πώς λεγόταν η μητέρα του Γριάμου;».

Ο δάσκαλος βρέθηκε σε δυσκολία, αλλά έδωσε την απάντηση:

«Εμείς πάντως, για να την τιμήσουμε, την λέμε κυρία».

Κάποιος, μόλις γύρισε από ταξίδι, ρώτησε ένα μάντη για τους δικούς του. Αυτός του είπε:

«Όλοι είναι καλά, το ίδιο και ο πατέρας σου».

Όταν ο ταξιδιώτης του παρατήρησε ότι ο πατέρας είχε πεθάνει εδώ και δέκα χρόνια, ο μάντης του είπε:

«Μιλάμε για τον πραγματικό πατέρα σου».

Ένας ανόητος αστρολόγος έφτιαξε το ωροσκόπιο ενός μικρού παιδιού. Έλεγε στη μάνα του:

«Αυτός εδώ θα γίνει ρήτορας, έπειτα έπαρχος, έπειτα ηγεμόνας».

Το παιδί όμως πέθανε και η μάνα του, όταν συνάντησε τον αστρολόγο, του είπε:

«Αυτός που έλεγες ότι θα γίνει ρήτορας και άρχοντας πέθανε».

Ο αστρολόγος απάντησε:

«Σου ορκίζομαι στη μνήμη του, αν ζούσε, θα γίνονταν όλα όσα σου είπα».

Επισκέφθηκε κάποιος ένα μάντη και τον ρώτησε αν θα επιστρέψει ο εχθρός του που είχε πάει στα ξένα. Ο μάντης τον βεβαίωσε ότι δεν θα ερχόταν. Ύστερα από μερικές ημέρες ο άνθρωπος έμαθε ότι ο εχθρός του είχε έρθει στο χωριό, και το λέει στο μάντη. Τότε αυτός αγανάκτησε και είπε:

«Κοίτα, φίλε μου, αδιαντροπιά!».

Κάποιος πήγε στην ταβέρνα και είπε σε ένα μεθυμένο:

«Πέθανε η γυναίκα σου».

Αυτός, όταν άκουσε την είδηση, λέει στον ταβερνιάρη:

«Αφεντικό, το κρασί που θα φέρεις να είναι μαύρο».

Ένας μισογύνης αρρώστησε βαριά και η γυναίκα του τότε του είπε:

«Αν πάθεις κάτι, θα κρεμαστώ».

Εκείνος την κοίταξε και της είπε:

«Μακάρι να μου κάνεις αυτή τη χάρη, αν ζήσω».

Ένας μισογύνης είχε μια γυναίκα γλωσσού και καθγατζού. Όταν πέθανε, την τοποθέτησε πάνω σε μian ασπίδα και πήγαινε να την θάψει. Κάποιος που το είδε αυτό, τον ρώτησε γιατί την κήδευε με αυτό τον τρόπο. Ο μισογύνης απάντησε:

«Της άρεσαν οι μάχες».

ΕΥΦΥΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

Δεν φτάνουμε στα πράγματα ξεκινώντας από τα λόγια,
αλλά στα λόγια ξεκινώντας από τα πράγματα.

Μύσωνας

Αλίμονο που δεν έχουν τα πράγματα φωνή, για να
μιλούν άμεσα και να μην είχαν καμιά σημασία τα φαντα-
χτερά λόγια των ανθρώπων.

Ευριπίδης («Ιππόλυτος»)

Ο νους βλέπει και ο νους ακούει.

Επίχαρμος

Πολλοί πολυμαθείς δεν έχουν νου.

Δημόκριτος

Οι αισθήσεις διατυπώνουν το παράπονό τους στη νόη-
ση:

«Καημένη νόηση, μας απορρίπτεις, ενώ τις αξιόπιστες

πληροφορίες παίρνεις από μας; Αν μας γκρεμίσεις, θα παρασύρεις και τον εαυτό σου στον γκρεμό».

Δημόκριτος

Σε μια φιλοσοφική συζήτηση περισσότερο ωφελείται αυτός που βγαίνει ηττημένος, στο βαθμό βέβαια που μαθαίνει κάτι από τη συζήτηση.

Επίκουρος («Προσφώνησις»)

Το θέμα δεν είναι ποιος θα βγει νικητής από τη συζήτησή μας, αλλά πώς θα βοηθήσουμε και οι δυο ώστε να νικήσει η αλήθεια.

Σωκράτης

Η δύναμη των ιδεών είναι μεγαλύτερη από τη δύναμη των χεριών.

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Για τα πιθανά πρέπει κανείς να μιλά, αλλά για τα απίθανα ας σιωπά.

Θαλής

Απλός είναι ο λόγος της αλήθειας,
το σωστό δεν χρειάζεται πολλές εξηγήσεις.

Ευριπίδης («Φοίνισσαι»)

Οι δεύτερες σκέψεις είναι κάπως σοφότερες από τις πρώτες.

Ευριπίδης («Ιππόλυτος»)

Είναι γλυκό με τα σοφά να ζεις και στα καινούρια και πιο ψηλά απ' τους τωρινούς νόμους να τρέχει ο νους σου.

Αριστοφάνης («Νεφέλες»)

Μη δείχνεις ζήλο να τα μάθεις όλα, γιατί κινδυνεύεις να γίνεις αμαθής σε όλα.

Δημόκριτος

Ποτέ μη χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου μπροστά σε άλλους φιλόσοφο ούτε να μιλάς πολύ για φιλοσοφικές ιδέες ανάμεσα σε ανίδεους.

Επίκτητος

Ανάμεσα σε πολλούς ανόητους ένας μόνο σοφός εξαφανίζεται.

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Πόσο ακατανίκητο κακό η αμάθεια!

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Η γλώσσα, όταν πέφτει σε λάθη, αλήθειες λέει.

Μένανδρος

Η γλώσσα σου να μην τρέχει πιο γρήγορα από το μυαλό σου.

Χίλωνας

Αν ένας βλέπει και περιμένει μόνο αυτό που θέλει, δεν πρέπει να λογαριάζεται ως κριτής της αλήθειας.

Μένανδρος («Ασπίς»)

Μερικοί άνθρωποι, ενώ λένε τα σωστά, είναι σαν να μην τ' ακούνε και να μην τα καταλαβαίνουν, όπως συμβαίνει και με τις λύρες: βγάζουν ωραίους ήχους, αλλά δεν τους αισθάνονται.

Διογένης

Με τα λόγια όλα τα τακτοποιείς ωραία, αλλά στην πράξη όλα τα κάνεις άσχημα.

Επίχαρμος

Άλλοι είναι φίλοι των λόγων και άλλοι φίλοι του λόγου.
Ζήνωνας (ο Στωικός)

Ο λόγος έχει δύναμη και πείθει. Γιατί όμως, όταν ακούω πολλούς να λένε ωραίες φλυαρίες, νιώθω αηδία;

Μένανδρος

Δεν είσαι εκπληκτικός στο να μιλάς, αλλά ανίκανος στο να σιωπάς.

Επίχαρμος

Στην Ελλάδα διαγωνίζονται αυτοί που έχουν σχέση με την τέχνη και κρίνουν οι ανίδεοι από τέχνη.

Ανάχαρσης

Η τραγωδία είναι μια απάτη. Αυτός που εξαπάτησε (γράφοντας τραγωδία) είναι πιο δίκαιος απ' αυτόν που δεν εξαπάτησε, ενώ αυτός που απατήθηκε (ο θεατής) γίνεται πιο σοφός απ' αυτόν που δεν εξαπατήθηκε.

Γοργίας

Η ζωγραφική είναι άφωνη ποίηση και η ποίηση ομιλούσα ζωγραφική.

Σιμωνίδης ο Κείος

Τα πιο σπουδαία πράγματα εμείς οι άνθρωποι τα μάθαμε από τα ζώα. Την υφαντική από την αράχνη, το χτίσιμο σπιτιών από το χελιδόνι και από τα καλλίφωνα πουλιά μάθαμε να τραγουδάμε.

Δημόκριτος

Από τα πιο αντίθετα πράγματα δημιουργείται η πιο όμορφη αρμονία.

Ηράκλειτος

Τα αντίθετα αλληλοκαθορίζονται. Δεν νοείται υγεία χωρίς την αρρώστια, χορτασμός χωρίς την πείνα, ξεκούραση χωρίς κούραση, ειρήνη χωρίς πόλεμο, δίκαιο χωρίς άδικο, καλό χωρίς το κακό.

Ηράκλειτος

Δεν υπάρχει στη ζωή καλό που να φυτρώνει από μια ξεχωριστή ρίζα, όπως το δέντρο. Δίπλα στο καλό φυτρώνει και το κακό.

Μένανδρος

Η αρρώστια για τους αρρώστους είναι κάτι κακό, για τους γιατρούς όμως καλό. Ο θάνατος γι' αυτόν που πεθαίνει και τους δικούς του είναι κακό, για όσους όμως πουλάνε είδη ταφής ή φτιάχνουν τάφους είναι κάτι καλό.
Άγνωστου συγγραφέα (επηηρεασμένου από τη σοφιστική)

Δύο πράγματα μας βοηθούν να καταλάβουμε τι είναι ο θάνατος: το πώς νιώσαμε προτού γεννηθούμε και ο βαθύς ύπνος.

Αναξαγόρας

Ο ζωντανός αγγίζει τον νεκρό, όταν κοιμάται.

Ηράκλειτος

Είναι ανάγκη η ζωή των ανθρώπων να θερίζεται σαν το μεστωμένο στάχυ, ο ένας να ζει και ο άλλος να πεθαίνει. Γιατί λοιπόν πρέπει να αναστενάζουμε γι' αυτά που γίνονται με φυσική αναγκαιότητα;

Ευριπίδης («Υψιπύλη»)

Δεν έχουμε καμιά σχέση με το θάνατο. Εφόσον ζούμε, ο θάνατος είναι απών. Όταν έρχεται, εμείς έχουμε φύγει.

Επίκουρος

Όλα τα γεννά η γη και όλα τα παίρνει πίσω.

Ευριπίδης (απόσπ. από χαμένο έργο)

Δεν υπάρχει μεγαλύτερο φορτίο από τη μακροζωία.

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Ο θεός δεν αφήνει κανέναν άλλον να μεγαλοφρονεί
παρά μόνο τον εαυτό του.

Ηρόδοτος (7, 10)

Οι Αιθίοπες παρουσιάζουν τους θεούς τους πλατσομή-
τηδες και μαύρους, ενώ οι κάτοικοι της Θράκης τους θέ-
λουν γαλανομάτηδες και ξανθούς. Και τα βόδια, αν είχαν
χέρια και μπορούσαν να ζωγραφίσουν, θα παρίσταναν τους
θεούς τους «βοδινούς».

Ξενοφάνης

Για τ' όνομα των θεών και των δαιμόνων, νομίζεις ότι
έχουν τόσο ελεύθερο χρόνο οι θεοί, ώστε τα κακά και τα
καλά κάθε μέρα να μοιράζουν στον καθένα;

Μένανδρος («Επιτρέποντες»)

... Η συνήθεια είναι άλλη
στον τόπο αυτόν, το πάρε, όχι το δώσε.
Ως και οι θεοί μας έτσι κάνουν. Κοίτα,
φίλε, των αγαλμάτων τα χέρια
και θα το καταλάβεις. Όταν παρακαλές κάτι
καλό απ' αυτούς να λάβεις, την παλάμη
ανάσκελη την έχουν, σαν να λένε:
«Δεν δίνω, παίρνω».

Αριστοφάνης («Εκκλησιάζουσες»)

Πικραίνομαι, λυπούμαι
να βλέπω σε αποσύνθεση το κράτος.
Γιατί αρχηγούς κακούς διαλέγουν πάντα.
Κι αν πάει καλά κανείς τους για μια μέρα,
ύστερα τα χαλά για δέκα. Αν βγάλεις
άλλον, αυτός χειρότερα τα κάνει.

Αριστοφάνης («Εκκλησιάζουσες»)

Τούτο πια είναι αρρώστια για τους καλούς πολίτες:
Ένας κακοήθης να ανεβαίνει σε αξίωμα, παρασύροντας
με τα λόγια το λαό, ενώ πριν ήταν ένα τίποτε.

Ευριπίδης («Ικέτιδες»)

Οι κακοί, όταν ανεβαίνουν σε υψηλές θέσεις, όσο πιο
ανάξιοι είναι, τόσο πιο αδιάφοροι γίνονται και φουσκώ-
νουν από βλακεία και αλαζονεία.

Δημόκριτος

Υποφέρεται τούτο, κυβερνήτες, να 'ρχονται ξένοι στο
δικό μας τόπο να μας ληστεύουν;

Αριστοφάνης («Αχαρνείς»)

Είναι η εξουσία σου τρανή,
ω δήμε, και όλοι οι άνθρωποι,
σαν να 'σαι μονοκράτορας,
σε σκιάζονται, σε τρέμουν.
Μα παρασέρνεσαι εύκολα,
θέλεις να σε χαϊδεύουνε,
σ' αρέσει να σε ξεγελούν,
και σαν χαζός τους ρήτορες κοιτάς.

Αριστοφάνης («Ιππείς»)

Θέλουνε να είσαι φτωχός, φουκαράς.
Και γιατί; Θα το πω, να το μάθεις.
Για να ξέρεις ποιος είναι ο αφέντης σου,
ποιος δαμαστής στο λουρί σε κρατάει.

Αριστοφάνης («Σφήκες»)

Όταν κάποιος δεν τα καταφέρνει σαν δυνατό λιοντάρι,
πρέπει να φερθεί σαν πονηρή αλεπού.

Λύσανδρος

Με τους μεγάλους ο μικρός ψηλώνει
και ο μεγάλος πάλι με τη βοήθεια των μικρών
γίνεται μεγαλύτερος.

Σοφοκλής («Αίας»)

Χωρίς τις μικρές πέτρες ούτε οι μεγάλες μπορούν να σταθούν.

Πλάτωνας (Νόμοι 902E)

Και να γεράσεις, θα λέγεσαι μικρός, αφού τις τρως.
Αριστοφάνης («Σφήκες»)

Δεν προσαρμόζονται οι καταστάσεις στους νόμους, αλλά οι νόμοι στις καταστάσεις.

Θεόφραστος

Το δίκαιο είναι κάτι ανώτερο από το νόμο.
Μένανδρος («Καρχηδόνιος»)

Η ανθρώπινη φύση είναι πιο ισχυρή από το δίκαιο. Συνηθίζει να ενεργεί ενάντια στους νόμους και να αδικεί.
Θουκυδίδης (Γ' 84)

Οι νόμοι μοιάζουν με ιστό αράχνης. Αν πέσει επάνω του ένα αδύνατο ζώυφιο το συγκρατεί, αν όμως πέσει ένα μεγαλύτερο έντομο τον διασπά και φεύγει.

Σόλωνας

Ανάμεσα στους θνητούς ισχύει ο φυσικός νόμος, αυτόν που πέφτει να του δίνουν αποπάνω και μια κλοτσιά.

Αισχύλος («Αγαμέμνων» 884-5)

Οι άνθρωποι δεν θα ήξεραν την έννοια της δικαιοσύνης, αν δεν υπήρχαν οι αδικίες.

Ηράκλειτος

Η δικαιοσύνη δεν είναι μια αξία που υπάρχει καθαυτή, αλλά μια συμφωνία ανάμεσα στους ανθρώπους να μη βλάπτει ο ένας τον άλλον.

Επίκουρος

Η σιωπή μας μόνο με τον κατηγορό μας γίνεται σύμμαχος.

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Αν είσαι δίκαιος, τότε νόμος για σένα θα είναι ο ίδιος ο χαρακτήρας σου.

Μένανδρος

Δώσε κάτι, για να πάρεις κάτι.

Πρόδικος

Αγορά είναι ο τόπος, στον οποίο οι άνθρωποι συναντιούνται, για να εξαπατούν και να κλέβουν ο ένας τον άλλον.

Ανάχαρσης

Οι δυστυχίες στον άνθρωπο, είπε κάποιος, ξεπερνούν τις ευτυχίες· όχι, το αντίθετο πιστεύω. Λέω ότι τα καλά είναι περισσότερα από τις συμφορές. Αλλιώς, δεν θα υπήρχαμε καν στον κόσμο.

Ευριπίδης («Ικέτιδες»)

Αυτός που δεν μπορεί να ζει καλά, δεν ζει απαραίτητα κακά.

Μένανδρος

Η χαρά υπάρχει στη λησμονιά των κακών.

Αστυδάμας

Όλων εκείνων των σοβαρών και των κατσοφιασμένων
η ζωή είναι συμφορά, ζωή δεν είναι.

Ευριπίδης («Άλκηστη»)

Δείχνει αχαριστία απέναντι στα αγαθά του παρελθόντος η συμβουλή: «Το τέλος μόνο κοίτα της μακράς ζωής σου».

Επίκουρος («Προσφώνησις»)

Όπου λείπει η ζωή, λείπει και η λύπη.

Αστυδάμας

Όταν τα πράγματα δεν γίνονται όπως θέλουμε, τότε
πρέπει να τα θέλουμε όπως γίνονται.

Αριστοτέλης

Άτυχος είναι αυτός που δεν μπορεί να υποφέρει την ατυχία.

Βίαντας

Ας μην πει κανείς, όσο ζει, «αυτό δεν θα το πάθω».

Μένανδρος

Όποιος δεν δοκίμασε τα βάσανά μου, ας μη με συμβουλεύει.

Σοφοκλής (απόσπ. από χαμένο έργο)

Κανένα κακό δεν παθαίνεις, αν δεν το νιώθεις δικό σου.

Μένανδρος

Στάση και χαρακτήρα; του πνευματικά ανώριμου: Ποτέ δεν περιμένει την ωφέλεια ή τη ζημιά από τον εαυτό του, αλλά από τις εξωτερικές συνθήκες.

Επίκτητος

Αν σου πουν ότι κάποιος σε κακολόγησαν, μην αρχίσεις να υπερασπίζεσαι τον εαυτό σου. Πες απλά: «Έχω κι άλλα ελαττώματα που φαίνεται ότι αυτοί, που με κακολόγησαν, δεν τα γνώριζαν».

Επίκτητος

Σκέψου ότι μπορεί να μισήσεις αυτόν που τώρα αγαπάς και να αγαπήσεις κάποτε αυτόν που τώρα μισείς.

Χίλωνας

Κακό πράγμα η ανάγκη, αλλά δεν είναι ανάγκη να ζει κανείς δημιουργώντας πολλές ανάγκες.

Επίκουρος («Προσφώνησις»)

Οι μεγάλες επιθυμίες γεννούν τις μεγάλες ανάγκες μας.

Δημόκριτος

Αν θέλεις να κάνεις κάποιον πλούσιο, μην του προσθέτεις χρήματα, να του αφαιρείς επιθυμίες.

Επίκουρος

Σκέφτεται σωστά αυτός που δεν λυπάται για όσα δεν έχει, αλλά χαίρεται γι' αυτά που έχει.

Δημόκριτος

Η ντροπή για τη φτώχεια κάνει τη φτώχεια μεγαλύτερη ντροπή.

Μένανδρος

Με πείθει να κάνω αυτό που πρέπει, όχι ο λόγος σου, αλλά ο δικός μου χαρακτήρας.

Μένανδρος

Ο χαρακτήρας γι' άλλους ανθρώπους είναι ένας καλός θεός και γι' άλλους ένας κακός δαίμονας.

Επίχαρμος

Τη μοίρα του ανθρώπου καθορίζει ο χαρακτήρας του.

Ηράκλειτος

Όσοι έχουν τάξη στον χαρακτήρα τους έχουν τάξη και στη ζωή τους.

Δημόκριτος

Πόσο ωραίος ο συνδυασμός καλοσύνης και ευφυΐας!

Μένανδρος

Τον χαρακτήρα του καθενός αποκαλύπτει ο χρόνος·
κι εγώ πολλές φορές έπεσα έξω στην κρίση μου για
τους ανθρώπους.

Θέογνης

Δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα κανένας τόπος, που να
τους κάνει όλους ή κακούς ή καλούς.

Επίχαρμος

Κανένας δεν βλέπει καθαρά το κακό που κάνει ο ίδιος,
του άλλου όμως τις ασημοσύνες θα τις δει εξάπαντος.

Μένανδρος

Οι περισσότεροι άνθρωποι πιο εύκολα ανέχονται να είναι κακοί και να λέγονται καταφερτζήδες, παρά να είναι καλοί και να λέγονται αφελείς.

Θουκυδίδης (Γ' 82)

Οι άνθρωποι, πριν προλάβουν να διαβάσουν την καρδιά του άλλου, από μια και μόνη ματιά, εχθρό τους τον κάβουν, κι ας μη θέλει το κάκό τους.

Ευριπίδης («Μήδεια»)

Ίδια είναι η μοίρα όλων μας, ωστόσο ο καθένας φροντίζει για τον εαυτό του.

Σοφοκλής («Αίας»)

Σ' αυτόν που δίνει, πρόθυμα οι άλλοι δίνουν, αλλά σ' αυτόν που δεν δίνει κανένας δεν δίνει.

Ησίοδος («Έργα και Ημέραι»)

Αν θέλεις να πάρεις κάτι, δώσε κάτι.

Επίχαρμος

Δεν είσαι φιλόανθρωπος, αλλ' άρρωστος, αν σου δίνει
χαρά το να δίνεις συνέχεια.

Επίχαρμος

Η ανθρώπινη φύση μισεί καθετί που υπερέχει.

Θουκυδίδης (Γ' 84)

Δεν θα υπήρχε φθόνος στη ζωή των ανθρώπων, αν η
φύση μάς είχε φτιάξει όλους ίσους.

Αγάθωνας

Και το πολύ το παίνεμα είναι βάρος.

Ευριπίδης (Ορέστης)

Τα σκληρά λόγια, κι αν ακόμα είναι πέρα για πέρα
δίκαια, έχουν δόντια και δαγκώνουν.

Σοφοκλής («Αίας»)

Όσοι δεν έχουν δικά τους προσόντα καταφεύγουν στους
ένδοξους προγόνους και παππούδες τους, με άλλα λόγια,
σε τάφους και μνήματα.

Μένανδρος

Για τους δειλούς η αρρώστια γίνεται αφορμή χαράς. Τους απαλλάσσει από την υποχρέωση να αναλάβουν δράση.

Αντιφώντας

Γι' αυτόν που φοβάται, όλα τα πράγματα βγάζουν φοβερό ήχο.

Σοφοκλής («Δανάη», απόσπ.)

Ψυχική αρρώστια είναι το να επιθυμεί κανείς τα αδύνατα.

Βίαντας

Οι άνθρωποι που αποφεύγουν εντελώς την Αφροδίτη (τον έρωτα) είναι το ίδιο άρρωστοι μ' εκείνους που την κυνηγούν συνέχεια.

Ευριπίδης

ΠΙΝΑΚΑΣ
ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Αγάθωνας. Αθηναίος τραγικός, σύγχρονος του Ευριπίδη.

Άγης. Βασιλιάς της Σπάρτης (από το 245-241 π.Χ.). Επιδίωξε να αναστήσει το παλιό μεγαλείο της Σπάρτης με κοινωνικές μεταρρυθμίσεις (με περιορισμό της μεγάλης ιδιοκτησίας, εξίσωση των εισοδημάτων και επαναφορά των νόμων του Λυκούργου). Η προσπάθειά του ναυάγησε.

Αγησίλαος. Βασιλιάς της Σπάρτης από το 401-361 π.Χ. Απελευθέρωσε τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας από τον περσικό ζυγό και νίκησε στην κυρίως Ελλάδα τους συνασπισμένους Αθηναίους, Θηβαίους, Κορινθίους και Αργείους (μάχη της Κορώνειας 394 π.Χ.). Διακρινόταν για την απλότητα και τη σύνεσή του.

Αισχίνης. Μαθητής του Σωκράτη, συγγραφέας φιλοσοφικών διαλόγων, που ήταν μίμηση των προφορικών διαλόγων του δασκάλου. Πρέπει να διακρίνεται από τον ρήτορα Αισχίνη, που ήταν σύγχρονος του Δημοσθένη και αντίπαλός του.

Αιοχύλος (525-456 π.Χ.). Γεννήθηκε στην Ελευσίνα και ανήκει στη γενεά των Μαραθωνομάχων. Είναι ο διαμορφωτής της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας. Καθιέρωσε την τριλογία (3 τραγωδίες με ολοκλη-

ρωμένα γεγονότα, διαδεχόμενα το ένα το άλλο), χωρίς να την αναγάγει σε κανόνα. Οι τραγωδίες του Αισχύλου διαπνέονται από τη βασική ιδέα ότι στον κόσμο υπάρχει μια ηθική τάξη, βαλμένη από τον Δία. Όποιος την παραβιάζει, δείχνοντας ύβρη και αλαζονεία, τιμωρείται. Οι ήρωες του Αισχύλου ξεπερνούν τα ανθρώπινα μέτρα, έχουν μερικές φορές γιγάντιες διαστάσεις. Η γλώσσα του μεγαλοπρεπής και στιβαρή. Έργα του που σώθηκαν: «Πέρσαι», «Επτά επί Θήβας», «ΙΚέτιδες», «Προμηθεύς δεσμώτης», «Αγαμέμνων», «Χοηφοροι», «Ευμενίδες».

Ακράγαντας. Ελληνική αποικία στη Σικελία, περίφημη για τα πλούτη της.

Αλέξανδρος ο μέγας (356-323 π.Χ.). Βασιλιάς της Μακεδονίας, που οι κατακτήσεις του είχαν κοσμοϊστορική σημασία. Είχαν ως συνέπεια πολιτιστικές μεταβολές σε χώρες της Ασίας και της Βόρειας Αφρικής, τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας. Ο Αλέξανδρος επιχείρησε την εκστρατεία του για να τιμωρήσει τους Πέρσες για τα δεινά που είχαν προκαλέσει παλιότερα στην Ελλάδα, τελικά όμως εφάρμοσε μια πολιτική συγχώνευσης Ελλήνων και Περσών. Συμπεριφερόταν ως ανατολίτης μονάρχης και απαιτούσε να τον προσκυνούν, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση των στρατηγών του. Ο Αλέξανδρος είχε μια χωρίς όρια κατακτητική ορμή. Προχώρησε πέρα από τον Ινδό ποταμό.

Αλέξανδρος. Γιος του φιλοσόφου Αναξάρχου. Δεν γνωρίζουμε τίποτε άλλο γι' αυτόν.

Άλεξης. Αθηναίος κωμωδιογράφος. Πέθανε το 270 π.Χ. Από τα έργα του σώθηκαν μόνο αποσπάσματα.

Αλκιβιάδης (περίπου 450-404 π.Χ.). Αθηναίος πολιτικός, απέραντα φιλόδοξος και χωρίς ηθικές αρχές. Υποστήριξε την εκστρατεία στη Σικελία, την αρχηγία της οποίας ανέλαβε μαζί με τον Νικία και τον Λάμαχο. Ανακλήθηκε στην Αθήνα προτού φτάσει στη Σικελία, για να απολογηθεί για μια πράξη ασέβειας που του αποδόθηκε. Ο Αλκιβιάδης κατέφυγε τότε στη Σπάρτη και πρόσφερε τις υπηρεσίες του στον εχθρό της πατρίδας του. Αργότερα κατέφυγε στην Περσία, επανήλθε στην Αθήνα, για να εγκατασταθεί μετά τις πολεμικές αποτυχίες του στη Θράκη και τη Φρυγία, όπου δολοφονήθηκε. Ήταν μαθητής και φίλος του Σωκράτη, αλλά ακολουθούσε τις θεωρίες των Σοφιστών.

Ανακρέοντας. Λυρικός ποιητής του 6ου αι. π.Χ., από την Τέω της Ιωνίας. Έζησε στη Σάμο και στην Αθήνα (την εποχή των Πεισιστρατιδών). Τραγούδησε τις χαρές της ζωής, το κρασί και τον έρωτα.

Αναξαγόρας (500-428 π.Χ.). Προσωκρατικός φιλόσοφος. Γεννήθηκε στις Κλαζομενές της Μ. Ασίας. Έζησε στην Αθήνα 30 χρόνια, όπου δίδαξε φυσική φιλοσοφία. Υπήρξε φίλος του Περικλή, αλλά μηνύθηκε για αθεΐα, επειδή υποστήριζε ότι ο ήλιος είναι

μια πυρακτωμένη πέτρα και όχι θεότητα. Για να μην καταδικαστεί σε θάνατο, εγκατέλειψε την Αθήνα.

Ανάξαρχος. Φιλόσοφος από τα Άβδηρα της Θράκης. Έζησε τον 4ο αι. π.Χ. Υπήρξε οπαδός του Δημοκρίτου, που γεννήθηκε και έζησε στην ίδια πόλη. Ο Ανάξαρχος ακολούθησε τον Μ. Αλέξανδρο στην εκστρατεία του.

Αναξιμένης ο ρήτορας (4ος αι. π.Χ.). Δεν πρέπει να συγχέεται με τον φιλόσοφο Αναξιμένη.

Ανάχαρσης. Σκύθης από βασιλικό γένος, που ήρθε στην Ελλάδα. Συναναστράφηκε Έλληνες σοφούς (ιδιαίτερα τον Σόλωνα) και εξελίχθηκε και ο ίδιος σε σοφό. Του αποδίδονται πολλά αποφθέγματα, στα οποία φαίνεται η κριτική στάση που έπαιρνε απέναντι σε ορισμένες ελληνικές συνήθειες.

Ανταλκίδας. Σπαρτιάτης στρατηγός. Τον έστειλε η πατρίδα του να κλείσει ειρήνη με τον Πέρση βασιλιά (Ανταλκίδειος ειρήνη, το 386 ή 387 π.Χ.). Όροι της συνθήκης ήταν όλες οι ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας (που απελευθερώθηκαν από τον Αγησίλαο) να περιέλθουν στην κυριαρχία των Περσών και να απαγορευτεί η σύναψη συμμαχιών στην κυρίως Ελλάδα ανάμεσα σε πόλεις, για να μένει έτσι κυρίαρχη στρατιωτική δύναμη η Σπάρτη.

Αντίγονος. Στρατηγός του Μ. Αλεξάνδρου και ένας από τους διαδόχους του. Προσπάθησε να δημιουργήσει ένα κράτος που θα περιλάμβανε ολόκληρη τη Μ. Ασία.

Αντίγονος ο Β΄. Εγγονός του προηγούμενου. Το 276 π.Χ. έγινε βασιλιάς της Μακεδονίας. Έγινε φίλος με τον στωικό φιλόσοφο Ζήνωνα.

Αντισθένης (περίπου 444-368 π.Χ.). Αθηναίος φιλόσοφος, μαθητής του Σωκράτη και ιδρυτής της σχολής των Κυνικών.

Αντιφώντας. Αθηναίος σοφιστής, σύγχρονος του Σωκράτη. Υποστήριζε ότι οι νόμοι της πολιτείας αντιστρατεύονται τους νόμους της φύσης.

Απελλής. Ζωγράφος. Έζησε τον 4ο αι. π.Χ. Έργα του: Ο Αλέξανδρος ως Δίας (με τον κεραυνό στο δεξί χέρι), ο Αλέξανδρος έφιππος, Η αναδυομένη Αφροδίτη.

Απολλόδωρος. Αθηναίος ανδριαντοποιός, σύγχρονος του Σωκράτη και φίλος του.

Άρειος Πάγος. Σώμα στην Αθήνα, που το αποτελούσαν όσοι είχαν διατελέσει άρχοντες. Στην αρχή είχε μεγάλη εξουσία. Ασκούσε έλεγχο σε όλους τους αξιωματούχους, είχε την ευθύνη για την κρατική περιουσία και για την τήρηση των νόμων. Μετά

την επικράτηση της δημοκρατίας ο Άρειος Πάγος δίκαιζε ορισμένης κατηγορίας εγκλήματα (φόνους από προμελέτη, εμπρησμούς σε κατοικημένα σπίτια κ.λπ.).

Αριστείδης. Αθηναίος στρατηγός και πολιτικός. Πήρε μέρος στη μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.), στη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.) και στη μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.) ως στρατηγός. Σαν πολιτικός ήταν αντίπαλος του Θεμιστοκλή. Είχε συντηρητική πολιτική σκέψη, η εντιμότητά του όμως έγινε παροιμιώδης (Αριστείδης ο δίκαιος).

Αρίστιππος (περίπου 435-355 π.Χ.). Έλληνας φιλόσοφος από την Κυρήνη της Β. Αφρικής. Υποστήριζε ότι ο ανθρώπινος οργανισμός από τη φύση του επιδιώκει την ευχαρίστηση και την ηδονή. Η υποδούλωση όμως στην ηδονή είναι κάτι που πρέπει να αποφεύγεται.

Αριστογείτονας. Τυραννοκτόνος (δολοφόνος του Ίππαρχου, γιου του Πεισιστράτου), φίλος του Αρμόδιου ή εραστής του, που κατά μια εκδοχή τον πολιορκούσε και ο Ίππαρχος, τον οποίο σκότωσε ο Αριστογείτονας ως ερωτικό αντίζηλο. Αργότερα πλάστηκε η ιστορία ότι ο Αριστογείτονας σκότωσε τον Ίππαρχο και αποπειράθηκε να σκοτώσει και τον αδελφό του Ιππία από μίσος προς την τυραννίδα και αγάπη για τη δημοκρατία.

Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.). Από τα Στάγειρα της Μακεδονίας. Σπούδασε στην Αθήνα, στην Ακαδημία του Πλάτωνα. Τον κάλεσε ο Φίλιππος ως παιδαγωγό του γιου του Αλεξάνδρου. Τελικά εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου ίδρυσε δική του φιλοσοφική σχολή, το Λύκειο. Ο Αριστοτέλης ήταν ένα καθολικό πνεύμα και ένας ακούραστος ερευνητής. Υπήρξε ιδρυτής της Λογικής, ασχολήθηκε με τη Φυσική, τη Ζωολογία, την Ηθική, την Ποιητική, την πολιτική θεωρία, τη μεταφυσική κ.λπ. Διακρίνονταν για τη χρήση μιας ακριβολογικής και αυστηρά επιστημονικής γλώσσας.

Αριστοφάνης (περίπου 446-385 π.Χ.). Ο πιο χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της αρχαίας αττικής κωμωδίας, που στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν πολιτική σάτιρα. Ο Αριστοφάνης δεν ανήκε σε μια συγκεκριμένη πολιτική παράταξη. Ήταν προσηλωμένος στην παλιά αθηναϊκή δημοκρατία και στα παλιά ήθη της πόλης και πολέμιος των νέων ιδεών, που δίδασκαν οι Σοφιστές. Έργα του που σώθηκαν είναι: «Αχαρνείς», «Ιππείς», «Νεφέλες», «Σφήκες», «Ειρήνη», «Όρνιθες», «Λυσιστράτη», «Θεσμοφοριάζουσες», «Βάτραχοι», «Εκκλησιάζουσες», «Πλούτος».

Αρμόδιος. Φίλος του Αριστογείτονα, του «τυραννοκτόνου». Θεωρήθηκε συνεργός στο φόνο του τυράννου Ιππάρχου και καταδικάστηκε σε θάνατο μαζί με τον Αριστογείτονα.

Αρχέλαος (περίπου 413-399 π.Χ.). Βασιλιάς της Μακεδονίας. Οργάνωσε το κράτος του αλλά έδειξε και ενδιαφέρον για τις τέχνες. Κάλεσε στην αυλή του (στην Πέλλα) ποιητές και καλλιτέχνες (ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο Ευριπίδης).

Αρχίδαμος. Βασιλιάς της Σπάρτης. Είναι αυτός που εισέβαλε στην Αττική μόλις άρχισε ο πελοποννησιακός πόλεμος (431 π.Χ.).

Αστυδάμας. Τραγικός ποιητής, σύγχρονος του Ισοκράτη και μαθητής του.

Αχιλλέας. Μυθικός ήρωας, γιος του Πηλέα, βασιλιά της Φθίας (Θεσσαλία). Ο Όμηρος τον προβάλλει στην «Ιλιάδα» ως τον πιο γενναίο ήρωα που σκορπούσε τον τρόμο στους εχθρούς και σαν χαρακτήρα τον παρουσιάζει άλλοτε οξύθυμο και εκρηκτικό και άλλοτε τρυφερό και ευαίσθητο.

Βίαντας. Ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας. Γεννήθηκε και έζησε στην Πριήνη της Μ. Ασίας τον 6ο αι. π.Χ.

Βίωνας (περίπου 325-255 π.Χ.). Κυνικός φιλόσοφος. Καλλιέργησε ιδιαίτερα την τέχνη του «σπουδαιογέλοιου», συνδύαζε τη φιλοσοφία με το χιούμορ και την αστειολογία. Ο Βίωνας ο Κυνικός πρέπει να διακρίνεται από τον βουκολικό ποιητή Βίωνα.

Βρασίδης. Σπαρτιάτης στρατηγός. Το 424-422 π.Χ. απέσπασε από τους Αθηναίους τις αποικίες που είχαν στη Μακεδονία (Αμφίπολη κ.λπ.).

Γοργίας (483-380 π.Χ.). Σοφιστής, δάσκαλος της ρητορικής, από τους Λεοντίνους της Σικελίας. Έζησε στην Αθήνα αλλά και σε άλλες πόλεις της κυρίως Ελλάδας και επηρέασε την πολιτική και δικανική ρητορεία και το ύφος πολλών συγγραφέων. Ο Γοργίας είχε τη συνείδηση ότι ο ρητορικός λόγος δεν έχει σχέση με κάποια αλήθεια. Έχει μόνο τη δύναμη να πείθει χάρη στην ομορφιά του και τη γοητεία που ασκεί, χάρη στη δύναμη της υποβολής.

Δημάδης (περίπου 380-319 π.Χ.). Αθηναίος ρήτορας.

Δημάρατος. Κορίνθιος πολιτικός, αρχηγός του μακεδονικού κόμματος και προσωπικός φίλος του Φιλίππου. Είναι εκείνος που χάρισε τον Βουκεφάλα στον Αλέξανδρο.

Δημόκριτος (460-370 π.Χ.). Φιλόσοφος, από τα Άβδηρα της Θράκης. Έδωσε μια «υλιστική» ερμηνεία του κόσμου. Όλα τα όντα αποτελούνται από αδιαίρετα και αόρατα υλικά άτομα. Άλλη ζωή δεν υπάρχει. Ο άνθρωπος πρέπει να επιδιώκει την «ευθυμία», την ευχάριστη διάθεση της ψυχής του. Θα το κατορθώσει με την τήρηση του μέτρου στις απολαύσεις και τις φιλοδοξίες του.

Δημοσθένης (384-322 π.Χ.). Ρήτορας και πολιτικός της Αθήνας. Αγωνίστηκε με όλες τις δυνάμεις του για να ανακτήσει η Αθήνα την παλιά της δύναμη, σε μια εποχή που εμφανιζόταν στην Ελλάδα μια νέα στρατιωτική δύναμη στη Μακεδονία, απειλητική για τις πόλεις της νοτιότερης Ελλάδας. Ο Δημοσθένης έβλεπε τη στρατιωτική μοναρχία των Μακεδόνων σαν απειλή και για την ίδια την αθηναϊκή δημοκρατία. Με τους 3 Φιλιππικούς και τους 3 Ολυνθιακούς λόγους του προσπαθούσε να παρακινήσει τους Αθηναίους να αναλάβουν δράση κατά του Φιλίππου.

Διαγόρας. Λυρικός ποιητής. Καταγόταν από τη Μήλο αλλά ζούσε στην Αθήνα (τον 5ο αι. π.Χ.). Μηνύθηκε για ασέβεια, επειδή διακωμώδησε τα Ελευσίνια μυστήρια, και εγκατέλειψε την Αθήνα. Επικηρύχθηκε με το ποσό του ενός ταλάντου, δηλαδή των 6.000 αττικών δραχμών. Σύμφωνα με μια αρχαία μαρτυρία ο Διαγόρας έγινε «άθεος», γιατί ένας ψεύδορκος έμεινε ατιμώρητος από τους θεούς. Δεν είναι πιθανό να αρνιόταν ο Διαγόρας την ύπαρξη των θεών. Μάλλον δεν δεχόταν ότι οι θεοί επεμβαίνουν στη ζωή των ανθρώπων.

Διογένης. Ο πιο χαρακτηριστικός Κυνικός φιλόσοφος, σύγχρονος του Μ. Αλεξάνδρου. Καταγόταν από τη Σινώπη του Πόντου και έζησε στην Αθήνα και στην Κόρινθο. Του έδωσαν το παρωνύμιο «σκύλος» (κύων) λόγω της αδιάντροπης συμπεριφοράς του ή της σκληρής και στερημένης ζωής του

ή γιατί ήταν ενοχλητικός για τους άλλους (συμπεριφερόταν σαν «δαγκανιάρης σκύλος»). Δίδασκε την oligárκεια, την ικανοποίηση των πιο στοιχειωδών αναγκών, και εκφραζόταν περιφρονητικά για τον πλούτο, τη ματαιοδοξία, τη δόξα, τις θρησκευτικές προλήψεις κ.λπ. Για τον Διογένη πολλοί κοινωνικοί θεσμοί δεν είναι παρά ένα βάρος για την ανθρώπινη ύπαρξη και την ελευθερία της.

Διονύσιος ο Α΄ (ή ο πρεσβύτερος). Τύραννος των Συρακουσών (από 405-367 π.Χ.). Επεξέτεινε το κράτος του στα 5/6 της Σικελίας με απώθηση των Καρχηδονίων. Έδειξε ενδιαφέρον και για τα γράμματα. Ο ίδιος έγραφε τραγωδίες. Φιλοξένησε τον Πλάτωνα στην αυλή του.

Διονύσιος ο Β΄ (ή ο νεότερος). Γιος του προηγούμενου και διάδοχός του. Είχε λίγες ικανότητες και δεν μπόρεσε να διατηρήσει για πολύ την εξουσία. Τον επισκέφθηκε ο Πλάτωνας και τον παρακινούσε να εφαρμόσει στο κράτος του την ιδανική του πολιτεία.

Δωδώνη. Πόλη της Ηπείρου, στην οποία υπήρχε ονομαστό μαντείο, αρχαιότερο από εκείνο των Δελφών. Το μαντείο της Δωδώνης ήταν κάτω από την κηδεμονία και καθοδήγηση του Δία.

Ελευσίνια μυστήρια. Ιδιαίτερη μορφή θρησκείας μέσα στην αρχαία ελληνική θρησκεία, που επισημοποιήθηκε

τον 7ο αι. π.Χ. Ο καθένας θα μπορούσε να μνηθεί στα μυστήρια αυτά, απαγορευόταν όμως να μιλήσει κανείς για τις ιδιαίτερες μυστικές τελετές, που γίνονταν κοντά στο ναό της Δήμητρας και της Περσεφόνης, που υπήρχε στην Ελευσίνα. Πιστευόταν ότι όσοι μετείχαν στα πιο πάνω μυστήρια είχαν μια καλή τύχη στην άλλη ζωή, ζούσαν κάτω από το φως του ήλιου και δόξαζαν τους θεούς με τραγούδια και χορούς. Οι οπαδοί αυτών των μυστηρίων δεν ήταν υποχρεωμένοι να ακολουθούν στη ζωή τους αυστηρές ηθικές αρχές.

Εμπεδοκλής (5ος αι. π.Χ.). Φιλόσοφος, γιατρός, ποιητής και πολιτικός, από τον Ακράγαντα της Σικελίας. Υποστήριζε ότι στον κόσμο υπάρχουν 4 στοιχεία (η φωτιά, ο αέρας, το νερό και το χώμα). Η φιλότης (δηλ. η έλξη) τα ενώνει και σχηματίζονται έτσι σώματα, ενώ η διχόνοια τα διαχωρίζει και τα αποσυνθέτει. Επηρεασμένος ο Εμπεδοκλής από τους Ορφικούς δεχόταν την ύπαρξη επουράνιου κόσμου, τη μετενσωμάτωση κ.λπ.

Επαμεινώνδας. Στρατιωτικός και πολιτικός ηγέτης της Θήβας, που μαζί με τον Πελοπίδα ανέδειξε την πατρίδα του στη μεγαλύτερη δύναμη της Ελλάδας. Στη μάχη της Μαντινείας (το 362 π.Χ.) νίκησε αλλά έχασε τη ζωή του. Ο Επαμεινώνδας αγωνιζόταν για το μεγαλείο της πατρίδας του. Παρέμεινε σ' όλη τη ζωή του φτωχός.

Επίκουρος (342-271 π.Χ.). Φιλόσοφος, γεννημένος στη Σάμο. Ίδρυσε φιλοσοφική σχολή στην Αθήνα. Δίδασκε ότι το ανώτερο αγαθό για τον άνθρωπο είναι η αταραξία, η ψυχική γαλήνη, η απουσία άγχους. Την κατάσταση αυτή πετυχαίνει ο άνθρωπος, αν απομακρύνει το φόβο των θεών και του θανάτου, αν ερμηνεύει επιστημονικά τα φυσικά φαινόμενα και δεν τα βλέπει ως υπερφυσικά - φοβερά φαινόμενα και τέλος αν στέκεται μακριά από φιλοδοξίες και χαίρεται με μέτρο τα αγαθά.

Επίκτητος (περίπου 50-138 μ.Χ.). Στωικός φιλόσοφος, από την Ιεράπολη της Φρυγίας. Έζησε ως δούλος στη Ρώμη και αργότερα απέκτησε την ελευθερία του. Ίδρυσε φιλοσοφική σχολή στη Νικόπολη της Ηπείρου.

Επίχαρμος (περίπου 550-460 π.Χ.). Γεννήθηκε στα Μέγαρα της Σικελίας. Διακρίθηκε ως κωμωδιογράφος. Παρωδούσε μύθους και διακωμωδούσε χαρακτήρες, ακόμα και φιλοσοφικές θεωρίες.

Ερμόδοτος. Ποιητής. Τίποτε άλλο δεν είναι γνωστό γι' αυτόν.

Εταίρες. Ωραίες και καλλιεργημένες γυναίκες που έπαιρναν μέρος σε συμπόσια και σε συντροφικές αντρών. Πρόσφεραν ερωτικές απολαύσεις έναντι αδράς αμοιβής (η Φρύνη για μια νύχτα ζητούσε 100 δραχμές, ενώ η Λαΐδα 10.000, σε μια εποχή που το εργατικό ημερομίσθιο δεν ξεπερνούσε τις 2 δραχμές).

Οι εταίρες είχαν σχέσεις ιδιαίτερα με πολιτικούς, φιλοσόφους, καλλιτέχνες κ.λπ. Η Ασπασία, μια από τις γυναίκες του Περικλή, ήταν πρώην εταίρα. Καλλιτέχνες χρησιμοποιούσαν τις εταίρες ως μοντέλα.

Ευδαμίδας. Βασιλιάς της Σπάρτης. Έζησε το β΄ μισό του 4ου αι. π.Χ.

Ευκλείδης (περίπου 450-380 π.Χ.). Μαθητής του Σωκράτη. Ίδρυσε μετά το θάνατο του δασκάλου φιλοσοφική σχολή στη γενέτειρά του, τα Μέγαρα.

Ευριπίδης (485-406 π.Χ.). Ένας από τους μεγάλους τραγικούς ποιητές της κλασικής Αθήνας. Παρουσιάζει τους ήρωές του με τρόπο ρεαλιστικό, σχεδόν σαν κοινούς ανθρώπους. Στις τραγωδίες του βρίσκει την ευκαιρία να θίγει σοβαρά προβλήματα (θρησκευτικά, κοινωνικά, πολιτικά, παιδαγωγικά κ.ά.). Χαρακτηρίστηκε «ο από σκηνης φιλόσοφος». Πίστευε ότι ο άνθρωπος ενεργεί κάτω από την παρόρμηση του πάθους και ότι η λογική είναι ανίσχυρη. Έργα του που σώθηκαν: «Αλκηστη», «Μήδεια», «Ιππόλυτος», «Εκάβη», «Ανδρομάχη», «Ηρακλείδες», «ΙΚέτιδες», «Ηρακλής μαινόμενος», «Τρωάδες», «Ηλέκτρα», «Ελένη», «Ίων», «Φοίνισσαι», «Ιφιγένεια η εν Ταύροις», «Ορέστης», «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι», «Βάκχαι», «Κύκλωψ» (σατυρικό δράμα).

Ευρυκλείδης. Ιερέας που έκανε τις μυστικές τελετές στα Ελευσίνια μυστήρια.

Ευφράτης ο Σύρος. Στωικός φιλόσοφος. Έζησε μεταξύ 1ου και 2ου αι. μ.Χ. Δίδαξε στη Συρία και αργότερα στη Ρώμη.

Έφοροι. Ανώτατοι αξιωματούχοι (5 τον αριθμό) στη Σπάρτη. Ασκούσαν έλεγχο ακόμα και στους 2 βασιλιάδες της Σπάρτης.

Ζήνωνας ο Ελεάτης (περίπου 490-430 π.Χ.). Γεννήθηκε στην Ελέα της Κάτω Ιταλίας. Υπήρξε μαθητής του Παρμενίδη. Δεχόταν την απόλυτη ενότητα του κόσμου και αρνιόταν ότι υπάρχουν πολλά όντα, κίνηση και χώρος. Έγινε ονομαστός για την αντίστασή του στον τύραννο της Ελέας.

Ζήνωνας ο Στωικός (περίπου 336-264 π.Χ.). Από το Κίτιο της Κύπρου. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, στην οποία έφτασε ύστερα από ένα ναυάγιο. Εγκατέλειψε το επάγγελμα του εμπόρου και έγινε μαθητής του Κυνικού φιλοσόφου Κράτη. Αργότερα ο Ζήνωνας ίδρυσε δική του σχολή, τη σχολή των Στωικών.

Ηράκλειτος (544-483 π.Χ.). Προσωκρατικός φιλόσοφος, από την Έφεσο. Ο πρώτος διαλεκτικός φιλόσοφος. Έβλεπε τον κόσμο ως σύνολο αλληλοκαθοριζόμενων αντιθέσεων, ως αρμονία αντιθέσεων. Έψεγε τη διάκριση των καταστάσεων σε καλές και σε κακές. Καλό και κακό είναι όψεις του ίδιου πράγματος. Πίσω απ' όλες τις μεταβολές κρύβεται η φωτιά. Στη φύση η φωτιά μετατρέπεται σε

χώμα και σε νερό και επιστρέφει ξανά στον εαυτό της. Οι αρχαίοι χαρακτήριζαν τον Ηράκλειτο σκοτεινό φιλόσοφο, επειδή δεν κατανοούσαν τις θεωρίες του.

Ηρόδοτος (περίπου 484-425 π.Χ.). Ο πατέρας της Ιστορίας. Γεννήθηκε στην Αλικαρνασσό της Μ. Ασίας και πέθανε στους Θουρίους της Κάτω Ιταλίας. Ο Ηρόδοτος έγραψε ένα είδος παγκόσμιας ιστορίας, έδωσε την εικόνα πολλών χωρών (Αιγύπτου, Σκυθίας, Βαβυλώνας, Περσίας κ.λπ.), που τις γνώρισε από κοντά. Η Ιστορία του ήταν και ένα είδος Γεωγραφίας, Εθνογραφίας και Λαογραφίας. Εξιστόρησε ιδιαίτερα τους περσικούς πολέμους. Παρουσιάζει την ήττα των Περσών ως τιμωρία των θεών για την «ύβρη» τους, τον ιμπεριαλισμό τους.

Ησίοδος (β' μισό του 8ου αι. π.Χ.). Ο δεύτερος, μετά τον Όμηρο, μεγάλος επικός ποιητής. Γεννήθηκε και έζησε στην Άσκρα της Βοιωτίας. Έγραψε δύο έπη, τη «Θεογονία» και το «Έργα και Ημέραι». Ο Ησίοδος είναι απαισιόδοξος. Μιλά για την καθοδική πορεία της ιστορίας, που ξεκίνησε από μια χρυσή εποχή και κατέληξε στη σιδερένια εποχή.

Θαλής. Ο πρώτος Έλληνας γεωμέτρης, αστρονόμος και φιλόσοφος. Γεννήθηκε το 624 π.Χ. στη Μίλητο.

Θεανώ. Ίσως γυναίκα ή κόρη του Πυθαγόρα. Κατ' άλλους πυθαγόρεια φιλόσοφος ή επινοημένο πρόσωπο.

Θεμιστοκλής (περίπου 524-459 π.Χ.). Αθηναίος στρατηγός και πολιτικός, κύριος συντελεστής της νίκης των Ελλήνων κατά των Περσών στη Σαλαμίνα (480 π.Χ.). Μετά τους περσικούς πολέμους έκανε την Αθήνα μεγάλη ναυτική δύναμη και την οχύρωσε με τα μακρά τείχη. Κατηγορήθηκε για συνεργασία με τους Πέρσες, εξορίστηκε και κατέφυγε στην αυλή του Πέρση βασιλιά Αρταξέρξη που τον έκανε διοικητή της Μαγνησίας.

Θέογνης (γύρω στα 500 π.Χ.). Ποιητής από τα Μέγαρα, αριστοκρατικής καταγωγής. Έχασε την περιουσία του μετά την επικράτηση των δημοκρατικών. Στα ποιήματά του εκφράζεται με περιφρόνηση για το λαό.

Θεόδωρος ο άθεος. Μαθητής του Αριστίππου, από την Κυρήνη της Β. Αφρικής. Έζησε μεταξύ 4ου και 3ου αι. π.Χ. Απέρριπτε εντελώς την ύπαρξη των θεών.

Θεόκριτος. Βουκολικός ποιητής, από τις Συρακούσες. Έζησε τον 3ο αι. π.Χ.

Θεόφραστος (περίπου 372-287 π.Χ.). Η καταγωγή του από την Ερεσό της Λέσβου. Μαθητής του Αριστοτέλη και διάδοχός του στη διεύθυνση της σχολής του Λυκείου. Από το μεγάλο αριθμό των έργων του σώθηκαν, εκτός από άφθονα αποσπάσματα, δυο βιβλία Βοτανολογίας και ένα που περιγράφει ανθρώπινους χαρακτήρες.

Θουκυδίδης (περίπου 455-396 π.Χ.). Αθηναίος ιστορικός. Εξιστόρησε τον πελοποννησιακό πόλεμο. Ενδιαφέρθηκε για την ακριβή απόδοση των γεγονότων και για την ερμηνεία τους. Ο πόλεμος κατά τον Θουκυδίδη οφείλεται στην επεκτατική τάση των πόλεων, στη δίψα για δύναμη που εκδηλώνουν άτομα και ομάδες. Στους πολέμους δεν ισχύουν αρχές δικαίου και ηθικής. Ούτε οι θεοί επεμβαίνουν στα γεγονότα. Υπάρχουν μόνο απρόβλεπτοι παράγοντες που ξεφεύγουν από κάθε στρατηγικό σχεδιασμό. Οι απρόβλεπτοι παράγοντες ονομάζονται από τον Θουκυδίδη «τύχη».

Θρασύβουλος. Αθηναίος πολιτικός, υπέρμαχος της δημοκρατίας. Με την εγκαθίδρυση της τυραννίας των τριάκοντα κατέφυγε στη Θήβα, επέστρεψε όμως στην Αθήνα με 70 συντρόφους του το 404 π.Χ. και με τη βοήθεια και άλλων δημοκρατικών κατέλυσε την τυραννίδα και αποκατέστησε τη δημοκρατία.

Θράσυλλος. Κυνικός φιλόσοφος. Έζησε τον 4ο αι. π.Χ.

Ιεροφάντης. Έτσι λεγόταν ο ιερέας που έκανε την τελετή μύησης στα Ελευσίνια μυστήρια.

Ιέρωνας. Τύραννος των Συρακουσών (από το 478-467 π.Χ.).

Ιπποκράτης (περίπου 460-370 π.Χ.). Γεννήθηκε στην Κω. Έγινε ιδρυτής της Ιατρικής επιστήμης. Απέκρουσε τη θρησκευτική ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία η επιληψία οφειλόταν σε θεϊκή επενέργεια

και υποστήριξε ότι όλες οι αρρώστιες είναι φυσικές διαταραχές και θεραπεύονται με φυσικά μέσα και όχι με εξορκισμούς. Έδωσε επίσης μεγάλη σημασία στο κλίμα και τις επιδράσεις του. Υποστήριξε την άποψη ότι η Ιατρική βοηθά τη φιλοσοφία να σχηματίσει μια ορθή εικόνα για τον άνθρωπο.

Ισοκράτης (436-338 π.Χ.). Αθηναίος ρητοροδιδάσκαλος. Με τους λόγους του επιδίωκε να επηρεάσει την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Αθήνας. Ενεθάρρυνε τον Φίλιππο της Μακεδονίας να ενώσει όλες τις ελληνικές πόλεις και να τις οδηγήσει σε πόλεμο κατά της Περσίας. Ο Ισοκράτης περίμενε από τις κατακτήσεις αυτές τη μετακίνηση φτωχών ελληνικών πληθυσμών προς τις πλούσιες χώρες της Ανατολής. Δεν είχε καθαρά δημοκρατικές ιδέες, όπως ο αντίπαλός του Δημοσθένης. Επικοινωνούσε με βασιλιάδες.

Ιφικράτης. Αθηναίος στρατηγός. Έζησε τον 4ο αι. π.Χ.

Καλλισθένης. Ανιψιός του Αριστοτέλη. Συνόδευσε τον Μ. Αλέξανδρο στην εκστρατεία του κατά των Περσών, για να την καταγράψει ως ιστορικός. Περιέπεσε στη δυσμένεια του Αλεξάνδρου, θεωρήθηκε συμμετοχος σε μια συνωμοσία και καταδικάστηκε σε θάνατο (327 π.Χ.).

Καρνεάδης (214-129 π.Χ.). Φιλόσοφος από την Κυρήνη της Β. Αφρικής. Ανήκε στη σχολή των Σκεπτι-

κών, αυτών που αμφέβαλλαν για το κύρος της γνώσης.

Κλεάνθης (331-233 π.Χ.). Στωικός φιλόσοφος.

Κλεινίας. Πυθαγόρειος φιλόσοφος, από τον Τάραντα της Κάτω Ιταλίας, σύγχρονος του Πλάτωνα.

Κλεομένης. Βασιλιάς της Σπάρτης (από το 235-219 π.Χ.), διάδοχος του Άγη, του οποίου συνέχισε τις μεταρρυθμίσεις. Ανέτρεψε τους Εφόρους και μοίρασε τη γη (που είχε συγκεντρωθεί σε 100 περίπου οικογένειες) σε όλους τους πολίτες. Νικήθηκε όμως το 222 π.Χ. από τον Αντίγονο της Μακεδονίας και κατέφυγε στην Αίγυπτο, όπου έθεσε τέρμα στη ζωή του.

Κλεόστρατος. Άγνωστο πρόσωπο. Αποκλείεται να είναι ο αστρονόμος Κλεόστρατος.

Κράτης (περίπου 365-285 π.Χ.). Κυνικός φιλόσοφος, μαθητής του Διογένη, από τη Θήβα. Μοίρασε την περιουσία του και ζούσε ζητιανεύοντας και διδάσκοντας την ολιγάρκεια.

Κροίσος (6ος αι. π.Χ.). Βασιλιάς της Λυδίας, φημισμένος για τα πλούτη του.

Κυνικοί. Φιλόσοφοι. Ονομάστηκαν έτσι επειδή ο ιδρυτής της σχολής τους δίδασκε στο Κυνόσαργες, γυμναστήριο της Αθήνας, ή από τον χαρακτηρισμό

«κύων» (σκύλος), που δόθηκε στον Διογένη. Ο φιλόσοφος αυτός ήταν δηκτικός (δάγκωνε σαν σκύλος), αδιάντροπος (αφού έκανε τις σωματικές ανάγκες του σε δημόσιους χώρους) και ζούσε μια σκληρή ζωή.

Οι πιο ονομαστοί Κυνικοί ήταν ο Αντισθένης, ο Διογένης και ο Κράτης. Οι Κυνικοί ζούσαν ζητιανεύοντας, όχι γιατί ήθελαν να ζουν παρασιτικά, αλλά για να αφοσιώνονται στη διδασκαλία. Πίστευαν ότι ήταν κοινωνικά χρήσιμοι. Υποστήριζαν ότι οι άνθρωποι δεν χρειάζονται τους θεσμούς που έχει καθιερώσει ο πολιτισμός (κράτος, θρησκεία, οικογένεια, ιδιοκτησία κ.λπ.).

Λαϊδα. Περίφημη εταίρα, από την Κόρινθο. Ανάμεσα στους πελάτες της ήταν και οι φιλόσοφοι Αρίστιππος και Διογένης. Στον τελευταίο προσφερόταν δωρεάν λόγω της φτώχειας του. Αναφέρεται και άλλη Λαϊδα, που έζησε στην Κόρινθο αλλά προερχόταν από τη Σικελία. Ανάμεσα στους φίλους της ήταν ο Δημοσθένης και ο ζωγράφος Απελλής, που την χρησιμοποιούσε ως μοντέλο.

Λέοντας. Βασιλιάς της Σπάρτης. Έζησε τον 7ο αι. π.Χ.

Λεωτυχίδης. Βασιλιάς της Σπάρτης, νικητής των Περσών στη ναυμαχία της Μυκάλης (479 π.Χ.).

Λυκούργος. Νομοθέτης της Σπάρτης, που καθόρισε το πολίτευμά της, σύμφωνα με αρχαία παράδοση. Οι Σπαρτιάτες έχτισαν ναό προς τιμή του και καθιέ-

ρωσαν τελετές. Αν ο Λυκούργος ήταν ιστορικό πρόσωπο, θα έπρεπε να έζησε τον 8ο ή τον 7ο αι. π.Χ.

Λύσανδρος. Σπαρτιάτης ναύαρχος, γνωστός για την πανουργία του. Αιχμαλώτισε το 405 π.Χ. σε θρακική ακτή του Ελλησπόντου τους Αθηναίους που είχαν κατεβεί από τα πλοία στη στεριά, θέβαιοι ότι η απομάκρυνση του Λύσανδρου από την περιοχή ήταν αποτέλεσμα του φόβου του να τους αντιμετωπίσει. Ο Λύσανδρος κατέλαβε στη συνέχεια την Αθήνα και παρέδωσε τη διακυβέρνησή της σε 30 τυράννους (405 π.Χ.).

Μελάνθιος. Ίσως πρόκειται για Αθηναίο ποιητή, που έζησε την εποχή του Περικλή.

Μέμνονας. Στρατηγός μισθοφόρων, από τη Ρόδο. Πολέμησε το 333 π.Χ. στις δυτικές ακτές της Μ. Ασίας (δίπλα στους Πέρσες) κατά του Μ. Αλεξάνδρου.

Μένανδρος (342-293 π.Χ.). Ο κυριότερος εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας. Οι κωμωδίες του δεν έχουν καμιά σχέση με πολιτική σάτιρα. Έχουν ως θέματα τους χαρακτήρες και γεγονότα της καθημερινής ζωής (ερωτικές ιστορίες που καταλήγουν στο γάμο κ.λπ.). Στα έργα του Μενάνδρου παρατηρούμε μια φιλοσοφημένη αλλά απαισιόδοξη θεώρηση της ζωής.

Μύσωνας. Σοφός που αναφέρεται σε έναν αρχαϊκό μύθο. Έγινε προσπάθεια να καταταχθεί στην ομάδα των επτά σοφών της αρχαιότητας, με εκτοπισμό του Περιάνδρου, του σκληρού και πολύ καχύποπτου τυράννου της Κορίνθου.

Μώμος. Θεός της κατηγορίας και του χλευασμού.

Ξανθίππη. Γυναίκα του Σωκράτη. Περιγράφεται στα αρχαία κείμενα ως δύστροπη, αυταρχική κ.λπ.

Ξενιάδης. Πλούσιος Κορίνθιος που αγόρασε τον Διογένη ως δούλο.

Ξενοκλής. Αθηναίος τραγικός του 5ου αι. π.Χ.

Ξενοκράτης (339-314 π.Χ.). Διευθυντής της πλατωνικής Ακαδημίας.

Ξενοφάνης. Ποιητής και φιλόσοφος. Γεννήθηκε τον 6ο αι. π.Χ. στην Κολοφώνα της Μ. Ασίας, αλλά έζησε στην Κάτω Ιταλία και τη Σικελία. Άσκησε κριτική στην πολυθεϊκή και ανθρωπομορφική θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων και υποστήριξε τη μονοθεΐα.

Ξέρξης. Πέρσης βασιλιάς (από το 485-465 π.Χ.), γιος και διάδοχος του Δαρείου. Η μεγάλη του εκστρατεία κατά της Ελλάδας ναυάγησε στη Σαλαμίνα (480 π.Χ.).

Οιδίποδας. Βασιλιάς της Θήβας κατά την ελληνική μυθολογία. Σκότωσε τον πατέρα του και παντρεύτηκε τη μητέρα του, χωρίς να γνωρίζει τη βιολογική σχέση που είχε μαζί τους.

Ολυμπιάδα. Γυναίκα του Φιλίππου και μητέρα του Αλεξάνδρου, κόρη του βασιλιά των Μολοσσών (της Ηπείρου). Περιγράφεται ως γυναίκα ευέξαπτη και παράφορη και θεωρείται ότι έλαβε μέρος στη δολοφονία του Φιλίππου. Ήθελε να τον εκδικηθεί, επειδή είχε πάρει και δεύτερη νόμιμη γυναίκα.

Ολυμπιακοί αγώνες. Πανελλήνιοι αγώνες που γίνονταν στην Ολυμπία κάθε τέσσερα χρόνια προς τιμή του Δία. Εκτός από αγώνες δρόμου, δισκοβολίας, πάλης, πυγμαχίας κ.λπ. γίνονταν και ιπποδρομίες, αρματοδρομίες, τρέξιμο οπλιτών με πλήρη εξάρτηση κ.λπ. Ρήτορες και συγγραφείς διάβαζαν κάποιο τελευταίο έργο τους. Οι Ολυμπιακοί αγώνες καταργήθηκαν το 394 μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο τον μεγάλο, γιατί ο χριστιανικός κόσμος ένιωθε πραγματική αποστροφή προς τον «ειδωλολατρικό» αυτόν θεσμό.

Όμηρος. Ο μεγαλύτερος επικός ποιητής της αρχαίας Ελλάδας. Έζησε τον 8ο αι. π.Χ. Γεννήθηκε πιθανώς στη Χίο ή τη Σμύρνη. Στην «Ιλιάδα» αναφέρεται σε ορισμένα γεγονότα του Τρωικού πολέμου συνδέοντάς τα όμως με την προσωπικότητα του Αχιλλέα, του πιο τρομερού ήρωα, και κυρίως με

την οργή του ήρωα αυτού και το καταλάγιασμα της οργής του.

Ορέστης. Γιος του Αγαμέμνονα. Με εντολή του μαντείου των Δελφών σκότωσε τη μητέρα του (Κλυταιμνήστρα) και τον εραστή της (Αίγισθο), που δολοφονησαν τον πατέρα του μόλις επέστρεψε από την Τροία.

Ορφέας. Μυθικός ποιητής και μουσικός από τη Θράκη, ιδρυτής μιας ιδιαίτερης θρησκείας, που φέρει το όνομά του (Ορφική θρησκεία ή Ορφισμός). Ωστόσο ο Ορφισμός εμφανίστηκε τον 7ο αι. π.Χ. και είχε ανατολική προέλευση.

Ορφικά μυστήρια. Απόκρυφες τελετές, με τις οποίες γινόταν κάποιος μέλος της Ορφικής θρησκείας. Η θρησκεία αυτή απέκλινε από την Ολυμπιακή παραδοσιακή θρησκεία, ήταν επηρεασμένη από δοξασίες ανατολικών λαών. Το βασικό δόγμα της ήταν ότι η ψυχή του ανθρώπου ξέπεσε από τον ουρανό εξαιτίας κάποιου παραπτώματος και κλείστηκε σε υλικό σώμα. Το σώμα με τις επιθυμίες του μολύνει την ψυχή. Ο οπαδός του Ορφισμού πρέπει να ζει ασκητικά, να αποφεύγει την κρεοφαγία κ.λπ. Έτσι θα εξαγνιστεί και θα επιστρέψει ως καθαρή ψυχή στον ουράνιο κόσμο. Αν υποδουλωθεί στις ηδονές, θα ξανάρθει στη γη (μετενσωμάτωση). Στην ορφική θρησκεία προσχωρούσαν κυρίως ποιητές, φιλόσοφοι και άνθρωποι

της ανώτερης τάξης. Αποτελούσαν σε κάθε πόλη ένα κλειστό σύλλογο.

Πεισίστρατος. Τύραννος της Αθήνας (από το 560-527 π.Χ.). Φρόντισε για τη στρατιωτική οργάνωση της Αθήνας, την οικονομία της, τον εξωραϊσμό της με μεγαλοπρεπή έργα τέχνης και με θρησκευτικές γιορτές. Όλα αυτά, για να ευχαριστήσει το λαό και για να δείξει ότι ένας τύραννος μπορεί να είναι ένας πολύ καλός κυβερνήτης.

Περίανδρος. Τύραννος της Κορίνθου. Έζησε μεταξύ 7ου και 6ου αι. π.Χ. Αν και σκληρός τύραννος, κατατάχθηκε στην ομάδα των επτά σοφών, γιατί έδειξε αγάπη για τα γράμματα και τις τέχνες.

Περικλής. Ο επιφανέστερος πολιτικός της Αθήνας. Αριστοκρατικής καταγωγής αλλά αρχηγός της δημοκρατικής παράταξης. Θεωρούσε την αθηναϊκή ηγεμονία μια αναγκαιότητα, μια αναγκαία τυραννία πάνω στους συμμάχους. Ύστερα από τις απειλές της Σπάρτης καθιέρωσε την αρχή της μη επέκτασης της ηγεμονίας αυτής (περιορισμός του αθηναϊκού ιμπεριαλισμού). Ο Περικλής φρόντισε επίσης για τις τέχνες. Στην εποχή του στολίστηκε η Αθήνα με τα ωραιότερα αρχιτεκτονικά και άλλα μνημεία, ιδίως πάνω στην Ακρόπολη. Συνδεόταν με ανθρώπους της τέχνης (Φειδίας) και της φιλοσοφίας (Αναξαγόρας) και παντρεύτηκε μια καλλιεργημένη και πνευματώδη εταίρα, την Ασπασία. Σαν χαρακτήρας ο Περικλής ήταν σοβαρός και

σταθερός, χωρίς εξάρσεις και δημαγωγική νοοτροπία. Πέθανε το 429 π.Χ. από το λοιμό.

Πλάτωνας (427-347 π.Χ.). Αθηναίος φιλόσοφος, μαθητής του Σωκράτη. Ανέπτυξε μια μεταφυσική φιλοσοφία. Για τον Πλάτωνα υπάρχουν δύο κόσμοι, ο νοητός και ο αισθητός. Ο νοητός ή πνευματικός κόσμος περιλαμβάνει τις άυλες και αιώνιες ιδέες. Ο αισθητός κόσμος είναι ένα θαμπό αντίγραφο του νοητού κόσμου και υπόκειται στους νόμους της αλλαγής και της φθοράς. Αληθινός είναι ο νοητός κόσμος που τον συλλαμβάνουμε με τη νόησή μας. Σ' αυτόν θα επιστρέψουμε ως πνευματικά όντα, αν καταφέρουμε να κρατηθούμε μακριά από τις σωματικές ηδονές που μολύνουν την ψυχή. Η πολιτεία πρέπει να βοηθά τους πολίτες να προκόβουν στην αρετή. Για να πραγματοποιήσει όμως το σκοπό της, είναι ανάγκη να μεταρρυθμιστεί. Πρέπει να την κυβερνούν φιλόσοφοι.

Πολύδωρος. Βασιλιάς της Σπάρτης. Έζησε τον 8ο αι. π.Χ.

Πολυκράτης. Τύραννος της Σάμου (από το 538 έως το 522 π.Χ.). Απέκτησε μεγάλη ναυτική δύναμη και απειλούσε τα γύρω νησιά. Οχύρωσε την πόλη με τείχη, κατασκεύασε υδραγωγείο και άλλα έργα. Συμμάχησε πρώτα με τον βασιλιά της Αιγύπτου και αργότερα με τον βασιλιά της Περσίας. Τον συνέλαβε με δόλο ο Πέρσης κυβερνήτης των Σάρδεων, τον βασάνισε και τον σταύρωσε.

Πολύξενος. Σοφιστής, σύγχρονος του Πλάτωνα.

Πρόδικος. Σοφιστής και δάσκαλος της Ρητορικής. Καταγόταν από την Κέα. Έζησε στην Αθήνα το δεύτερο μισό του 5ου αι. π.Χ.

Προμηθέας. Τιτάνας, γιος του Ιαπετού. Χάρισε στους ανθρώπους τη φωτιά και τις τέχνες. Καταδικάστηκε από τον Δία να δεθεί πάνω σε βράχο του Καυκάσου και ένας αετός να του τρώει το συκώτι (γιατί ευεργέτησε τους ανθρώπους χωρίς την έγκριση του Δία, τον οποίο συνήθιζε να εξαπατά κάνοντας χρήση της εξαιρετικής ευφυΐας του).

Πυθαγόρειοι. Μαθητές και οπαδοί του Πυθαγόρα, ο οποίος εγκατέλειψε τη γενέτειρά του, τη Σάμο, και κατέφυγε στον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας, όπου ίδρυσε φιλοσοφική σχολή (532 π.Χ.). Οι πυθαγόρειοι δέχονταν την παγκόσμια αρμονία και υποστήριζαν ότι όλα τα πράγματα είναι δυνατό να εκφραστούν μέσα από τους αριθμούς και τα γεωμετρικά σχήματα. Επηρεασμένοι από τον Ορφισμό δέχονταν τη μετενσωμάτωση και απείχαν από την κρεοφαγία και την ιχθυοφαγία. Καλλιεργούσαν εκτός από τα μαθηματικά και τη μουσική θεωρία. Πίστευαν στην ψυχοκαθαρτική δύναμη της μουσικής. Οι πρώτοι πυθαγόρειοι ζούσαν κοινοβιακά.

Πυθικοί αγώνες. Πανελλήνιοι αγώνες που γίνονταν στους Δελφούς προς τιμή του Πυθίου Απόλλωνα.

Πύρρος. Βασιλιάς της Ηπείρου (319-272 π.Χ.). Έκανε συνεχείς πολέμους με τους Ρωμαίους και τους Καρχηδόνιους, για να δημιουργήσει ένα μεγάλο βασίλειο στη Δύση. Σε δυο μάχες έχασε τόσοι άντρες ώστε είπε το περίφημο: «Ακόμα μια τέτοια νίκη και χάθηκα» (Πύρρειος νίκη). Σκοτώθηκε στο Άργος το 272 π.Χ., χτυπημένος με κεραμίδι που του πέταξε μια γυναίκα από τη στέγη του σπιτιού της.

Σεμέλη. Κόρη του βασιλιά της Θήβας Κάδμου. Ο Δίας την αγάπησε παράφορα και από την ερωτική επαφή που είχε μαζί της γεννήθηκε ο θεός Διόνυσος, βία για να η Σεμέλη διαλύθηκε σαν καπνός μέσα στις αστραπές του Δία, ενώ ήταν ακόμη έγκυος έξι μηνών.

Σιμωνίδης (περίπου 556-468 π.Χ.). Λυρικός ποιητής, από την Κέα. Συνέθεσε ποιήματα για γιορτές, για πένθιμα γεγονότα, επιγράμματα κ.λπ. Στη διάρκεια των Περσικών πολέμων ζούσε στην Αθήνα.

Σκυθία. Χώρα στη σημερινή νότια Ρωσία και κοντά στον Εύξεινο Πόντο. Τα προς βορρά σύνορά της ασαφή. Οι Έλληνες των αποικιών του Εύξεινου Πόντου είχαν εμπορικές συναλλαγές με τους Σκύθες.

Σόλωνας. Αθηναίος πολιτικός και ποιητής, ένας από τους επτά σοφούς. Οι Αθηναίοι τον εκλέξανε το 594 π.Χ. ως «διαιτητή», για να ρυθμίσει νομοθετικά τις διαφορές ανάμεσα στους ευγενείς και το λαό,

ώστε να αποφευχθεί η ένοπλη σύγκρουση. Καθιέρωσε νόμους ανακουφιστικούς για το λαό. Ελευθέρωσε όσους είχαν γίνει δούλοι λόγω χρεών και απαγόρευσε στο εξής να δανείζεται κανείς χρήματα βάζοντας ως εγγύηση την ελευθερία του, έβαλε όριο στην ιδιοκτησία, καθιέρωσε ορκωτά δικαστήρια κ.λπ.

Σοφιστής. Δάσκαλος που προσφέρει ανώτερη μόρφωση έναντι αμοιβής. Από τους σοφιστές άλλοι έδιναν μια γενική μόρφωση, άλλοι δίδασκαν την πολιτική και ρητορική τέχνη ή την τέχνη της πειθούς με επιχειρήματα απατηλά και «σοφιστικά».

Σοφοκλής (496-406 π.Χ.). Ένας από τους μεγαλύτερους τραγικούς της Αθήνας. Εισηγάγε ορισμένες καινοτομίες στην τραγωδία. Καθιέρωσε τον τρίτο ηθοποιό, έδωσε μεγαλύτερο μάκρος στα διαλογικά μέρη, αύξησε τα μέλη του χορού από 12 σε 15 και αντί για την τριλογία καλλιέργησε το αυτοτελές δράμα. Ο Σοφοκλής δημιούργησε τον τύπο της ηρωίδας γυναίκας. Έμεινε μακριά από τις ιδέες των Σοφιστών και πιστός στην παραδοσιακή θρησκεία. Πίστευε στο μεγαλείο αλλά και στην τραγικότητα του ανθρώπου, που προέρχεται από την παραβίαση του ηθικού νόμου. Έργα του που σώθηκαν: «Αίας», «Αντιγόνη», «Τραχίνιαι», «Οιδίπους τύραννος», «Ηλέκτρα», «Φιλοκτήτης», «Οιδίπους επί Κολωνών».

Στίλπωνας (περίπου 380-300 π.Χ.). Φιλόσοφος της Μεγαρικής σχολής. Πολέμιος των θρησκευτικών προλήψεων και σχεδόν άθεος.

Στωικοί. Φιλόσοφοι των ελληνοιστικών και ελληνορωμαϊκών χρόνων. Οι σημαντικότεροι ήταν ο Ζήνωνας, ο Κλεάνθης, ο Χρύσιππος, ο Σενέκας, ο Επίκτητος και ο Μάρκος Αυρήλιος (Ρωμαίος αυτοκράτορας). Δέχονταν ότι υπάρχει μια παγκόσμια τάξη και ένα παγκόσμιο πνεύμα, που ζωογονεί τον κόσμο, έχοντας τη δύναμη της φωτιάς (πύρινο πνεύμα). Ο άνθρωπος οφείλει να υποτάσσεται στους νόμους που ισχύουν στον κόσμο, να δέχεται αδιαμαρτύρητα όσα χαρακτηρίζονται «κακά» (π.χ. τη φτώχεια, την αρρώστια, την κοινωνική περιφρόνηση και αδικία κ.λπ.). Το μεγαλύτερο αγαθό είναι η απάθεια, η απαλλαγή από τα έντονα συναισθήματα, και η κατάκτηση μιας εσωτερικής ελευθερίας.

Σωκράτης (469-399 π.Χ.). Αθηναίος φιλόσοφος. Ασχολήθηκε με ηθικά ζητήματα. Προσπαθούσε να διαφωτίσει το περιεχόμενο των αρετών (σωφροσύνης, ευσέβειας, δικαιοσύνης, ανδρείας, φιλίας κ.λπ.) συζητώντας με άλλους. Ο Σωκράτης δεν έγραψε τίποτε. Πίστευε στην αξία του ζωντανού διαλόγου. Στη ζωή του ήταν απλός, ολιγαρκής και οπαδός της μη βίας.

Σώστρατος. Ονομαστός αυλητής, τεχνίτης του αυλού, του πνευστού αυτού οργάνου.

Τάλαντον. Η μεγαλύτερη νομισματική μονάδα. Στην Αθήνα ένα τάλαντο ισοδυναμούσε με 6.000 δραχμές.

Τύραννος. Αριστοκράτης που καταλάμβανε την εξουσία με τη βία, εκτοπίζοντας τους άλλους αριστοκράτες και εξασφαλίζοντας την υποστήριξη του λαού. Στη συνέχεια προκαλούσε το μίσος του λαού, γιατί κυβερνούσε με τη βοήθεια μυστικών πρακτόρων και καταδοτών. Ο μόνος τρόπος να κερδίζουν οι τύραννοι τη συμπάθεια του λαού ήταν να κάνουν εντυπωσιακά δημόσια έργα, να φροντίζουν για την ανάπτυξη της οικονομίας, να καθιερώνουν γιορτές κ.λπ.

Φειδίας. Περίφημος Αθηναίος γλύπτης, φίλος του Περικλή. Τα κυριότερα έργα του: Ο Δίας στην Ολυμπία, η Αθηνά παρθένος μέσα στον Παρθενώνα, η Αθηνά πρόμαχος πάνω στην Ακρόπολη.

Φίλιππος (ο Β΄). Βασιλιάς της Μακεδονίας (από το 359 έως το 336 π.Χ.), πατέρας του Μ. Αλεξάνδρου. Μεγάλωσε το βασίλειό του με αλλεπάλληλες κατακτήσεις (κατέκτησε την Παιονία και Ιλλυρία, τη Χαλκιδική, τη Θράκη και τη Θεσσαλία). Νίκησε τους ενωμένους Αθηναίους και Θηβαίους στη Χαιρώνεια (338 π.Χ.) και ένωσε τις ελληνικές πόλεις για έναν κοινό σκοπό, την εκστρατεία κατά της Περσίας. Το έργο του ματαίωσε η δολοφονία του, στην οποία πήρε μέρος και η γυναίκα του, η Ολυμπιάδα.

Φιλοκράτης. Αθηναίος πολιτικός του 4ου αι. π.Χ., από τους ηγέτες του φιλομακεδονικού κόμματος.

Φιλόξενος (435-380 π.Χ.). Ποιητής, από τα Κύθηρα. Ταξίδεψε στις Συρακούσες και μπήκε στο περιβάλλον του Διονυσίου του Α΄, που ήταν ποιητής τραγωδιών και επιζητούσε τη φιλία ανθρώπων των γραμμάτων. Ο Φιλόξενος όμως δεν δίσταζε να ασκεί κριτική στην ποίηση του Διονυσίου, γεγονός που προκάλεσε την οργή του τελευταίου.

Φωκίωνας (402-318 π.Χ.). Αθηναίος στρατηγός και πολιτικός, αρχηγός της φιλομακεδονικής παράταξης, αντίπαλος του Δημοσθένη. Ήταν άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα και με εντιμότητα σαν εκείνη του Αριστείδα.

Χάριλλος. Βασιλιάς της Σπάρτης. Υποστηρίζεται ότι έζησε τον 9ο αι. π.Χ. ή λίγο πριν από τον Λυκούργο.

Χίλωνας. Ένας από τους επτά σοφούς, Λακεδαιμόνιος. Έζησε τον 6ο αι. π.Χ.

Χρύσιππος. Στωικός φιλόσοφος, ίσως ο πιο σημαντικός. Γεννήθηκε περίπου το 280 π.Χ. στην Κιλικία, αλλά έζησε στην Αθήνα. Εκεί γνώρισε τη στωική φιλοσοφία.